

pater de fructibus penitentie. frater ille quasi  
 suauiter dormiens migrauit ad dñm. **V**ice  
 simo quarto gratiã impetrat i presenti & glo  
 riam in futuro. pñ. xv. Doctrina bona dabit  
 gratiam. Quod patet i act. i. multis locis i pre  
 dicatõne apostolorũ. **L**uc. xi. Beati qui audiunt  
 uerbũ dei. & c. iiii. **R**e. x. Beati serui cui q̄ stant  
 coram te semp. et audiunt sapientiã tuã. **H**ec di  
 xit regina sabba de seruis salomonis. **L**egit̃  
 in uis. pa. q̄ cũ quidam audiendo & legendo  
 sacra uerba non sentiret in eis p̄fectum. acce  
 dens ad quendam senem dixit ei. q̄ omnia au  
 dita uel lecta obliuioni tradebat. tũc senex ha  
 bens duos potos nouos. precepit alterũ imple  
 ri oleo pluries & refundi. ad ultimum dixit.  
 oleo effuso. q̄ sentiret i utroq̄. & dixit ille q̄  
 iste suauior erat in quo fuerat oleũ. & pingui  
 or q̄ alter. **S**ic est cor quod sepe suscipit uerba  
 dei fit deuotius & patius ad omne bonum.  
**I**te q̄dam pater impetrauit i oratione q̄ nũ  
 q̄ dormiret in predicatione. uel cũ dicerent uerba  
 edificatõnis. cum autẽ dicerent uerbũ ocio  
 sum. uel aliud non pertinens ad edificatõnez.  
 statim dormiebat. cũ autẽ aliqui fratribus loq̄  
 retur de diuinis. omnes dormierunt. quod adũ  
 tens inseruit ex industria uerbũ ociosũ. & om  
 nes excitati sũt. **Q**uos arguis ostendens decep  
 tionem dyabolicam. **I**te ibi dicit q̄ cum fra  
 tres conuenirent ad audiendũ uerbũ dei. uel  
 orandũ uel psallendũ. quidã p̄ uidit puulos  
 ethyopes eorũ oculos claudentes. & ad dozmi  
 endum eos incitantes.

#### PARS SECUNDA DISTINCTIO. I.

**D**ostẽm ostendimus quatuor esse  
 remedia q̄ preseruare possunt ho  
 minẽ a peccato. tractauimus etiã  
 de suggestiõibus peccatorũ. i. tẽ  
 ptationibus. & de radicibus peccatorũ. i. cogi  
 tationibus. & de progressib⁹ eorũ. i. de pctis li  
 gue. & de occasionibus eorũ. i. de quinq̄ sensi  
 bus q̄ plerũq̄ prebent occasionem. uiam. et ma  
 teriã ad peccandũ. consequentẽ considerandũ  
 est de istis peccatis. **E**rit autẽ h̄ consideratio bi  
 p̄rita. q̄ primo considerabimus de peccatis in  
 generali. **S**ecũdo de singulis eorũ in speciali.  
**C**irca peccata i gnali sex cõsideranda occur  
 runt. **P**rimo quidem de pctis & uitiis s̄m se.  
**S**ecũdo de distinctõe eorũ. **T**ertio de cõpatõe  
 eorũ adinuicem. **Q**uarto de subiecto peccati.  
**Q**uinto de causa eius. **S**exto de effectib⁹ ei⁹.  
**C**irca primũ cõsideranda sunt sex. **P**rimo  
 utrũ uitiũ cõtrariet̃ uirtuti. **S**ecũdo utrũ uitiũ  
 sit cõtra naturã. **T**ertio qd sit peius utrũ  
 pctm uel actus uitiõsus. **Q**uarto utrũ act⁹ ui  
 tiõsus possit simul esse cũ uirtute. **Q**uinto utrũ  
 i omni pcto sit aliquis actus. **S**exto de diffini  
 tione peccati quã ponit aug. xxii. cõtra faustũ  
**A**d primũ. s. utrũ uitiũ cõtrariet̃ uirtuti. di  
 cendũ q̄ circa uirtutẽ duo possumus cõsi  
 derare. s. ipsam essentiã uirtutis. & id ad qd ẽ  
 uirtus. **I**n essentia quidẽ uirtutis aliquid potest  
 cõsiderari directe. et aliquid ex cõsequenti. di

recte qdẽm uirtus importat dispositionez qn  
 dam alicuius conuenient se habentis s̄m mo  
 dum nature sue. **V**n phũs dicit. i. vii. phis. q̄  
 uirtus est dispositio p̄fecti ad optimũ. datio  
 aut p̄fecti qd est dispositũ s̄m naturã. **E**x con  
 sequenti aut sequit̃ q̄ uirtus sit bonitas qdã.  
**I**n hoc enĩ consistit uniuscuiusq̄ rei bonitas.  
 q̄ conuenient se habeat s̄m modũ sue nature  
 id aut ad quod uirtus ordinaẽ. est actus bon⁹  
**S**cõm hoc ergo tria inueniunt̃ opponi uirtu  
 ti. quorũ unũ est pctm. quod opponit̃ sibi ex p  
 te ei⁹ ad qd uirtus ordinaẽ. **N**am peccatũ pro  
 prie nominat actũ inordinatũ. sicut actus uir  
 tutis est ordinatus & debitus. **S**ecũdũ aut qd  
 ad rationẽ uirtutis consequit̃ q̄ sit bonitas q̄  
 dam. opponit̃ uirtuti malicia. s̄m id qd dire  
 cte est de ratione uirtutis. opponit̃ uirtuti uir  
 tiũ. **V**itiũ enĩ uniuscuiusq̄ rei esse uidetur q̄  
 non sit disposita s̄m qd conuenit sue nature.  
**V**n aug. dicit in tertio de liber. ar. **Q**uod p̄fe  
 ctioni nature deesse p̄spexeris. id uoca uitiũ.  
**E**t nota q̄ sic dicit tullius i. iiii. de tuscul. q̄sti.  
**M**ozbi & egritudinis sunt partes uitiõsatis  
**I**n corporibus enĩ mozbu appellat̃ torius cor  
 poris corruptionem. puta febrem uel aliqd hu  
 iusmodi. egritationem uero mozbu cũ imbec  
 illitate. uitiũ autẽ cũ p̄tes corporis inter se di  
 scozdent. & q̄muis i corpore qnq̄ sit mozbu  
 sine egritatione. puta cũ aliquis est male di  
 spositus interius. non tñ exteri⁹ p̄pedit̃ a soli  
 tis opatiõibus. in animo tñ ut ipse dicit h̄ duo  
 non possunt sũ cogitatione secerni. **N**ecessẽ  
 est enim q̄ qnẽcunq̄ aliquis est interius male  
 dispositus habens inordinatũ affectũ. q̄ ex h̄  
 imbecillis reddatur ad debitas opationes ex  
 ercendas. q̄ una q̄q̄ arbor ex fructu cognoscit̃  
 tur. i. homo ex ope. ut dicit̃ **M**at. xii. **S**ed ui  
 tium animi ut ibidem dicit̃ tullius. est habitus  
 aut affectio animi in tota uita inconstans. &  
 a seipsa disentiens. **Q**uod quidem inuenitur  
 etiã absq̄ mozbo. ut puta cum aliquis ex in  
 firmitate. uel ex passione peccat. **V**n in plus se  
 habet uitiũ q̄ egritatio uel mozbus. **S**icut  
 etiã uirtus in plus se habet q̄ sanitas. **N**am  
 sanitas etiã quedam uirtus ponit̃ in. vii. phi.  
 & ideo uirtuti conuenienti⁹ opponitur uitiũ  
 q̄ egritatio uel mozbus.

**A**d secundũ scz utrũ uitiũ sit cõtra naturã.  
 dicendũ q̄ sic dicit̃ aug. in. iiii. de li. ar.  
**O**mne uitiũ eo q̄ uitiũ est cõtra naturã est. q̄  
 sicut dictũ est uitiũ uirtuti contrariet̃. **V**ir  
 tus aut uniuscuiusq̄ rei consistit in hoc q̄ sit  
 bene disposita s̄m conuenientiam sue nature  
**V**nde oportet q̄ in qlibet re uitiũ dieat̃. ex  
 eo q̄ est dispositum contra id qd cõuenit na  
 ture. **V**n & de hoc una q̄q̄ res uitupaẽ. a uis  
 tio aut nomẽ uitupationis detractum credit̃.  
 ut dicit̃ aug. in. iiii. de li. ar. **S**ed consideradũ  
 est q̄ natura uniuscuiusq̄ rei potissime ẽ for  
 ma. s̄m quã res speciem sortitur. homo autẽ i  
 specie constituitur p̄ animã rationalẽ. & ideo  
 illud quod est contra ordinem rationis p̄prie

est contra naturam hominis in quantum homo quod autem est secundum rationem est secundum naturam hominis in quantum est homo bonum autem hominis est secundum rationem. & malum hominis est esse contra rationem ut dicit dionysius. iiii. c. de divinis nominibus. Unde virtus humana quae hominem facit bonum. & ipsius opus bonum redditur est secundum naturam hominis in quantum convenit rationi. Vitium autem est contra naturam hominis in quantum est contra ordinem rationis. Virtutes autem & si non causantur a natura secundum suum esse perfectum. tamen inclinant ad illud quod est secundum naturam. id est secundum ordinem rationis. Dicit enim tullius in sua rhetorica. quod virtus est habitus in modum naturae rationi consentaneus. & hoc modo virtus dicitur esse secundum naturam & per contrarium intelligitur quod vitium sit contra naturam. Item nota quod vitium dicitur esse contra naturam & contra legem divinam sicut patet ex diffinitione Augustini. Peccatum est factum. vel dictum. &c. ut infra patebit. quod quod est contra naturam artificiatum est etiam contra naturam artis ad ordinem rationis humane sicut ad comparationem ad ordinem rationis humane sicut ad artificiatum. Unde eiusdem rationis est quod vitium et peccatum sit contra ordinem rationis humane. & quod sit contra legem eternam. Unde Augustinus dicit in iii. de libro ar. quod a deo habent omnes naturae quod naturae sunt. et in tantum vitiose sunt in quantum ab eius quae facte sunt arte discedunt.

**T**ertium scilicet quod sit peius. utrum vitium vel actus vitiosus dicendum quod habitus medio modo se habet inter potentiam & actum. Manifestum est autem quod actus in bono et in malo preminet potentie. ut dicitur in ix. metha. Melius est enim bene agere quam posse bene agere. & similiter vituperabilius est male agere quam posse male agere. Unde sequitur quod habitus in bonitate & in malitia medium gradum obtineat inter potentiam & actum. ut scilicet sicut habitus bonus vel malus preminet in bonitate vel malitia potentie. ita etiam subdat actui. Quod etiam ex hoc apparet. quod habitus non dicitur bonus vel malus nisi ex hoc quod inclinat ad actum bonum vel malum. Unde propter bonitatem vel malitiam actus dicitur habitus bonus vel malus. & sic potior est actus in bonitate vel malitia quam habitus. quod propter unumquodque tale. & illud magis est

**Q**uartum scilicet utrum actus vitiosus possit simul esse cum virtute dicendum quod peccatum comparatur ad virtutem. sicut actus malus ad habitum bonum. aliter autem se habet habitus in anima & forma in re naturali. forma enim naturalis ex necessitate producit operationem sibi convenientem. Unde non potest esse simul cum forma naturali actus forme contrarie. sicut non potest esse cum calore actus in frigidationis neque simul cum levitate motus descensionis. nisi forte ex violentia exterioris moventis. sicut habitus in anima non ex necessitate producit suam operationem. sicut homo utitur eo cum voluerit. unde simul habitus in homine existente potest non uti habitu. aut agere contrarium actum. et sic potest habens

virtutem peccare ad actum peccati. Actus autem peccati si competat ad ipsam virtutem potest esse habitus quidam non potest ipsam corrumpere si sit minus tantum. Sicut enim non generatur unus habitus per actum. ita nec per unum actum corrumpitur. ut supradictum est. Sed si competat actus peccati ad causam virtutum. sic possibile est quod per unum actum peccati aliquae virtutes corrumpantur. quolibet enim peccatum mortale contrariatur caritati quae est radix omnium infusarum virtutum in quantum sunt virtutes. & ideo per unum actum peccati mortale exclusa caritate excluduntur per consequens omnes virtutes infuse. quantum ad hoc quod sunt virtutes. Et hoc dico propter fidem & spem quae habitus remanent in formis post peccatum mortale. & sic non sunt virtutes. Sed peccatum veniale quod non contrariatur caritati non excludit ipsam per consequens etiam nec alias virtutes. virtutes vero acquisite non tolluntur per unum actum cuiuscumque peccati. Sic ergo peccatum mortale non potest simul esse cum virtutibus infusis. potest tamen simul esse cum virtutibus acquisitis. peccatum vero veniale potest simul esse & cum virtutibus infusis & cum virtutibus acquisitis.

**A**d quintum scilicet utrum in quolibet peccato sit aliquis actus. dicendum quod ista questio principaliter movetur propter peccatum omissionis de quo aliqui diversimode opinantur. Quidam enim dicunt quod in omni peccato omissionis est aliquis actus vel interior vel exterior. Interior quidem sicut cum aliquis vult non ire ad ecclesiam quoniam ire tenetur. Exterior autem sicut cum aliquis illa hora quae ad ecclesiam ire tenetur. vel etiam ante occupat se talibus quibus ab eundo ad ecclesiam impeditur. & hoc quodammodo videtur in primis redire. Qui enim vult aliquid cum quo aliud simul esse non potest. ex consequenti vult illo carere. nisi forte non prestat quod per hoc quod vult facere impeditur ab eo quod facere tenetur. in quo casu posset per negligentiam culpabilis iudicari. Alii vero dicunt quod in peccato omissionis non requiritur aliquis actus. ipsum enim non facere quod quis facere tenetur peccatum est. Vera quae autem opinio secundum aliquam veritatem habet. Si enim tollatur in peccato omissionis id solum quod per se pertinet ad rationem peccati. sic quoniam peccatum omissionis est cum actu interiori. Ut cum aliquis vult non ire ad ecclesiam. quoniam vero sine omni actu vel interiori vel exteriori. sicut cum aliquis hora qua tenetur ad ecclesiam ire nihil cogitat de eundo. vel non eundo ad ecclesiam. Si vero in peccato omissionis intelligantur etiam cause vel occasiones omittendi. sic necesse est in peccato omissionis aliquem actum esse. non enim est peccatum omissionis nisi cum aliquis pretermittit quod potest facere. Quod autem aliquis declinet ad non faciendum illud quod potest facere & non facere. non est nisi ex aliqua causa vel occasione coniuncta vel precedente. et si quidem causa illa non sit in potestate hominis. ommissio non habet rationem peccati. sicut cum aliquis propter firmitatem pretermittit ad ecclesiam ire. Si vero causa vel occasio omittendi subiaceat voluntati.

omissio habet rationem peccati. & tunc semper oportet quod ista causa in quantum est uoluntaria habeat aliquem actum ad minus interiorum uoluntatis. quod quidem actus quicquid directe fertur in ipsam omissionem. puta cum aliquis uult non ire ad ecclesiam uitans laborem. & tunc talis actus per se pertinet ad omissionem. Voluntas enim cuiuscumque peccati per se pertinet ad peccatum illud. eo quod uoluntarium est de ratione peccati. Quicquid autem actus uoluntatis directe fertur in aliud per quod homo impeditur ab actu debito. siue illud in quo fertur uoluntas sit coniunctum omissioni. puta cum uult ludere quod debet ad ecclesiam ire. siue etiam sit precedens. puta cum aliquis uult diu uigilare de sero. ex quo sequitur quod non uadat hora matutinali ad ecclesiam. & tunc actus iste interior uel exterior per accidens se habet ad omissionem. quia ommissio sequitur preter intentionem. hoc autem dicimus per accidens. quod est preter intentionem. ut patet in ii. phisicorum. Unde manifestum est quod tunc peccatum omissionis habet quidem aliquem actum coniunctum uel precedentem. quod tamen se habet per accidens ad peccatum omissionis. Iudicium autem de rebus dandum est secundum id quod est per se. et non secundum id quod est per accidens. Unde uerius dici potest quod aliquod peccatum potest esse absque omni actu. Alioquin autem ad essentiam aliquorum peccatorum actuum pertinerent actus & occasionem circumstantes.

**A**d sextum. scilicet de diffinitione peccati quam ponit augustinus. xxii. contra faustum. Peccatum est dictum. uel factum. uel concupitum contra legem diuinam. dicendum quod sicut ex dictis patet. peccatum nihil aliud est quam actus humanus malus. Quod autem aliquis actus sit humanus. habet ex hoc quod est uoluntarius. siue sit uoluntarius quasi a uoluntate elicitus. ut ipsum uelle & eligere. siue quasi a uoluntate impatus. ut exteriores actus. uel operationis uel locutionis. Habet autem humanus actus quod sit malus ex eo quod caret debita commensuratione. omnis autem commensurationis cuiuscumque rei attenditur per comparisonem ad aliquam regulam. a qua si diuertat. incommensurata erit. Regula autem humane uoluntatis est duplex. Una propinqua & homogenea scilicet ipsa humana ratio. Alia uero est prima regula scilicet lex eterna. quod est ratio dei. Et ideo in diffinitione peccati augustinus posuit duo. Unum quod pertinet ad substantiam actus humani. quod est quasi materiale in peccato. cum dixit. dictum uel factum uel concupitum. Aliud quod pertinet ad rationem mali. quod est quasi formale in peccato. cum dixit. contra legem eternam.

**D**einde considerandum est de distinctione peccatorum adinuicem. Et circa hoc queruntur. ix. Primo utrum peccata distinguantur secundum obiecta. Secundo de distinctione peccatorum spiritualium a carnalibus. Tertio utrum distinguantur secundum causas. Quarto utrum secundum eos in quos peccatur. Quinto utrum secundum diuersitatem reatus. Sexto utrum secundum omissionem & commissiorem. Septimo utrum secundum diuersum peccatum

sum peccati. Octauo utrum secundum abundantiam & defectum. Nono utrum secundum diuersas circumstantias

**A**d primum scilicet utrum peccata differant specie secundum obiecta. dicendum quod sic dictum est. ad rationem peccati duo concurrunt scilicet actus uoluntarius. & inordinatio eius. quod est per recessum a lege dei. horum autem duorum unum per se comparatur ad peccantem qui intendit talem actum uoluntarium exercere in tali materia. Aliud autem scilicet inordinatio actus per accidens se habet ad intentionem peccantis. nullus enim intendens ad malum operatur. ut dicit dionysius. iiii. ca. de di. no. Manifestum est autem quod unumquodque consequitur speciem secundum id quod est per se. non autem secundum id quod est per accidens. quia ea que sunt per accidens. sunt extra rationem speciei. & ideo peccata specie distinguuntur. ex parte actuum uoluntariorum. magis quam ex parte inordinationis in peccato existentis. Actus autem uoluntarii distinguuntur specie secundum obiecta. Unde sequitur quod peccata proprie distinguuntur specie secundum obiecta.

**A**d secundum. scilicet utrum conuenienter distinguantur peccata spiritualia a carnalibus. dicendum quod sic dictum est peccata recipiunt speciem ex obiectis. omne autem peccatum consistit in appetitu alicuius commutabilis boni quod inordinate appetitur. & per consequens in eo iam habito inordinate aliquis delectatur. Est autem duplex delectatio. Una quidem animalis que consummat in sola apprehensione alicuius rei ad uotum habere. & hec etiam potest dici delectatio spiritualis. Sic cum aliquis delectatur in laude humana. uel in aliquibus huiusmodi. Alia uero delectatio est corporalis siue naturalis. que in ipso tactu corporali perficitur. que potest etiam dici delectatio carnalis. Sic igitur illa peccata que perficiuntur in delectatione spirituali. uocantur peccata spiritualia. Illa uero que perficiuntur in delectatione carnali. uocantur peccata corporalia seu carnalia. Sicut gula que perficitur in delectatione ciborum. & luxuria que perficitur in delectatione uenererum. Unde et apostolus dicit. ii. cor. vii. Mundemus nos ab omni inquinamento carnis & spiritus. Sed nota quod cum omnia genera peccatorum dicantur opera carnis. et caro sumitur ibi pro homine. quod dum secundum se uiuit secundum carnem uiuere dicitur. Ut etiam augustinus dicit. xiiii. de ci. dei. & huius ratio est ex hoc quod omnis rationis humane defectus ex sensu carnali aliquo modo initium habet.

**A**d tertium scilicet utrum peccata distinguantur secundum causas. dicendum quod cum sint quatuor causarum genera. diuersimode a diuersis attribuantur. causa formalis & materialis respiciunt proprie substantiam rei. & ideo substantie secundum formam & materiam specie & genere distinguuntur. agens autem & finis respiciunt directe motum & operationem. & ideo motus & operationes secundum huiusmodi causas distinguuntur. diuersimode tamen. nam principia actiua naturalia sunt determinata semper ad eosdem actus. et ideo diuersae species in actibus naturalibus attenduntur. non solum secundum obiecta que sunt fines uel

termini. sed etiā fm principia actiua sicut ca-  
lescere & infrigidare distinguuntur specie se-  
cundum calidum & frigidum. Sed principia  
actiua i actibus uoluntariis cuiusmodi sunt  
actus peccatoꝝ non se habēt ex necessitate ad  
unum. & ideo ex uno principio uel actiua uel  
motiua possunt diuerse species peccatoꝝ pce-  
dere. Sicut ex timore male humiliante potest  
procedere q homo furetur. & q occidat. & q  
deferat gregem sibi commissum. & hec eadez  
possunt procedere ex amore. Vnde manifestu  
est q peccata non differunt specie fm diuersas  
causas actiuas uel motiuas. s; solū fm diuersi-  
tatem cause finalis. finis aut est obiectum uo-  
luntatis. Actus enī hūani habēt specie ex fine.

**A**d quartū scz utrū peccata distinguantur  
secundū eos i quos peccatur. dicendū q si  
tur supradictum est. peccatū est actus inordi-  
natus. Triplex aut ordo i homine debet esse.  
Vnus quidē fm compationez ad regulam ra-  
tionis. pro ut scz omnes actiones & passionis  
nostre debent fm regulam rationis mensura-  
ri. Alius autē ordo est per compationem ad re-  
gulam legis diuine. per quā homo in omnibus  
dirigi debet. & si quidē naturaliter homo esset  
animal solitarium. hic duplex ordo sufficeret.  
Sed quia homo est naturaliter animal politi-  
cum et sociale. ut probat i pmo politicoꝝ. ideo  
necesse est q sit tertius quo ordinetur ad ali-  
os homines quibus conuiuere debet. Hōz au-  
tē ordinū primus cōmet fm. et excedit ipm.  
quecūq; enī continent sub ordine rōnis. cōti-  
nent sub ordine ipsius dei. s; quedā continen-  
tur sub ordine ipsius dei q excedunt rationez  
humanam. sic ea q sunt fidei & q debent soli  
deo. Vnde qui in talibus peccat. dicit in deuz  
peccare sicut hereticus. & sacrilegus. & blas-  
phemus. Similiē & secundus ordo includit ter-  
tiū. & excedit ipm. qz in omnibus in quibus or-  
dinamur ad proximū. oportet nos dirigi fm  
regulam rationis. Sed i quibusdā dirigimur  
fm rationem qntū ad nos tm. non aut qntū  
ad proximū. et quādo in hiis peccat. dicit ho-  
mo peccare in seipm. sicut patet de luxurioso.  
gulosos. & prodigos. quādo uero peccat homo i  
hiis quibus ad proximū ordinat. dicit peccatē  
in proximū sic patet de fure & homicida. Sūt  
autē diuersa quibus ordinat homo ad deū. &  
ad proximū & ad seipm. Vnde hec distinctio  
peccatoꝝ est fm obiecta. fm q diuersificatur  
species peccatoꝝ. Vn ista peccatoꝝ distinctio  
proprie est fm diuersas peccatoꝝ species. Nam  
& uirtutes quibus peccata opponūt fm hanc  
differentiā specie distinguunt. Manifestū est  
enī q uirtutibus theologis homo ordiatur  
ad deū. temperantia uero & fortitudine ad se  
ipm. iustitia aut ad proximū.

**A**d quintū scz utrū peccata distinguantur  
fm reatū. dicendū q eoz q specie differēt  
duplex differentia inueniūt. Vna quidē q con-  
stituit diuersitatem speciez. & talis differentia  
nūq; inuenitur nisi i speciebus diuersis. sicut

rationale. & irrationale. animatum & inanimatum  
Alia differentia ē cōsequens diuersitatez spe-  
ciei. & talis differentia. & si i aliquibus conse-  
quat diuersitatez speciei. i aliis tñ potest inuei-  
ri i alia specie. Sicut albū & nigrū consecunē  
diuersitatem specie corui. & cigni. & tñ inue-  
niē huiusmodi differentia i eadem hominis spē  
Dicendū ē ergo q differentia uenialis et moz-  
talis peccati. uel quecūq; alia differentia q sū-  
miē penes reatū. non potest esse differentia cō-  
stituens diuersitatez speciei. nūq; enī id quod  
est per accidens constituit speciem. id autē qd  
est pre intentionē agentis. est per accidēs. ut  
patet i. ii. phi. Manifestum autē est q pena est  
pre intentionem peccantis. Vnde p accidens  
se habet ad peccatū ex pte ipius peccantis. or-  
dinatur tñ ad peccatū ab exteriori scz ex iusti-  
tia iudicantis. q fm diuersas condiciones pec-  
catoꝝ diuersas penas infligit. Vn differentia  
q est ex reatu pene potest consequi diuersam  
speciem peccatoꝝ. non aut constituit diuersi-  
tatez speciei. differentia aut peccati mortalis &  
uenialis consequit diuersitatez inordinationis  
q complet rationē peccati. Duplex enī est ordi-  
natio. Vna p subtractionē picipii ordinis.  
Alia qua saluato principio ordinis fit inordi-  
natio circa ea q sunt pre principii. Sicut i cor-  
poze animalis qnq; qdē inordinatio complexi-  
onis procedit usq; ad destructionē uitalis p-  
cipii. et hoc ē mors. Qnq; uero saluo pncipio  
uirtute fit deordinatio qdā in humoribus. & tūc  
est egritudo. Principiū aut totius ordinis in  
moralibus ē finis ultimus. q ita se habet i opa-  
tiuis. sic principii in demonstrabile i speculati-  
uis. ut dicit i. vii. eth. Vnde qn aia deordina-  
tur p peccatū usq; ad auersionē ab ultimo fi-  
ne. scz a deo cui unimur p caritatē. tūc est pec-  
catū mortale. Sicut enī i corporalibus deordina-  
tio mortis q est p remotionem principii uite ē  
irreparabilis fm naturā. inordinatio aut egritu-  
dinis reparari potest. propter id q saluat pnci-  
pium uite. Similiē ē in hiis q pertinent ad ani-  
mam. Nam i speculatiuis q errat circa princi-  
pia. impuassibilis est. q aut errat saluatis prin-  
cipiis p ipa principia reuocari potest. & similē  
in opatiuis q peccando auertit ab ultimo fine  
qntum est ex natura peccati lapsum habet ir-  
reparabilem. & ideo dicit peccare mortaliē eter-  
naliter puniendus. Qui uero peccat citra auisio-  
nem a deo. ex ipa ratione peccati reparabilē de-  
ordinatur. qz saluatur principium. & ideo di-  
citur peccare uenialiter. qz scz nō ita peccat ut  
mereatur intermiabilem penam.

**A**d sextū scz utrū peccata distinguantur se-  
cundū omissionem & cōmissione. dicen-  
dum q in peccatis inuenitur duplex differen-  
tia. Vna materialis. & alia formalis. Materia-  
lis quidē attendit fm naturā speciez actiuz  
peccati. Formalis aut fm ordinem ad unum  
finem propriū. quod etiā est ppiū obiectum  
Vnde inueniunt aliqui actus materialitē spe-  
cie differentes. q tñ formaliter sunt in eadem

specie peccati. quia ad idem ordinantur. sicut ad eandem specie homicidii pertinet iugulatio. lapidatio. & profectio. quibus actus sunt specie differentes secundum speciem nature. Sic ergo si loquimur de specie peccati omissionis et commissionis materialiter. differunt specie. large tamen loquendo de specie secundum quod negatio uel priuatio speciem habere potest. Si autem loquamur de specie peccati omissionis & commissionis formaliter. sic non dicitur specie. quia ad idem ordinantur. & ex eodem motu procedunt. Auarus enim ad congregandum pecuniam & rapit. & non dat ea que dare debet. Et similiter gulosus ad satisfaciendum gule & superflua comedit. et ieiunia debita pretermittit. & idem etiam est uidere in ceteris. semper enim in rebus negatio fundatur super aliqua affirmatioe que est quodammodo causa eius. Unde etiam in rebus naturalibus eiusdem rationis est quod ignis calefaciat. & quod non infrigidet. Et nota quod in lege diuina necesse fuit proponi diuersa precepta affirmatiua et negatiua. ut gradatim homines introducerentur ad uirtute. prius quidem abstinendo a malo. ad quod inducimur per precepta negatiua. & postmodum faciendo bonum ad quod inducimur per precepta affirmatiua. et sic precepta negatiua & affirmatiua non pertinent ad diuersas uirtutes. sed ad diuersos gradus uirtutis. & per consequens non oportet quod contrariantur diuersis peccatis secundum speciem. Peccatum etiam non habet speciem ex parte auersionis. quia secundum hoc est negatio uel priuatio. sed ex parte conuersionis secundum quod est actus quidam. Unde secundum diuersa precepta legis non diuersificantur peccata secundum speciem.

**A**d septimum scilicet utrum conuenienter diuidatur peccatum in peccatum cordis. oris. & operis. dicendum quod aliqua inueniuntur differre specie dupliciter. Uno modo ex eo quod uterque habet speciem completam. sicut equus & bos dicitur specie. Alio modo sic secundum diuersos gradus in aliqua generatione uel motu accipiuntur diuersae species. sic edificatio est completa generis domus. collocatio aut fundamenti & erectio parietis sunt species in complete. ut patet per philosophum in x. ethi. et illud etiam potest dici in generationibus animalium. Sic ergo peccatum diuiditur per haec tria scilicet peccatum oris. cordis & operis. non sicut per diuersas species completas. nam consuetudo peccati est in opere. Unde peccatum operis habet speciem completam. sed eius prima inchoatio est quasi fundatio in corde. Secundus autem gradus eius est in ore. secundum quod homo promptus est ad manifestandum conceptum cordis. Tertius autem gradus iam est in consumatione operis & sic haec tria dicitur secundum diuersos gradus peccati. patet tamen quod haec tria pertinent ad unam perfectam peccati speciem cum ab eodem motu procedant. Iracundus enim ex hoc quod appetit uindictam. Primo quidem perturbatur in corde. Secundo in uerba contumeliosa prorumpit. Tertio uero procedit usque ad facta iniuriosa. Et idem patet in luxuria & in quolibet alio peccato. Peccata ergo oris & operis non distinguuntur a peccato cordis quia simul coniungantur cum eo. quia non potest esse peccatum in ore.

uel opere. nisi prius fuerit in corde. sed prout quodlibet horum per se inuenitur. Sicut pars motus non distinguitur a toto motu quia motus est communis. sed solum quia motus sistit in medio. Distinguntur ergo ista tria quia possunt ab inuicem separari. Unde Iero. super ezechielem. Tria sunt generalia delicta quibus humanum genus subiacet. aut cogitatione. aut sermone. aut opere peccamus. Omne peccatum cordis conuenit in ratione occulti. & secundum hoc ponitur unus gradus. qui tamen per tres gradus distinguitur. sic patet per Augustinum. de trinitate. Quorum primus est cum carnalis sensus illecebram quamdam ingerit. quod est peccatum cogitationis. Secundus gradus est. quia sola cogitationis delectatione est contentus. Tertius gradus est. quia faciendum decernit per consensum. Peccata uero oris & operis conueniunt in manifestatione. & propter hoc sub uno computantur a Gregorio. in moralibus. Vbi ponit. iiii. gradus peccati. Quorum primus est culpa latens in corde. Secundus cum exterius publicatur. Tertius est cum consuetudine roboretur. Quartus est cum usque ad presumptionem diuine misericordie uel ad desperationem homo procedit. Hic non distinguitur peccatum operis a peccato oris. quia conueniunt in manifestatione. ut dictum est. Iero. autem distinguit ea. quia in peccato oris est manifestatio tamen & principaliter intenta. In peccato uero operis est principaliter expletio interioris conceptus cordis. sed manifestatio est ex consequenti. Consuetudo uero & despectio sunt gradus consequentes post perfectam speciem peccati. sicut adolescentia & iuuentus post perfectam hominis generationem. Progressus autem peccati quomodo serpit. & serpens procedit. optime declaratur in primo peccato primorum parentum. Genes. iii. Dixit serpens ad mulierem. Cur precepit uobis deus ut non comederetis de omni ligno paradysi. Cui respondit mulier. De fructu lignorum quae sunt in paradiso uescimur. de fructu uero ligni quod est in medio paradysi precepit nobis ne comederemus. & ne tangeremus illud ne forte moriamur. Dixit autem serpens ad mulierem. Nequaquam morietur. Scit enim deus quod quocumque die comederitis aperientur oculi uestri. & eritis sicut dii scientes bonum & malum. Attende quod deus dixerat assertiue & comminatorie. quocumque die comederitis. &c. mulier addidit uerbum hesitationis scilicet forte. serpens constanter negauit. dicens Nequaquam morietur. Ecce dyabolus posuit in questionem. Et mulier respondit cum hesitatione. & ex hoc dedit dyabolo uiam et audaciam negandi quod deus dixerat cum assertione. nisi enim mulier hesitasset dyabolus uerbum domini negare minime presumpsisset. nisi etiam mulier dyabolo plusquam deo credidisset. nequaquam cibum ueritatem tetigisset. Sequitur Vidit ergo mulier quod lignum esset bonum ad uescendum. hoc cognouit ex odoratu. Et pulchrum oculis. ecce aspectus. Tulit de fructu. ecce tactus. Et comedit. ecce gustus. et sic completum est in eua peccatum inobedientie. ad quod tamen multe deordinate circumstantie concurrerunt. Dedit quia uiro suo. ecce iniqua suggestio. Qui comedit. ecce ade paricatio. et sic peccatum consummatum.

est in utroque. Iste processus qui fuit in peccato prior motu parenti materiali. solet esse in peccato unius hominis spiritualiter. Nam aspectus est in cognitione. Odozatus in delectatione. Tactus in consensu. Gustus in perpetracione. Aduerte quod mortiferus est iste fructus qui non solum ex gustu infert mortem. sicut aialia uenenosa. ueruetiam ex uisu. odoratu. tactu. & gustu.

**H**oc autem scilicet utrum peccata distinguantur secundum superabundantiam et defectum. dicendum quod cum in peccato sine duobus scilicet ipse actus & inordinatio eius. prout recedit ab ordine rationis & legis diuine. species peccati non attendit ex parte inordinati omnis quod est preter intentionem peccatis. sed magis ex parte ipsius actus secundum quod terminatur ad obiectum. in quo fertur intentio peccantis & ideo ubicumque occurrit diuersum motuum inclinans intentionem ad peccatum. ibi est diuersa species peccati. Manifestum est autem quod non est idem motuum ad peccandum in peccatis quod sunt secundum superabundantiam. & in peccatis quod sunt secundum defectum. quoniam sunt contraria motiua. sicut motuum in peccato temperantie est amor delectationum corporaliu. motuum autem in peccato insensibilitatis est odium earum. Unde homines peccata non solum differunt specie. sed etiam sunt inuicem contraria.

**H**oc non solum utrum peccata distinguantur secundum diuersas circustantias. dicendum quod sicut dictum est. ubi occurrit aliud motuum ad peccandum. ibi est alia peccati species. quia motuum ad peccandum est finis & obiectum. Contingit autem quod in corruptionibus diuersarum circustantiaru est idem motuum. sicut illiberalis ab eodem mouetur quod accipiat quod non debet. & ubi non debet & plus debet. et similitudine de aliis circustantiis hoc enim facit proprie inordinatum appetitum pecunie congregare. & in talibus diuersarum circustantiarum corruptiones non diuersificant peccatorum species. sed pertinet ad unam & eandem peccati speciem. quod uero contingit quod corruptiones diuersarum circustantiarum proueniunt a diuersis motuius. puta quod aliquis propere comedat. potest perire ex hoc quod homo non potest ferre dilationem. ubi proprie facile consumptionem humiditatis. Quod uero appetat immoderatum cibum potest contingere propter uirtutem nature potentem ad conuertendum multum cibum. quod autem appetat aliquis cibos deliriosos contingit propter aliquem appetitum delectationis qui est in cibo. Unde in talibus diuersarum circustantiarum corruptiones inducunt diuersas peccati species.

**DISTINCTIO III.**

**D**einde considerandum est de comparatione peccatorum adiuicem. Et circa hoc querunt decem. Primo utrum omnia peccata & uitia sint conexa. Secundo utrum omnia peccata sint paria. Tertio utrum grauitas peccatorum attendat secundum obiecta. Quarto utrum secundum dignitatem uirtutum quibus peccata opponuntur. Quinto utrum peccata corporalia sint grauiora quam spiritualia. Sexto utrum secundum causas peccatorum attendatur grauitas peccatorum. Septimo utrum secundum diuersas circustantias. Octauo utrum secundum quantitatem nocenti. Nono utrum secundum conditionem persone

in qua peccat. Decimo utrum propter magnitudinem persone peccantis aggrauetur peccatum.

**A**d primum scilicet utrum omnia peccata sint conexa. dicendum quod aliter se habet intentio agentis secundum uirtutem ad sequendum rationem. & aliter intentio peccantis ad diuertendum a ratione. Cuiuslibet enim agentis secundum uirtutem intentio est ut rationis regulam sequatur. & ideo omnium uirtutum intentio in idem tendit. & propter hoc omnes uirtutes habent connexionem adiuicem ratione recta agibiliu quod est prudentia. Sed intentio peccantis non est ad hoc quod recedat ab eo quod est secundum rationem. sed potius intendat in aliquo bono appetibile quo specie sortitur. homini autem bona in quod tendit intentio peccantis a ratione recedens sunt diuersa nullam connexionem habentia adiuicem. immo etiam interdum sunt contraria. Cum igitur uitia & peccata specie habeant secundum id ad quod conuertuntur. manifestum est quod secundum id quod perficitur species peccatorum nullam connexionem habent peccata adiuicem. non enim comititur in accedendo a multitudinem ad unitatem. sicut accidit in uirtutibus quod sunt connexe. sed potius in recedendo ab unitate ad multitudinem. Unde beatus Iacobus quoniam dicit. Iac. ii. Qui in uno offendit. factus est omnium reus. loquitur de peccato non ex parte conuersionis secundum quod peccata distinguuntur. sicut dictum est. sed loquitur de eis ex parte auersionis. in quantum scilicet homo peccando recedit a legis mandato. Omnia autem legis mandata sunt ab uno & eodem ut ipse dicit ibidem. & ideo idem deus committit in omni peccato. & ex hac parte dixit quod qui offendit in uno. factus est omnium reus. quod si uno peccato peccando incurrit homo pene reatus ex hoc quod contemnit deum. ex cuius contemptu peruenit omnium peccatorum reatus. Et nota quod non per quolibet actum peccati tollitur uirtus opposita. nam peccatum ueniale uirtutem non tollit. peccatum autem mortale tollit uirtutem infusam in quantum auertit a deo. Sed unus actus peccati etiam mortalis non tollit habitum uirtutis acquisite. Sed si multiplicentur actus in tantum quod generentur habitus contrariis. excludit habitum uirtutis acquisite. quod exclusa excludit. quod dum homo agit contra quemcumque uirtutem. agit contra prudentiam. Sine prudentia autem nulla uirtus moralis esse potest. & ideo per consequens excluduntur omnes uirtutes morales quantum ad perfectum & formale esse uirtutis quod habent secundum quod precipiant prudentiam. remanent tamen inclinationes ad actus uirtutum non habentes rationem uirtutis. sed non sequitur quod propter hoc homo incurrat omnia uitia uel peccata. Primo quod idem quod uni uirtuti plura uitia opponuntur. ita quod uirtus non potest priuari per unum eorum. & si alterum non assit. Secundo quod peccatum directe non opponitur uirtuti quantum ad inclinationem uirtutis ad actum. Unde remanentibus aliquibus inclinationibus uirtuosus non potest dici quod homo habeat uitia uel peccata opposita. Item quia amor dei est congregatiuus in quantum affectum hominis a multis ducit in unum. ideo uirtutes que ex amore dei causantur connexionem habent. sed amor sui disgregat affectum hominis in diuersa. prout

scilicet homo se amat appetendo sibi bona temporalia quae sunt uaria & diuersa. & ideo uitia & peccata quae causantur ex amore sui non sunt conexa.

**A**d secundum scilicet utrum omnia peccata sint paria. dicendum quod opinio stoicorum fuit quae tullius persequitur in paradoxis. quod omnia peccata sunt paria. & ex hoc etiam deriuatus est quorundam hereticorum error. qui ponentes omnia peccata esse paria. dicunt etiam omnes penas inferni esse pares. et quoniam tunc ex uerbis tullii perspicitur potest stoici mouebantur ex hoc quod considerabant peccatum ex parte priuationis tantum. puta scilicet est recessus a ratione. Unde simplicitate estimantes quod nulla priuatio suscipiet magis & minus. posuerunt omnia peccata esse paria. Sed si quis diligenter consideret inueniet duplex priuationis genus. Est enim quaedam simplex & pura priuatio. quae consistit. quod in corruptum esse. sicut motus est priuatio uitae. & tenebre priuationis luminis. & tales priuationes non recipiunt magis & minus. quia nihil residuum est de habitu opposito. Unde non minus est mortuus aliquis pro die mortis & tertio uel quarto. quam post annum quando cadauer iam fuerit resolutum. & similitudine non magis est tenebrosa domus si lucerna sit operata pluribus uelaminibus. quam si sit operata uno solo uelamine. totum lumen intercludere. Est autem alia priuatio non simplex. sed aliquid retinens de habitu opposito. quod quidem priuatio magis consistit in corruptum. quam in corruptum esse. sicut egritudo quae priuat debitam commensurationem humorum. ita tamen quod aliquid eius remanet. alioquin non remaneret animal uiuum. Simile est de turpitudine. & aliis humilioribus. Humilioribus autem priuationes recipiunt magis et minus ex parte eius quod remanet de habitu contrario. Multum enim refert ad egritudinem uel turpitudinem utrum plus uel minus a debita commensuratione humorum uel membrorum recedat. Similitudine etiam dicendum est de uitiis & peccatis. Sic enim priuatur in eis debita commensurationis rationis. ut non totaliter rationis ordo tollatur. Alioquin malum si sit intergrum. seipsum destruit. ut dicitur in iiii. eth. Non enim posset remanere substantia actus uel affectio agentis. nisi aliquid remaneret de ordine rationis. Et ideo multum interest ad grauitatem peccati uerum plus uel minus recedat a rectitudine rationis. Et hinc hoc dicendum est quod non omnia peccata sunt paria.

**A**d tertium scilicet utrum grauitas peccatorum attendatur secundum obiecta. dicendum quod sicut ex supra dictis patet. grauitas peccatorum non differt eo modo quo una egritudo est alia grauior. Sic enim bonum sanitatis consistit in quadam commensuratione humorum per convenientiam ad naturam animalem. ita bonum uirtutis consistit in quadam commensuratione humani actus secundum convenientiam ad regulam rationis. Manifestum est autem quod tanto est grauior egritudo. quanto magis tollitur humorum debita commensuratione per commensurationem prioris principii. sicut egritudo que prouenit in corpore humano ex corde quod est principium uitae uel ex aliquo quod appropinquat cordi periculosior est. Unde oportet quod etiam peccatum sit tanto grauius quanto maius de ordinatio contingit circa aliquod principium. quod est

prius in ordine rationis. ratio autem ordinat omnia in agibilibus ex fine. & ideo quanto peccatum contingit in actibus humanis ex altiori fine. tanto peccatum est grauius. obiecta autem actuum sunt fines eorum. & ideo secundum diuersitatem obiectorum. attenditur diuersitas grauitatis in peccatis. sicut patet quod res exteriores ordinantur ad hominem tamquam ad finem. homo autem ulterius ordinatur in deum sicut in finem. Unde peccatum quod est contra ipsam substantiam hominis sicut homicidium. est grauius peccato quod est contra res exteriores sicut furtum. & adhuc est grauius peccatum quod immediate contra deum committitur. sicut infidelitas. blasphemia. & homini. et in ordine quorumlibet horum peccatorum. unum peccatum est grauius altero secundum quod est circa aliquid principalius uel minus principale. et quia peccata habent species ex obiectis. diuersa grauitatis quae attenditur penes obiecta. est prima & principalis. quae consequens spiritum

**A**d quartum scilicet utrum attendatur grauitas peccatorum secundum diuersitatem uirtutum quibus peccata opponuntur. dicendum quod uirtuti opponitur peccatum dupliciter. Uno quidem modo principaliter et directe quod scilicet est contra idem obiectum. nam contraria circa idem sunt. & hoc modo oportet quod maiori uirtuti opponatur grauius peccatum. Sicut enim ex parte obiecti attenditur maior grauitas peccati. ita etiam & maior dignitas uirtutis. Verumque enim ex obiecto spiritum sortitur. ut ex supra dictis patet. Unde oportet quod maxime uirtuti directe opponatur maximus peccatum. quasi maxime ab eo distans in eodem genere. Alio modo considerari potest oppositio uirtutis cohibentis peccatum. quanto enim fuerit uirtus maior. tantomagis elongat hominem a peccato sibi contrario. non solum ipsum peccatum. sed etiam inducentia ad peccatum cohibet. & sic manifestum est quod quanto aliquid uirtus fuerit maior. tanto etiam minor peccatum cohibet. sicut etiam sanitas quando fuerit maior. tanto minores distempantias excludit. & per hunc modum maiori uirtuti minus peccatum opponitur ex parte effectus.

**A**d quintum scilicet utrum peccata carnalia sint minoris culpe quam spiritualia. dicendum quod peccata spiritualia sunt maioris culpe quam peccata carnalia. quod non est sic intelligendum quod quolibet spirituale peccatum sit maioris culpe quolibet peccato carnali. sed quod considerata hac sola diuersa spiritualitatis & carnalitatis. grauiora sunt spiritualia peccata. ceteris paribus. Cuius ratio triplex assignari potest. Prima quidem ex parte subiecti. nam peccata spiritualia peccantur ad spiritum. cuius est conuerti ad deum. & ab eo auerti. Peccata uero carnalia consummantur in delectatione carnalis appetitus. ad quem principaliter pertinet ad bonum corporale conuerti. Et ideo peccatum carnale in quantum homo habet plus de conuersione. propter quod etiam est maioris adhesionis. Sed peccatum spirituale habet plus de auersione ex quo procedit ratio culpe. & ideo peccatum culpe in quantum homo est maioris culpe. Secunda ratio sumi potest ex parte eius in quem peccatur. Nam peccatum carnale in quantum homini inuisum est in corpus proprium quod est minus diligendum secundum ordinem caritatis quam deus & proximus. in quos peccatur per peccata spiritualia. & ideo peccata

spiritualia inquantum huiusmodi sunt maioris culpe. Tertia idem potest sumi ex parte motiui quia quanto est grauius impulsiuū ad peccandū. tanto homo minus peccat. ut infra dicitur. Peccata autē carnalia habent uehementius impulsiuū. id est ipsam concupiscentiā carnalem nobis in natura. & ideo peccata spūalia inquantum huiusmodi sunt maioris culpe.

**S**extū scilicet utrum grauitas peccatorum attendatur secundum causas peccatorum. dicendum quod in genere peccati. sic & in quolibet alio genere potest accipi duplex causa. Una quod est propria & per se causa peccati. quod est ipsa uoluntas peccandi. comparatur enim ad actum peccati. sic arbor ad fructum. sic dicitur in glossa super illud Mathe. vii. Non potest arbor bona fructus malos facere. & huiusmodi causa quanto fuerit maior. tanto peccatum erit grauius. quanto enim fuerit uoluntas maior ad peccandū. tanto homo grauius peccat. Alie uero cause peccati accipiuntur quasi extrinsece & remote. ex quibus scilicet homo inclinatur ad peccandū. in hiis causis est distinguendum. Quedam enim hanc inducunt uoluntatem ad peccandū secundum ipsam naturam uoluntatis. & tali causa augetur peccatum. Alie uero cause sunt que inclinant uoluntatem ad peccandū preter naturam & ordinem ipsius uoluntatis. quod natura est moueri libere ex se ipsa. secundum iudicium rationis. sic ignorantia. uel quod diminuunt liberum motum uoluntatis. sic infirmitas uel uolentia. aut metus aut aliquid huiusmodi. diminuunt peccatum si cur & diminuunt uoluntarium. in tantum quod si actus sit omnino uoluntarius. non habet rationem peccati.

**S**eptimū scilicet utrum attendatur grauitas peccatorum secundum circūstantias. dicendum quod unum quod ex eo natum est augeri. ex quo causa. sic dicit philosophus. de habitu uirtutis in ii. eth. Manifestū est autem quod peccatum causa ex defectu alicuius circūstantie. ex hoc enim recedit ab ordine rationis. quod aliquis in operando non obseruat debitas circūstantias. Vnde manifestū est quod peccatum natum est aggrauari per circūstantiam. sed hoc quidem contingit tripliciter. Vno quidem modo inquantum circūstantia transfertur in aliud genus peccati. sic peccatum fornicationis consistit in hoc quod homo accedit ad non suam. Si autem addatur circūstantia ut illa ad quam accedit sit alterius uxoris. transferretur iam in aliud genus peccati scilicet in iniusticiam inquantum homo usurpat rem alterius. et secundum hoc adulterium est grauius peccatum quam fornicatio. Aliquod uero circūstantia non aggrauat peccatum quasi trahens in aliud genus peccati. sed solum quia multiplicat rationes peccati. sic si prodigus det quod non debet. et cui non debet. multiplicius peccat eodem genere peccati quam si solum det cui non debet. & ex hoc ipso peccatum fit grauius sic etiam egritudo est grauior quam plures partes corporis inficit. Vnde & tullius dicit in paradoxis. quod in prius uita uiolanda multa peccant. uoluntate is qui procreauit. quod aluit. quod erudiuit. quod in se de ac domo atque in rempublicam collocauit. Tertio modo circūstantia aggrauat peccatum ex eo quod auget deformitatem. puenientem ex alia circūstantia. sic accipere alienum constituit peccatum furti. si autem

addatur circūstantia ut multum accipiat de alio. non erit peccatum grauius. quamuis accipere multum uel parum de se non dicat rationem boni aut mali.

**O**ctauū scilicet utrum grauitas peccati augeatur secundum maius nocumentum. dicendum quod nocumentum tripliciter se potest habere ad peccatum. Quod enim uocamentum quod puenit ex peccato. est punitum et intentum. sic cum aliquis operatur alio nocendi alteri. ut homicida uel fur. & tunc directa quantitas nocimenti adauget quantitatē peccati. quia tunc nocumentum est per se obiectum peccati. Quod uero nocumentum est preuisum sed non intentum. sic cum aliquis transiens per agrum ut compendiosius uadat ad fornicandū. infert nocumentum hiis qui sunt seminata in agro scienter. licet non alio nocendi. & sic etiam quantitas nocimenti aggrauat peccatum sed indirecte. inquantum scilicet ex uoluntate multum inclinata ad peccandū. pcedit quod aliquis non permittat damnus facere sibi uel alii quod simpliciter non uellet. Quod autem nocumentum. nec est intentum nec preuisum. & tunc si per accidens se habeat ad peccatum. non aggrauat peccatum directe. sed propter negligentiam considerandi nocumenta que consequi possent imputantur homini ad penam mala que eueniunt preter eius intentionem. si dabit operam rei illicite. Si uero nocumentum per se sequatur ex actu peccati. licet non sit intentum uel preuisum. directe peccatum aggrauat. quia quodcumque per se consequatur ad peccatum. pmet quodammodo ad ipsam peccati speciem. puta si quis publice fornicet. sequitur scandalum plurimorum. quod quamuis ipse non intendat nec forte preuideat. directe per hoc aggrauatur peccatum. Aliter tamen uidetur se habere circa nocumentum penale quod incurrit ipse qui peccat. huiusmodi enim nocumentum si per accidens se habeat ad actum peccati et non sit preuisum nec intentum. non aggrauat peccatum nec sequitur grauitatem peccati. Sicut si aliquis currens ad occidendū impingat & ledat sibi pedem. Si uero tale nocumentum per se consequatur ad actum peccati. licet forte nec sit preuisum nec intentum. tunc maius nocumentum non facit grauius peccatum. sed e conuerso grauius peccatum inducit grauius nocumentum. Sicut aliquis infidelis qui nihil audiuit de penis inferni. grauiorem penam in inferno patitur per peccatum homicidii quam per peccatum furti. quia enim hoc nec intendit nec preuidet. nec aggrauatur ex hoc peccatum. sic contingit circa fidelem qui ex hoc ipso uidetur grauius peccare quam maiores penas contemnit. ut impleat uoluntatem peccati. sed grauitas huius nocimenti. solum causatur ex grauitate peccati.

**N**onū scilicet utrum aggrauetur peccatum propter conditionem persone in qua peccatur. dicendum quod persona in qua peccatur. est quodammodo obiectum peccati. Dicitur autem supra quod prima grauitas peccati attenditur ex parte obiecti. ex quo quidem tanto maior attenditur grauitas in peccato. quanto obiectum eius est principalis. fines autem humanorum actuum sunt. deus. ipse homo. & proximus. quodcumque enim facimus. propter aliquod horum facimus. quamuis etiam horum trium unum sub altero ordinemur. Potest igitur ex parte horum trium considerari maior uel



minoz grauitas in peccato secundum conditionē persone in qua peccatur. Primo quidē ex parte dei. cui aliquis tanto coniungit. quāto deo est uirtuosior. uel deo sacrator. & ideo iniuria tali persone illata magis redundat in deum. secunduz illud **Zach. ii.** Qui tetigerit uos. tangeret pupilam oculi eius. Vnde peccatum fit grauius ex eo quod peccat in personā deo magis coniunctā uel rōne uirtutis. uel rōne officii. Ex parte uero sui ipsius manifestū est. quod tāto aliquis grauius peccat. quāto in magis coniunctā personā seu naturali necessitudine. seu beneficiis. seu quacūq; coniunctione peccauerit. quā uideat in seipsum magis peccare. & pro tanto grauius peccat. secundum illud **Ecc. xiiii.** Qui sibi nequam est. cui alii bonus erit. Ex parte uero proximi tāto grauius peccat. quanto peccatum plures tangit. & ideo peccatum quod fit in personā publicā puta regē uel principem. quod gerit personā totius multitudinis ē grauius quā quod committit cōtra unā personā priuatā. Vnde de spāliter dicit. **Exo. xxiii.** Principē populi. t. ne maledices. Et similit̄ iniuria quod fit alicui famose persone uideat esse grauior ex hoc quod in scādalū & turbationē plurimoz redundat.

**A**d decimū. scilicet utrum peccati magnitudinē persone peccantis aggrauet peccatum. dicendū quod duplex est peccatum quoddam ex surreptione pueniens propter infirmitatē humane nature. & tale peccatum minus reputat ei quod est maior in uirtute. eo quod minus negligit hominē peccatā reprimere quod tū omīno interfugere infirmitas huana non sinit. Alia uero peccata sunt ex de liberatione procedentia. & ista peccata tanto magis alicui impurant. quāto maior est. & hoc potest esse prope quatuor. Primo quidē quia facilius possunt resistere peccato maiores. puta quod excedit in scientia et uirtute. Vnde dominus dicit. **Luc. xii.** Quod seruus sciens uoluntatē dñi sui & non faciēs. plagis uapulabit multis. Secūdo propter ingratitudez quia omne bonū quo quis magnificat est beneficium dei. cui homo fit ingratus peccando. et quantum ad hoc quelibet maioritas etiā in reprobis bonis peccatum aggrauat. secundum illud. **Sap. vi.** Potentes potent tormenta patiētur. Tertio propter specialē repugnantia actus peccati ad magnitudinē persone. sic si princeps iustitiaz uiolent. quod ponit iustitiae custos. & si sacerdos fornicet. quod castitatē uouit. Quarto propter exemplū siue scandalū. quia dicit. **gg. i. past.** In exemplū uehementē culpa extendit. quoniam pro reuerentia gradus peccatorum honozat. Ad plurimū etiā notitia pueniunt peccata magnoz. & homines ea magis in dignē ferūt.

**DISTINCTIO. QVARTA**  
**D**einde consideranduz est de subiecto peccatorum. Et circa hoc querūt de cem. Primo utrum uoluntas possit esse subiectuz peccati. Secūdo utrum sola uoluntas sit peccati subiectū. Tertio utrum sensualitas possit esse subiectū peccati. Quarto utrum possit esse subiectū peccati mortalis. Quinto utrum ratio possit esse subiectū peccati. Sexto utrum delectatio mortosa sit in rōne inferiori sic in subie

cto. Septio utrum peccatum cōsensus in actū sit in supiozi rōne sic in subiecto. Octauo utrum ratio inferior possit esse subiectū peccati mortalis. Nonno utrum ratio supioz possit esse subiectū peccati uenialis. Decimo utrum in rōne supiozi possit esse peccatum ueniale circa propriū obiectū.

**A**d primū scilicet utrum uoluntas possit esse subiectū peccati. dicendū quod peccatum quoddam actus est. Actū autē quidā transeūt in exteriorēz materiā. ut urere & secare. et hominē actus habet pro materia & subiecto id in quod transit actio. Sic dicit philosophus in iii. phisic. Quod motus est actus mobilis a mouente. Quidā actus sunt non transeuntes in exteriorēz materiā. sed manentes in agente. sicut appetere & cognoscere. & tales actus sunt omnes morales. siue sint actus uirtutū siue peccatorum. Vnde oportet quod propriū subiectū actus peccati sit potentia quod est principium actus. Cū autē propriuz sit actuz moralium quod sint uoluntariū. ut sup̄ habitū ē. sequit̄ quod uoluntas quod est principium uoluntariuz actuz siue bonoz. siue maloz quod sunt peccata sit principium peccatorum. & ideo sequit̄ quod peccatum sit in uoluntate sic in subiecto.

**A**d secūm scilicet utrum sola uoluntas sit subiectū peccati. dicenduz quod sic ex supradictis patet. omne quod est principium uoluntariū actus. est principium peccati actus autē uoluntariū dicit̄ illi non solū quod eliciunt a uoluntate. sed etiā illi quod a uoluntate impant. ut sup̄dictū est cum de uoluntario ageret. Vnde non sola uoluntas potest esse subiectū peccati. sed omnes ille potentie quod possunt moueri ad suos actus uel ab eis reprimi pro uoluntate. & eodem etiāz potentie sunt subiecta habitūz moralium siue bonoz siue maloz. quia eiusdē est actus & habitus.

**A**d tertium scilicet utrum in sensualitate possit esse peccatum. dicendū quod sic sup̄dictū est. peccatum potest inueniri in qualibet potentia cuius actus potest esse uoluntariū. & inordinatus. in quo consistit ratio peccati. Manifestū est autē quod actus sensualitatis potest esse uoluntarius in quantum sensualitas. i. appetitus sensitiuus nata est a uoluntate moueri. Vnde relinquit̄ quod in sensualitate possit esse peccatum.

**A**d quartū scilicet utrum in sensualitate possit esse peccatum mortale. dicendū quod sic inordinatio corumpens principium uite corporalis causat corpalem mortē. ita etiā inordinatio corumpens principium spūalis uite quod est ultimus finis causat mortē spūalem peccati mortalis. ut supradictū est. Ordinare autē aliquid in finem nō ē sensualitatis. sed solū rōnis. inordinatio autē a fine non est nisi eius cuius est ordinare in fine. Vnde peccatum mortale non potest esse in sensualitate. sed solū in rōne. Et nota quod cum peccatum ueniale sit dispositio ad mortale. dispositio autē & habitus habeant esse in eodem. non tū potest esse peccatum mortale in sensualitate sic peccatum ueniale quia dispositio tripliciter se habet ad id ad quod disponit. Quoniam enim est idem & in eodem. sic scientia inchoata dicit̄ esse dispositio ad scientiā perfectam. Quoniam autē est in eodem sed nō idē. sicut

caloz est dispositio ad formā ignis. Quāq; uero idem. nec i eodē. sicut in hiis q; habent ordinē ad inuicē ut ex uno pueniāt in aliud. sicut bonitas ymaginationis est dispositio ad scientiā q; est in intellectu. Et hoc modo pētū ueniāle quod ē i sensualitate potest esse dispositio ad pētū mortale quod est in ratione.

**Q**uintū scz utrū i rōne possit esse pētū dīcendū q; pētū cuiuslibet potentie consistit i actu ipsius sic ex dictis patet. habet autē ratio duplicē actū. Vnū quidē h̄m se i comparatione ad p̄p̄ū obiectū quod ē cognoscere ali quod uerū. Alius autē actus rōnis est inquantū est directiua aliarū uiriū. Vtroq; autē modo cōtingit pētū esse i rōne. Primo quidē inquantū errat i cognitione uera. qd quidē tūc imputatur ei ad pētū. qn̄ habet ignozantiam uel errorē circa id qd potest et debet scire. Secūdo qn̄ inordinatos actus inferiorū uiriū. uel i perat. uel etiā post deliberationē non coeret.

**S**extū scz utrū pētū mortale delectatōis sit in rōne inferiori sicut in subiecto. dicēdū q; sicut dictū est. pētū contingit esse in rōne. qn̄q; quidē inquantū est directiua hūa morū actū. Manifestū est autē q; ratio n̄ solū est directiua exteriorū actū. s; etiā interiorū passionū. & ideo qn̄ ratio deficit in directione interiorū passionū. dicitē esse pētū in ratione sicut etiā qn̄ deficit i directione exteriorū actū. Deficit autē in directione passionū interiorū duplici. Vno modo qn̄ impat illicitas passionē. sicut qn̄ homo ex deliberatiōe puocat sibi motū ire uel cōcupiscētie. Alio modo qn̄ non reprimit illicitū passionis motū. Sicut cū aliquis postq; deliberauit q; motus passionis insurgens est inordinatus. nihilominus circa ipsum immorat. & ipsum non expellit. & h̄m h̄ dicitē pētū delectatōis mortale esse i rōne.

**S**eptimū scz utrū pētū cōsensus i actus sit i rōne supiori. dicēdū q; cōsensus importat iudiciū qdāz ex eo i qd consentit. Sic enī ratio speculatiua iudicat & sentētiat de rebus intelligibilibus. ita ratio practica iudicat & sentētiat de agendis. Est autē considerādū q; i omni iudicio ultima sentētia p̄tinet ad sup̄mū iudicatoriū. Sicut uidemus etiā i speculatiuis q; ultima sentētia de aliqua p̄positione datur p̄ resolutionē ad prima principia. q; diu enī remanet aliquod principū alteri. adhuc potest p̄ ipsum examinari id de quo querit. Vn̄ adhuc ē suspensū iudiciū quasi nudū data finali sentētia. Manifestū ē autē q; actus hūani regulari possunt ex regula rātonis humane q; sumit ex rebus creatis quas naturalit̄ hō cognoscit. & ulterius ex regula legis diuine. ut iū pradictū est. Vnde cū regula legis diuine sit supior. consequēs est ut ultima sentētia p̄ quā iudiciū finalit̄ terminat̄ p̄tineat ad rōnem supiorem q; intēdit rationibus eternis. Cum autē de pluribus occurat iudicandū. finale iudiciū est de eo qd ultio occurrit. In actibus autē humanis ultimo occurrit actus. p̄ambulūz

autē ē delectatio q; inducit ad actū. & ideo ad rationē supiorem p̄p̄ie p̄tinet cōsensus i actū ad rationē uero inferiorē q; habet inferius iudiciū p̄tinet iudiciū p̄ambulū qd ē de delectatione. q; uis etiā & de delectatōe ratio supior iudicare possit. qz qd subdit iudicio inferioris subdit. & iudicio supioris. s; non conuertit.

**D**e octauū scz utrū cōsensus i delectatōnem mortale sit pētū mortale. dicēdū q; circa hoc aliq; diuersimode opinati sunt. Quidā enī dixerūt q; cōsensus i delectatōnem non est pētū mortale. s; ueniāle t̄m. Alii dixerunt q; ē pētū mortale. & hec opinio commūior ē & uerifimilior. Est enī cōsiderandū q; cū omnis delectatio cōsequat̄ aliq; opationē. ut dicitur. x. Et h̄. & iterū cū omnis delectatio habeat aliq; obiectū. delectatio q;libet potest compari ad duo scz ad opationē quā cōsequit̄. & ad obiectū i quo q; delectat̄. Cōtingit autē q; aliqua opatio fit obiectū delectatōnis. sic & aliqua alia res. qz ipa opatio potest accipi ut bonū. & finis in quo aliquis delectatus requiescit. & qn̄q; quidē ipamet opatio quā consequitur delectatio est obiectū delectatōnis. inquantū scz uis appetitiua cuius ē delectari reflectit i ipam opationē sic in quoddā bonū. puta cū aliquis cogitat & delectat̄ de hoc ipso qd cogitat in quantū sua cogitatio placet. Quāq; uero delectatio consequēs unam opationē. puta cogitationē aliq; habet p̄ obiecto aliam opationē quasi rem cognitā uel cogitatā. & tūc talis delectatio p̄cedit ex inclinatione appetitus. n̄ quidē i cogitationē. s; in opationē cogitam. Sic igit̄ si aliquis de fornicatione cogitat. de duobus potest delectari. Vno modo de cogitatione ipa. Alio modo de fornicatione cogitata. Delectatio autē de cogitatione ipa sequitur inclinationē. affectus cogitationē ipam. cogitatio autē ipa h̄m se nō ē pētū mortale. immo qn̄q; est ueniāle. t̄m puta cū aliquis inutiliter cogitat. qn̄q; autē sine p̄tō omnino. puta cū aliquis utilit̄ de ea cogitat. sicut cū uult de ea p̄dicare uel disputare. Et ideo p̄ cōsequens affectio uel delectatio q; sic est de cogitatiōe fornicationis. non est de gñe p̄tī mortalis. s; qn̄q; est pētū ueniāle. & qn̄q; nullum. Vn̄ nec cōsensus i talem delectatōnem ē pētū mortale. & h̄m h̄ p̄ma opinio habet ueritatē. Q; autē aliq; cogitans de fornicatione delectat̄ de ipso actu cogitato. h̄ cōtingit ex hoc q; affectio eius est inclinata i hūc actū. Vn̄ q; aliq; consentiat i talē delectatōnem. h̄ nihil aliud est. q; q; ipse consentiat in hoc q; affectus suus sit inclinatus in fornicationē. Nullus enī delectat̄ nisi i eo quod est conformē appetitui eius. Q; autē aliq; ex deliberatione eligit q; affectus suus conformē h̄is q; h̄m se sunt p̄tā mortalia. est pētū mortale. Vnde talis cōsensus i delectatōnem p̄tī mortalis. est pētū mortale. ut secunda opinio ponit.

**N**onū scz utrū in rōne supiori possit esse ueniāle. dicēdū q; sic Aug. dicit i. xii.

de trinitate. Ratio superior inheret rationibus  
eternis aspiciendis aut consulendis. Cōspiciēdis qdē  
sūm q̄ earū ueritatē speculat. Cōsulēdis autē se  
cundū q̄ p̄ rōnes etnas de aliis iudicat & or  
dinat. ad qd̄ p̄met q̄ deliberando p̄ rōnes et  
nas consentit ī aliquē actū. uel dissentit ab eo  
Contingit autē q̄ inordinatio actus in quē cō  
sentit nō contrariat̄ rationibus eternis. quia  
non est cū auersione a fine ultimo. sicut act⁹  
peccati mortalis. s; est preter eas. sicut actus peccati  
uenialis. Vnde qñ ratio superior ī actū uenia  
lis peccati consentit. non auertit̄ a rationibus et  
nis. Vnde non peccat mortaliter. s; uenialiter  
Et nota q̄ sicut in uita corporali cōtingit dupli  
cem esse infirmitatē. puta in corde quod ē prī  
cipiū uite corporalis. sic & in supiori rōne q̄ est  
principiū uite spūalis potest esse inordinatio  
duplex. Duplex in q̄z ē infirmitas cordis. Vna  
q̄ est in ip̄a substantia cordis. & immutat na  
turale complexiōne ip̄ius & talis infirmitas se  
per est mortalis. Alia autē est infirmitas cordis  
p̄pter aliq̄z inordinatiōne. uel motus eorū q̄  
circūstant cor. & talis infirmitas nō semp̄ est  
mortalis. & similis in rōne supiori semp̄ ē pec  
catū mortale qñ tollit̄ ip̄a ordinatio rōnis su  
pioris ad p̄p̄riū obiectū. qd̄ est rōnes eterne.  
Sed qñ est inordinatio circa h. non est peccatū  
mortale sed ueniale.

**A**d decimū scz utruq; in rōne supiori possit  
esse peccatū mortale. dicendū q̄ ratio supe  
rior aliter fert̄ in suū obiectū. & alit̄ ī obiecta  
inferiora uiriū q̄ p̄ ip̄am dirigunt̄. In obiecta  
enī inferiora uiriū nō fert̄ nisi inq̄ntū de eis  
consultit rationes etnas. Vnde non fert̄ in ea  
nisi p̄ modū deliberationis. Deliberatus autē  
consensus in hiis q̄ ex gñe suo sunt mortalia  
est peccatū mortale. & ideo ratio superior semp̄  
peccat mortalit̄. si actus inferiora uiriū ī quos  
cōsentit sint peccatū mortalia. Sed circa p̄p̄riū  
obiectū habet duos actus scz simplicē intuitū  
& deliberatiōne. sūm qd̄ etiā de p̄p̄rio obiecto  
consultit rōnes etnas. Scdm̄ autē simplicē in  
tuitū potest aliquē inordinatū motū habere  
circa diuina. puta cū quis patit̄ subitū infide  
litas motū. & quāuis infidelitas sūm suū ge  
nus sit peccatū mortale. tñ subitū infidelitatis  
motus est peccatū ueniale. qz peccatū nō ē morta  
le nisi sit cōtra legē dei. Potest autē aliqd̄ eorū  
q̄ ad fidem p̄tinent subito rōni occurrere sub  
qd̄am alia rōne. anteq̄z sup̄ hoc cōsulat̄. uel cō  
suli possit ratio eterna. i. lex dei. puta cū quis  
resurrectiōne mortuorū subito apprehendit.  
ut ip̄osibile sūm naturā. & simul app̄henden  
do remittit̄ anteq̄z t̄pus habeat deliberādi. q̄  
h̄ est nobis traditū ut credendū sūm legē diu  
nam. Si uero post deliberatiōne motus infide  
litas maneat. est peccatū mortale. & ideo circa  
p̄p̄riū obiectū etiā si sit peccatū mortale ex gñe  
potest ratio superior peccare uenialit̄ in subitis  
motibus. uel etiā mortalit̄ p̄ deliberatū cōsen  
sum. In hiis autē q̄ p̄tinent ad inferiores uires  
semp̄ peccat mortalit̄ ī hiis q̄ sunt peccatū morta

lia ex gñe suo. non autē in hiis q̄ sūm suū gen⁹  
sunt uenialia peccatū. **DISTINCTIO. V.**

**D**Emde considerandū est de causis  
peccatū & primo in gñali. Scdo in  
spūali. Circa primū querūt̄ q̄tuor.  
Primo utruq; peccatū habeat causam  
Scdo utrum habeat causam interiorē. Tertio  
utruq; habeat causam exteriorē. Quarto utruq;  
peccatū sit causa peccati.

**A**d primū scz utruq; peccatū habeat causā. dicē  
dū q̄ peccatū est qd̄am actus inordinatus.  
Ex prē igit̄ actus potest habere p̄ se causam. si  
cut & quilibet alius actus. Ex pte autē inordi  
nationis habet causā eo mō quo negatio uel pri  
uatio causam habere potest. Negationis autē  
potest causa duplex assignari. Primo quidem  
defectus cause. i. ip̄ius cause negatio. est causa  
negationis sūm seip̄am. Ad remotiōne enī cau  
se sequit̄ remotio effectus. sic obscuritatis cau  
sa est absentia solis. Alio mō causa affirmati  
onis ad quā sequit̄ negatio. ē p̄ accidens cau  
sa negationis consequētis. Sicut ignis causan  
do calorē ex principali intentione. consequēt̄  
causat priuationē frigiditatis. quorū primū  
potest sufficere ad simplicē negationē. Sed cū  
inordinatō peccati & quodlibet malū nō sit sim  
plex negatio. s; priuatio eius qd̄ quid natum  
est & debet habere. necesse est q̄ talis inordi  
natio habeat causā agentē p̄ accidens. Qd̄ enī  
natū est iesse & debet. nunq̄z abessēt nisi p̄p̄  
aliquā causam impediētē. & sūm hoc consue  
uit dici q̄ malū qd̄ ī qd̄am priuatione cōsistit  
habet causā deficientē uel agentē p̄ accidens.  
omnis autē causa p̄ accidens. reducit̄ ad causam  
p̄ se. Cū igit̄ peccatū ex pte inordinatiōnis hēat  
causam agentē p̄ accidens ex pte autē actus ha  
beat causā agentem p̄ se. sequit̄ q̄ inordinatō  
peccati consequitur ex ip̄a actus causa. Sic igit̄ uo  
luntas carens directione regule rōnis & legis  
diuine intendens aliqd̄ bonū commutabile.  
causat actū qd̄em peccati p̄ se. s; inordinatiōnem  
actus p̄ accidens & p̄ter intentionē. Prouēit  
enī defectus ordinis in actu. ex defectu dire  
ctionis in uoluntate.

**A**d scdm̄ scz utruq; peccatū habeat causam in  
teriorē. dicendū q̄ sicut iam dictū est p̄ se  
causaz peccati oportet accipere ex pte ip̄ius actus.  
actus autē hūani potest accipi causa interior. et  
mediata & immediata. Immediata qd̄em cau  
sa hūani actus est ratio & uoluntas. sūm q̄ hō  
est liber arbitrio. Causa autē remota est appre  
hensio sensitiue p̄tis. & etiā appetitus sensiti  
uus. Sic enī ex iudicio rōnis uoluntas mouet̄  
in aliqd̄ sūm rationē. ita etiā ex apprehensione  
sensus appetitus sensitiuus ī aliqd̄ inclinatur  
q̄ qd̄em inclinatio interdū trahit uoluntatez et  
rationez. Sicut infra patebit. Sic igit̄ duplex  
causa interior peccati potest assignari. Vna p̄xi  
ma ex pte rōnis & uoluntatis. Alia uero remo  
ta ex pte ymaginationis uel appetitus sensiti  
ui. Sed qz supradictū ē q̄ causa peccati est aliqd̄  
bonum apparens motiūz cum defectu debiti

motiui. scz regule rationis uel legis diuine. ip-  
sum motiui qd est apprensio bonuz pñet ad  
apprehensioē sensus appetitiui. ipsa autē abse-  
ntia debite regule pñet ad rationē q̄ nata est  
hmoī regulā cōsiderare. s; ipsa pfectio uolūta-  
rii actus peccati pñet ad uoluntatē. ita q̄ ipse  
uoluntarius actus pmissis suppositis iam est  
quoddam peccatū.

**T**ertiu scz utrū peccatū habeat causā exteri-  
orem. dicendū q̄ sic supradictū ē. causa in-  
terior peccati est uoluntas ut p̄ficiens actū pecca-  
ti. & ratio q̄ntū ad carentiaz debite regule. &  
appetitus sensitiuus inclinās. Sic igit̄ aliqd ex  
trinfecū potest esse causa peccati tripliciter. Vel q̄a  
trinfecū mouet ipam uoluntatē. uel q̄z mo-  
uet rationē. Vel q̄z mouet appetitū sensitiuū.  
Voluntatē autē ut supradictū ē. interius mo-  
uere non potest. nisi deus q̄ nō potest esse cau-  
sa peccati. ut infra ostendet. Vnde relinquit̄ q̄  
nihil exterius potest esse causa peccati. nisi uel m-  
q̄ntū mouet rationem sic hō uel demon p̄sua-  
dens peccatū. uel sic mouens appetitū sensitiuū  
sicut aliqua sensibilia exteriora mouent sensi-  
tiuū appetitū s; neq; p̄suasio exterior in rebus  
agendis ex necessitate mouet rationem. neq;  
etiā res exterius p̄p̄osite ex necessitate mouēt  
appetitū sensitiuū. nisi forte aliquo mō dispo-  
sitiuū. & tñ etiā appetitus sensitiuus non ex ne-  
cessitate mouet rationē & uoluntatē. Vñ ali-  
quid exterius potest esse aliqua causa mouēs  
ad peccandū non tñ sufficiens ad peccatū indu-  
cens. s; causa sufficienter complens peccatū. est  
sola uoluntas.

**Q**uartū scz utrū peccatū sit causa peccati. di-  
cendū q̄ cum peccatū habeat causam ex pte  
actus. hō modo unū peccatū posset esse causa al-  
terius. sic unus actus humanus potest esse al-  
terius causa. Contingit igit̄ unum peccatū esse  
causam alterius s; q̄tuor gñia causarū. P̄rio  
quidē s; modū cause efficientis uel mouētis  
& p se & p accidens. Per accidens quidē sic re-  
mouens p̄hibens dicit̄ mouens p accidens. Cū  
enī p unū actū peccati hō amittat gratiā. carita-  
tes. uel uerecundiaz. uel q̄cūq; aliud retrahēs  
a peccatō. mādīt ex hō in aliud peccatū. et sic primū  
peccatū est causa scđi peccati p accidens. Per se au-  
tē sic cū ex uno actu peccati homo disponit̄ ad hō  
q̄ aliū actū cōsimilē facilius cōmittat. ex acti-  
bus enī causant̄ dispositiones & habitus incli-  
nātes ad similes actus. Scđm uero genus cau-  
se materialis unū peccatū ē causa alterius. in q̄n-  
tum p̄parat ei matēriā. sicut auaritia preparat  
materiam luxurio. qd̄ plerūq; est de diuitiis cō-  
gregatis. Secundū uero genus cause finalis  
unū peccatū est causa alterius inquantū p̄pter  
finē unius peccati aliquis cōmittit aliud peccatū si-  
cut cum quis cōmittit symoniā p̄pter finē ambi-  
tionis. uel fornicationē p̄pter furtū. Et quia  
finis dat formā i moralibus. ut sup̄ habitū ē.  
ex hō etiā sequit̄ q̄ unū peccatū sit causa formal-  
alterius. in actu enī fornicationis q̄ p̄pter finē  
cōmittit̄. est quidē fornicatio. sic materiale.

furtū uero sic formale.

**DISTINCTIO**

**CVI.**

**D**emde considerandū est de causis  
peccati i spali. Et p̄mo de causis inte-  
rioribus. Scđo de exterioribus. Ter-  
tio de peccatis q̄ sunt causa alioz pec-  
catoz. Prima autē consideratō s; p̄missa erit  
cripta. Nam primo ageť de ignorantia q̄ est  
causa peccati ex pte rationis. Scđo de infirmitate  
seu passione q̄ est causa peccati ex pte appetit̄  
sē-  
sitiui. Tertio de malitia q̄ ē causa peccati ex pte  
uoluntatis. Circa primū querūt̄ q̄tuor. P̄rio-  
utrū ignorantia sit causa peccati. Scđo utrū ig-  
norantia sit peccatū. Tertio utrū totaliter a pec-  
cato excuset. Quarto utrū diminueat peccatū.

**P**rimū scz utrū ignorantia sit causa pec-  
cati. dicendū q̄ s; p̄ hō i. viii. p̄hic. Cau-  
sa mouens ē duplex. Vna p se alia p accidēs.  
Per se quidē q̄ p̄pria uirtute mouet. sicut gene-  
rans est causa mouens grauiā & leuiā. Per ac-  
cidens autē sicut remouens p̄hibēs. uel sic ipsa  
remotio p̄hibentis. & hoc modo ignorantia  
potest esse causa actus peccati. est enī priuatio sci-  
entie p̄ficiētis rationē q̄ p̄hibet actū peccati i  
q̄ntū dirigit̄ actus hūanos. Considerandū ē  
autē q̄ ratio s; duplicē scientiā est humanoꝝ  
actū directiua s; s; scientiaz uniuersalē &  
particularē. conferens enī de agēdis utiē quo-  
dam sillogismo. cuius cōclusio est iudiciū seu  
electio uel opatio. Actiones autē i singularib;  
sunt. unde conclusio sillogismi opatiui est sin-  
gularis. singularis p̄positio non cōcludit̄ uni-  
uersalē nisi mediante aliq̄ p̄positione singula-  
ri. sicut homo p̄hibet̄ ab actu p̄ricidii per hoc  
q̄ scit̄ p̄rem non esse occidendū. & p hō scit̄  
hunc esse p̄rem. Vtriusq; ergo ignorantia po-  
test causare p̄ricidii actū. s; & uniuersalis p̄n-  
cipii quod ē q̄dam regula rōnis & singularis  
circūstantie. Vñ patet q̄ non q̄libet̄ ignoran-  
tia peccantis est causa peccati. s; illa tñ q̄ tollit sci-  
entiam p̄hibentē actū peccati. Vñ si uolūtas ali-  
cuius esset sic disopsita q̄ nō p̄hiberet̄ ab actu  
p̄ricidii. etiā si p̄rem agnosceret. ignorantia pa-  
tris non est huic causa peccati. s; cōcomitanter se  
habet ad peccatū. & ideo talis non peccat per ig-  
norantiā. s; peccat ignorās s; p̄ hō i. iii. et̄h.

**S**ecundū scz utrū ignorantia sit peccatū.  
dicendū q̄ ignorantia i hoc a scientia dif-  
fert. qz nescientia dicit̄ simplicē scientie nega-  
tionē. Vñ cuiusq; deest aliqua rerū scientia  
potest dici nescire illas. s; hō quē modū diony-  
in angelis nescientiā ponit. vi. ca. ecclesiastice  
ierarchie. Ignorantia uero importat scientie pri-  
uationem. dum scz alicui deest scientia eoz q̄  
ap̄tus natus est scire. Hoz autē q̄dam aliquis  
scire teneť scz illa sine quoz scientia nōn po-  
test debitū actū exercere. Vnde omēs tenent̄  
scire communitē ea q̄ sunt fidei. & uniuersalia  
iuris p̄cepta. singuli autē ea q̄ ad eoz statū uel  
officiū p̄tinent siue spectant. Vnusq; uero  
teneť scire ea q̄ ad suū officii spectāt. Quedā  
uero sunt q̄ & si aliquis natus est scire. nō tñ

et tenet scire. sicut theoreumata geometrie. & contingentia particularia nisi in casu. Manifestum est autem quod quicumque negligit habere uel facere. id quod tenetur habere uel facere. peccat peccato omissionis. Unde propter negligentiam ignorantia eorum quae quis scire tenetur. est peccatum. Non autem imputatur homini ad negligentiam si nesciat ea quae scire non potest. Unde hominum ignorantia inuincibilis dicitur. quae scilicet studio superari non potest. & propter hoc talis ignorantia cum non sit uoluntaria eo quod non est in potestate nostra. eas repellere non est peccatum. Ex quo patet quod nulla ignorantia inuincibilis est peccatum. ignorantia autem uincibilis est peccatum si sit eorum quae quis scire tenetur. non autem si sit eorum quae quis scire non tenetur.

**H**oc tertium scilicet utrum ignorantia ex toto excuset peccatum. dicendum quod ignorantia de se habet quod faciat actum quem causat inuoluntarium esse. In enim dictum est quod ignorantia dicitur causare actum quem scientia apposita prohibebat. & ita talis actus si scientia adesset. esset contrarius uoluntati quod implet nomen uoluntarium. Si uero scientia que per ignorantiam priuatur non prohiberet actum propter inclinationem uoluntatis in ipsum. ignorantia huius scientie non facit hominem inuoluntarium sed non uolentem. ut dicitur in iii. Ethicorum. & talis ignorantia quae non est causa actus peccati ut dictum est quod non causat inuoluntarium. non excusat a peccato. et eadem ratio est de quacumque ignorantia non causante. sed consequente uel concomitante actum peccati. sed ignorantia quae est causa actus quod causat in uoluntarium. de se habet quod excuset a peccato. eo quod uoluntarium est de ratione peccati. Sed quod aliquando non totaliter a peccato excuset. potest contingere ex duobus. Uno modo ex parte ipsius rei ignorate. in enim ignorantia excusat a peccato. in quantum ignorantia aliquid esse peccatum. Potest autem contingere quod aliquis ignoret quidem aliquam circumstantiam peccati. quam si sciret. retraheret a peccato. siue illa circumstantia faciat ad rationem peccati. siue non. & tunc remanet in eius scientia aliquid per quod cognoscit illud esse actum peccati. puta si aliquis peccatens aliquem sciat quidem ipsum esse hominem. quod sufficit ad rationem peccati. non tamen scit ipsum esse premissum quod est circumstantia constituens nouam speciem peccati. uel forte nescit quod ille se defendens reputat eum. Quod si sciret. non peccaret. quod non pertinet ad rationem peccati. Unde licet talis per ignorantiam peccet. non tamen totaliter excusatur a peccato. quod adhuc remanet cognitio peccati. Alio modo potest hoc contingere ex parte ipsius ignorantie. quod scilicet ipsa ignorantia est uoluntaria. uel directe. sicut cum aliquis studiose uult nescire aliquid ut liberius peccet. uel indirecte. sicut cum aliquis propter labores uel propter alias occupationes negligit addiscere id per quod a peccato retraheretur. talis enim negligentia facit ipsam ignorantiam esse uoluntariam & peccatum. dummodo sit eorum quae quis scire tenetur & potest. & ideo talis ignorantia non totaliter excusat a peccato. Si uero sit talis ignorantia quae omnino sit inuoluntaria. siue quod est inuincibilis. siue quod est eius quod quis scire non tenetur. talis ignorantia omnino excusat a peccato.

**H**oc quartum scilicet utrum ignorantia diminuat peccatum. dicendum quod quod omne peccatum est uoluntarium. in tamen ignorantia potest diminuire peccatum. in quantum diminuit uoluntarium. Si autem non diminuit uoluntarium. nullo modo potest diminuire peccatum. Manifestum est autem quod ignorantia quae totaliter a peccato excusat. quod totaliter uoluntarium tollit peccatum non minuit. sed omnino aufert. Ignorantia uero quae non est causa peccati. sed concomitanter se habet ad peccatum. nec minuit peccatum nec auget. Illa igitur sola ignorantia potest peccatum minuire quae est causa peccati. & tunc totaliter a peccato non excusat. Contingit autem quod quod talis ignorantia directe & per se est uoluntaria sicut cum aliquis sua sponte nescit aliquid ut liberius peccet. & talis ignorantia uidetur augere uoluntarium & peccatum. De intentione enim uoluntatis ad peccandum peruenit quod aliquis uult subire ignominiam damnum propter libertatem peccandi. Quod uero ignorantia quae est causa peccati non est directe uoluntaria sed indirecte uel per accidens. puta cum aliquis non uult laborare in studio. ex quo sequitur eum esse ignorantem. uel cum aliquis uult bibere uinum immoderate. & talis ignorantia diminuit uoluntarium. & per consequens peccatum. cum enim aliquid non cognoscitur esse peccatum. non potest dici quod uoluntas directe & per se feratur in peccatum. sed per accidens. Unde ibi minor contemptus. & per consequens minus peccatum. Et nota quod peccatum peccato additum non semper facit maius peccatum. sed facit plura peccata. quod forte non coincidunt in idem peccatum. sed sunt plura. & potest contingere quod si primum diminuit secundum. quod a bo simul non habeat tantam grauitatem quantum unum solum haberet. Sicut homicidium grauius peccatum est a sobrio homine factum. quod si fiat ab ebrio. quauis hic sint duo peccata. quod ebrietas plus diminuit de ratione sequentis peccati. quod sit sua grauitas. Sicut patet de ebrio quod ex ignorantia uel defectu rationis committit aliquid aliud peccatum. mere quidem duplices maledictiones sunt per hominem. in ii. ethicorum. propter duo peccata quae committit scilicet ebrietatem. & aliud peccatum quod ex ebrietate sequitur. tamen ebrietas ratione ignorantie adiuncte diminuit sequens peccatum. & forte plus quod sit grauitas ipsius ebrietatis ut dictum est. uel potest dici quod illud uerbum per hominem inducit secundum ordinationem cuiusdam peccati legem gylatoris. quod statuit ebrios si peccauerint amplius puniri. non ad ueniam respiciens quam ebrii debent habere. sed ad utilitatem. quod plures iniuriatur ebrii quam sobrii. ut patet per philosophum in ii. politici.

**DISTINCTIO VII.**

**D**einde considerandum est de causa peccati ex parte appetitus sensitui. utrum passio anime sit peccatum. Et circa hoc querunt octo. Primo utrum passio appetitus sensitui possit mouere uel inclinare uoluntatem. Secundo utrum possit superare rationem contra eius scientiam. Tertio utrum peccatum quod ex passione peruenit sit peccatum ex infirmitate. Quarto utrum haec passio quae est amor sui sit causa omnium peccatorum. Quinto de illis tribus causis que ponuntur.

i. Jo. ii. concupiscentia oculorum. concupiscentia carnis & supbia uite. Sexto utruq; passio q̄ est causa peccati dimminuat ip̄m. Septimo utruq; totalit̄ excuset. Octavo utruq; peccatū qd̄ est ex passione possit esse mortale.

**P**rimū scz utruq; passio appetitus sensitivi possit mouere uoluntate. dicendum qd̄ passio appetitus sensitivi nō potest directe trahere aut mouere uoluntate. s; indirecte potest & h̄ quidē tripliciter. Vno modo s; abstractiōne q̄ndam. cū enī omēs potētie anime ī una essentia aīe radicent̄ necesse est qd̄ qn̄ una potentia intendit̄ ī suo actu. qd̄ alia remittatur uel etiā totalit̄ impediā. tum. qz om̄is uirtus ad plura dispersa fit mīmoz. Vnde econtrario dicit̄ qn̄ intendit̄ circa unuz. minus potest ad alia dispergi. tum. qz ī opibus aīe aīalibus requirit̄ qdam intentio q̄ dū uehement̄ applicatur ad unū. non potest alteri uehement̄ attendere. & s; h̄c lūc modū p̄ quandā distractionē qn̄ motus appetitus sensitivi fortificat̄ s; qz tūq; passionē necesse est qd̄ remittat̄. uel totalit̄ impediā. motus pprius appetitus rōnalis q̄ est uoluntas. Alio modo ex pte obiecti uolūtat̄ qd̄ est bonū rōne apprehensū. Impeditur enī iudiciū & apprehensio rōnis ppter uehement̄ & mozdinatā apprehensioē ymaginatiōnis. & iudiciū uirtutis estimatiue. ut patet ī amentibus. Manifestū est aut̄ qd̄ passionē appetitus sensitivi sequit̄ ymaginatiōis apprehensio & iudiciū estimatiue. sic etiā dispositiones lingue sequit̄ iudiciū gustus. Vnde uidemus qd̄ homines ī aliqua passione existentes. nō facile ymaginatiōne auertūt ab hīs cca q̄ afficiunt̄. Vn̄ p̄ consequēs iudiciū rōnis plerūq; sequit̄ passionem appetitus sensitivi. et p̄ consequēs motus uoluntatis semp̄ natus est sequi iudiciū rōnis.

**S**ecundū scz utrum passio possit supare rationē cōtra eius scientiā. dicendū qd̄ opinio locratis fuit ut dicit̄ phus ī. vii. Et h̄ qd̄ scientia nunq; possit supari a passione. Vn̄ ponebat omēs uirtutes esse scientias. et om̄ia peccata esse ignozantias. ī quo quidē recte aliqua liter sapieb̄. qz cum uoluntas sit boni uel appetentis boni. nunq; uoluntas ī malū moueret. nisi id qd̄ non est bonū aliqualit̄ rōni bonū appareret. et ppter h̄ uoluntas nunq; ī malū tenderet. nisi cum aliqua ignozantia uel errore rōnis. Vnde dicit̄. p̄. xiiii. Errāt qui opant̄ malū. Sed qz experimēto patet qd̄ multi agunt cōtra ea quoz scientiā habēt. & h̄ etiā auctoritate diuina confirmatur. s; illud Luc. xii. Seruus q̄ cognoscit uolūtate dñi sui & non facit. plagis uapularit̄ multis. Et lac. ultimo dicit̄. Scienti bonū & nō facienti. peccatū est illi. non simpliciter uerū dixit. s; opoztet distinguere. ut dicit̄ phus ī. vii. Et h̄. Cum enī ad recte agendū homo dirigat̄ duplici scientia scz uniuersali & p̄ticulari. utriusq; defectus sufficit ad h̄ qd̄ impediā. rectitudo opis & uoluntatis. ut sup̄dictū est. Cōtingit aut̄ qd̄

aliquis habeat scientiā ī uniuersali. puta nullo fornicationē esse faciendā. s; tñ non cognoscit ī p̄ticulari hunc actū q̄ est fornicatio nō esse faciendū. & h̄ sufficit ad hoc qd̄ uoluntas non sequat̄ uniuersalē scientiā rōnis. Itē considerandū est qd̄ nihil phibet aliqd̄ scire ī habitu. qd̄ tñ actu nō considerat̄. Potest igitur contingere qd̄ aliq; etiā rectā scientiā habeat ī singulari. & non solū ī uniuersali. s; tñ actu non consideret. & tunc nō uidet̄ difficile qd̄ ppter id qd̄ actu non cōsiderat hō agat. Qz autē homo non cōsideret ī p̄ticulari id qd̄ habitua liter scit. qn̄q; quidē cōtingit ex solo defectu ī tentionis. puta cum homo sciens geometriaz non intendit ad considerandū geometrie cōclusiones quas statim ī p̄romptu habet cōsiderare. Qn̄q; aut̄ homo non cōsiderat id qd̄ habet ī habitu ppter aliqd̄ impedimentū su perueniens. puta ppter aliquā occupationem exteriorē. uel ppter aliquā infirmitatez corporalem. & h̄ modo ille qui ē ī passione cōstitutus non potest cōsiderare ī p̄ticulari illud quod scit ī uniuersali inquantū tñ passio impedit talē considerationē. Impedit aut̄ tripliciter. Primo p̄ q̄ndā distractionē. sic sup̄ expositū ē. Secūdo p̄ contrarietate. qz plerūq; passio inclinat ad conerariū huius quod scientia uniuersalis habet. Tertio p̄ q̄ndam immutationē corporale. ex quo ratio quodāmodo ligat̄ ne libere ī actu exeat. sic etiā somnus uelebrietas q̄dam corporali transmutatōe facta ligant usum rationis. Et qd̄ h̄ cōtingat ī passionibus patet ex h̄ qd̄ aliq; cū passiones multū intendunt̄. homo amittit usum rōnis totaliter. Multi enī ppter abundantia amozis & ire sunt ī insaniā uersi. & p̄ hunc modū passio trahit rationē ad iudicandū ī p̄ticulari cōtra scientiā quā habet ī uniuersali.

**T**ertiuū scz utruq; peccatū quod ē ex passione debeat dici peccatū ex infirmitate. dicendū qd̄ causa peccati ppria est ex pte anime. ī qua p̄ticipaliter ē peccatū. Potest aut̄ dici infirmitas ī anima ad similitudinē infirmitatis corporis. Dicit̄ aut̄ corpus hominis esse infirmū qn̄ debilitatur uel impedit̄ ī executione pprie operationis ppter aliquā mozdinationē p̄tū corporis. ita scz qd̄ humores & mēbra hominis nō subduntur uirtuti regitiue & motiue corporis. Vn̄ & mēbrum dicit̄ esse infirmū. qn̄ non potest pficere opationem mēbri sani. Sicut oculū qn̄ non potest clare uidere. ut dicit̄ phus ī. x. de hystoris animalū. Vn̄ & infirmitas aīe dicit̄ tur qn̄ aīa impeditur ī ppria opatione ppter ī ordinationem p̄tium ip̄ius. Sicut aut̄ ptes corporis dicit̄ mozdinate qn̄ non sequit̄ ordmē nature. ita & ptes aīe dicunt̄ mozdinate quādo non subdunt̄ ordinē rōnis. Ratio enim ē uis regitiua p̄tium anime. Sic ergo qn̄ extra ordmē rōnis uis cōcupiscibilis aut irascibilis aliqua passione afficitur. & p̄ h̄ impedimentū prestat̄ modo predicto debite actioni hominis. dicit̄ peccatū esse ex infirmitate. Vnde & phus

in primo **E**t h. compat incontinentē paralytico cuius ptes mouent in contrariū eius qđ ipse dī sponit. **E**t sicut q̄nto fuerit motus fortioz in cozpe p̄ter ordinē nature. tanto ē maioz infirmitas. ita quanto fuerit motus fortioz passio nis p̄ter ordinē rōnis tanto est maioz infirmitas anime. **E**t nota qđ qz pētī principalit̄ consistit in actu uoluntatis qđ non impedit̄ p̄ corporis infirmitatē. potest qui ē infirmus corpore. p̄mptam habere uoluntatē ad aliqd̄ faciendum. impedit̄ aut̄ p̄ passionē ut sup̄dictū est. **V**n̄ cū dicī pētī esse ex infirmitate. magis est ad infirmitatē anime referendū. q̄z ad infirmitatē cozpis. **D**icī tñ & ip̄a infirmitas anime infirmitas carnis. m̄ntū ex cōditiōe carnis passiones aīe insurgūt in nobis. eo qđ appetitus sensitīuus est uirtus utens organo corporali. **L**icet aut̄ assentire uel nō assentire hiis ad qđ inclin̄at passio sit in potestate uoluntatis & p̄ t̄to dicī appetitus n̄r sub nob̄ esse. **G**e. iiii. **S**ub te erit appetitus tuus. & tu dñaberis illius. tñ ip̄e assensus & dissensus impeditur modo predicto.

**A**d quartū scz utrū amor sui sit principiu & causa omnis pētī. dicendū qđ sic sup̄dictum est. p̄pria & p̄ se causa pētī accipiendā ē ex pte conuersionis ad cōmutabile bonū. ex qđ quidē pte omnes actus pētī p̄cedunt ex aliquo inordinato appetitu alicui⁹ t̄pali boni. **Q**z autē aliqs appetat inordinate aliqd̄ t̄pale bonū. p̄cedit ex hoc qđ inordinate amat seip̄m. hoc enī est amare aliquē uelle sibi bonū. **V**n̄ māifestū ē qđ inordinatus amor sui ē causa oīs pētī

**A**d quintū scz utrū conuenientē ponantur cause pētōz esse cōcupiscentia carnis. cōcupiscentia oculoꝝ. & sup̄bia uite. de quibus habet̄. i. Io. ii. dicendū. qđ sic iam dictū ē inordinatus amor sui est causa omnis pētī. in amore autē sui includit̄ inordinatus appetitus boni. **V**n̄ usq̄qz enī appetit bonum ei quē amat. **V**n̄ manifestū est qđ inordinatus appetitus boni est causa omnis pētī. **B**onū autē dupliciter ē obiectū sensibilis appetitus. in quo sunt anime passioēs qđ sunt causa pētī. **V**no modo absolute h̄m qđ ē obiectū cōcupiscentie. **A**lio modo sub rōne ardui. p̄ ut est subiectū irascibilis ut sup̄dictū est. **E**st autē duplex cōcupiscentia. **V**na quidē naturalis qđ est eoz quibus natura cozpis sustentat̄. siue quantū ad conseruationēz indiuidui. sic cibus & potus & alia h̄mōi. siue quantū ad conseruationē speciei. sic inuenereis. & hoz inordinatus appetitus dicī cōcupiscentia carnis. **A**lia est cōcupiscentia animalis. eoz scz qđ p̄ sensū carnis sustentationēz aut delectationē non afferunt. s̄ sunt delectabilia h̄m apprehensionem ymaginationis aut alicuius h̄mōi acceptiōis. sic sūt pecunia. ornatus uestiū. & alia h̄mōi. & h̄ quidē animalis cōcupiscentia uocat̄ cōcupiscentia oculoꝝ. siue intelligat̄ cōcupiscentia oculoꝝ. i. ip̄i us uisionis qđ fit p̄ oculos ut referat̄ ad curiositatē. h̄m qđ auḡ. exponit. x. cōfess. siue refera

tur ad cōcupiscentiaꝝ rerū qđ exterius oculis p̄ponunt̄. ut referat̄ ad cupiditatē. h̄m qđ ab aliis exponit̄. **A**ppetitus aut̄ inordinatus boni ardui p̄inet ad sup̄biam uite. nam sup̄bia est appetitus inordinatus excellentie ut inferius dicet̄. & sic patet qđ ad ista tria reduci possūt omnes passiones qđ sunt causa pētī. **N**ā ad duo prima reducunt̄ omnes passiones cōcupiscentie. ad tertiū autē omnes passioēs irascibilis. qđ ideo non diuidit̄ in duo qz omnes passiones irascibilis cōfōmant̄ cōcupiscentie aīali. **E**t nota qđ cōcupiscentia oculoꝝ non dicī hic cōcupiscentia omniū rerū qđ oculis uideri possūt s̄ solū eaz in quibus non querit̄ delectatō carnis qđ est h̄m tactū. s̄ solū delectatō oculi. i. cuiuscūqz apprehensioe uirtutis. **D**icī aut̄ cōcupiscentia magis h̄m uisū qz h̄m alios sensus qz sensus uisus est excellentioꝝ.

**A**d sextū scz utrū passio qđ est causa pētī diminuat pētī. dicendū qđ pētī essentialit̄ consistit in actu liberi arbitrii qđ est facultas uoluntatis & rōnis. passio autē est motus appetus sensitīui. appetitus aut̄ sensitīuus potest se habere ad liberū arbitriū. & antecedentē & consequentē. antecedentē quidē h̄m qđ passio appetitus sensitīui trahit uel inclin̄at uoluntatē ut sup̄dictū ē. cōsequentē aut̄ h̄m qđ motus superior uiriū si sint uehementes redundant in inferiorē. non enī potest uoluntas intente moueri in aliqd̄ quā exciteat̄ aliqua passio in appetitu sensitīuo. **S**i igit̄ accipiat̄ passio h̄m qđ p̄cedit actū pētī. sic necesse ē qđ diminuat peccatū. **A**ctus enī in t̄m est pētī inquantū est uoluntariū. & in nobis existens. **I**n nobis autē esse aliqd̄ dicī p̄ rationē et uoluntatē. **V**n̄ qñ ratio & uoluntas ex se aliqd̄ agūt non ex impulsu passionis magis est uoluntariū et in nobis existēs. & h̄m h̄ passio minuit pētī inquantū minuit uoluntariū. passio aut̄ consequens non diminuit pētī. s̄ magis auget. uel pot̄ est signū magitudinis eius. inquantū scz demonstrat intentionē uoluntatis ad actū pētī & sic uerū est qđ q̄nto aliqs maioꝝ libidine uel cōcupiscentia peccat. tanto magis peccat.

**A**d septimū scz utrū passio totalit̄ excuset pētī. dicendū qđ h̄m hoc solū aliqs actus qđ est de gñe suo malus totalit̄ a pētō excusat̄. qđ totalit̄ inuoluntariū reddidit̄. **V**n̄ si sit talis passio qđ totalit̄ inuoluntariū reddat actū sequentē. totalit̄ a pētō excusat̄. alioqñ non totalit̄. **C**irca qđ duo considerāda uidentur. **P**rimo quidē qđ aliqd̄ potest esse uoluntariū uel h̄m se sicut qñ uoluntas directe in ipsum ferē. uel h̄m suā causam qñ uoluntas ferē i causam & non in effectū. ut patet i eo qđ uoluntarie inebriat̄. ex h̄ enī qđ ei uoluntariū imputatur quod p̄ ebrietatē cōmittit̄. **S**cdo considerandū ē qđ aliqd̄ dicī uoluntariū directe et indirecte. **D**irecte quidē id i qđ ferē uoluntas. **I**n indirecte aut̄ illud qđ potuit uoluntas p̄hibere. s̄ non p̄hibet. **S**cōm h̄ igit̄ distinguendū est. qz passio quidē qñqz ē tāta qđ totalit̄ aufert

Usum rationis. sicut patet in hiis qui propter amorem uel irā insaniūt. & tūc si talis passio a principio fuerit uoluntaria. imputatur actus ad peccatū. qz ē uoluntarius ī sua causa. sicut etiā am de ebrietate dictū est. Si uero non fuit uoluntaria s; naturalis. puta cum aliquis ex egritudine uel aliq; hmoi causa incidit in tales passionē q; totaliter aufert usum rōnis actus redit omnino in uoluntarius. & p consequēs totaliter a peccō excusat. Qñq; uero passio nō ē tāta q; totaliter intercīpiat usum rōnis. et tūc ratio potest passionē excludere diuertendo ad alias cogitationes uel impedire ne suū consequatur effectum. qz mēbra non applicant opī nisi p consensū rationis. ut supradictū est. Vnde talis passio non totalitē excusat a peccato.

**H**oc autē scz utrū peccatū quod ē ex passione possit esse mortale. dicendū q; peccatū mortale ut supradictū est consistit ī auersione ab ultimo fine q; est deus. q; quidē auersio pīnet ad rationē deliberantē cuius etiā est ordinare ī fine. h; igit solūmodo potest cōtingere q; inclinatio anime ī aliqd qd contrariat uelimo fini non sit peccatū mortale. qz ratio deliberans non potest occurrere. quod contingit in subitis moribus. Cū autē ex passione aliq; peccat ad actū peccati uel ad consensum deliberatū hoc non fit subito. Vñ ratio deliberans potest hic occurrere. potest enī excludere uel saltē impedire passionē. ut dictū est. vñ si non occurrat. est peccatū mortale. sicut uidemus q; multa homicidia & adulteria p passionē cōmittunt. Et nota q; aliquod peccatū potest dici ueniale tripliciter. Vno modo ex causa. qz scz habet aliquā causam uenīe q; dimittit peccatū. et sic peccatū ex infirmitate uel ignorātia dicit ueniale. Alio modo ex euentu. sicut omne peccatū fit ueniale p penitentiā. i. ueniam consecutum. Tertio modo dicit ueniale ex gēne. sic uerbu; otiosum. & h; solum ueniale opponit mortali. Peccatū autē quod est ex passione dicit ueniale. primo modo qz scz in se habet causam uenīe. potest tñ esse mortale sicut dictū est.

**DE CAUSIS PECCATI. DIS. VIII.**

**D**einde cōsiderandū ē de causa peccati q; est ex pte uoluntatis q; dicit malitia. Et circa h; querunt q̄tuor. Primo utrū aliq; possit ex certa malitia uel industria peccare. Secūdo utrū q; peccat ex habitu. peccet ex cta malitia. Tertio utrū quicūq; peccat ex certa malitia. peccet ex habitu. Quarto utrū ille q; peccat ex cta malitia grauius peccet q; ille q; peccat ex passione.

**H**oc primū scz utrū aliq; possit ex industria uel ex certa malitia peccare. dicendū q; homo sicut & quelibet alia res naturaliter habet appetitū boni. Vñ q; ad malū eius appetitus declinet. contingit ex aliq; corruptione seu iordinatione ī aliquo principio; homis. Sic enī & in actionibus rerū naturalū peccatū inueniē principia autē hūano; actū sunt intellectus & appetitus tam rationalis q; dicit uoluntate;

q; sensitius. Peccatū igit in hūanis actib; cōtingit qñq; sicut ex defectu intellectus. puta cum aliquis p ignorantiā peccat. & ex defectu appetitus sensitui sicut cum aliquis ex passione peccat. ita etiā ex defectu uoluntatis q; est inordinatio ipius. Est autē uoluntas inordinata qñ min⁹ bonū magis amat. cōsequens autē est ut aliq; eligat pati detrimentū in bono min⁹ amato. ad h; q; potiat bono magis amato. sic cū homo uult pati abscisionē mēbri etiam sciēter ut conseruet uitā quā magis amat & p hunc modū qñ aliq; inordinata uoluntas aliq; bonū tpale plus amat. puta diuitias uel uoluptates. q; ordinem rōnis uel legis diuine uel caritatē dei. uel aliqd hmoi. sequit q; uelit dispendiū in aliquo spūali bono; ut potiat tur aliquo tpali bono. nihil autē ē aliud malū q; priuatio alicuius boni. & h; h; sciēter uult aliq; malū spūale qd est malū simpliciter. p qd bonū spūale priuat. ut bono corpali potiatur. Vñ dicit ex certa malitia uel ex industria peccare q; sciēter malū eligens. Cum autē dicat phis. q; omis malus ē ignorans. Et pū. xiiii. Errant q; opant malū. sciendū q; ignorātia qñq; quidē excludit sciētiā. qua aliquis simpliciter scit hoc esse malū qd agit. & tunc dicitur ex ignorātia peccare. Qñq; autē excludit sciētiā qua homo scit h; nunc malū esse sic cum ex passione peccat. Qñq; autē excludit sciētiā qua aliquis scit h; malū non esse sustinendū ppter consecutionē illius boni. scit tñ simpliciter h; esse malū. & sic dicit ignorare q; ex certa malitia peccat. Item cū dicat dionysius. iiii. de di. no. q; nullus intendēs ad malū opatur. intelligendū est q; malū non potest esse h; se intentū ab aliquo. potest tñ esse intentum ad uitandū aliud malū. uel ad consequendum aliq; bonū. & ī tali casu aliquis eligeret consequi bonū p se intentū absq; h; q; pateret detrimentū alterius boni. Sicut si aliq; lasciuus uellet frui delectationē absq; offensa dei s; duobus ppositis magis uult peccando incurere offensam dei. q; delectationē priuē. Sciendum etiā q; malitia ex qua aliq; dicit peccare potest intelligi malitia habitualis. h; q; habitus malus a pho nomiat malitia. sic habit⁹ bonus dicit uirtus. & h; h; aliq; dicitur ex malitia peccare. qz peccat ex inclinatione habitus. Potest etiā intelligi malitia actualis. siue ipa mali electio nomine malitia. & sic dicit aliquis ex malitia peccare in quantum ex mali electione peccat. siue etiā malitia dicit pcedēs culpa. ex qua orit subsequēs culpa. Sic cū aliquis impugnat fraternā gratiā ex inuidia. & tunc idem non ē causa sui ipsius. s; actus interiōr est causa actus exterioris. & unū peccatū est causa alterius. non tñ ī infinitū. qz est de uere in aliquod primū peccatū qd nō causatur ex aliquo priorī peccō.

**H**oc secūdū scz utrū omis q; peccat ex habitu peccet ex certa malitia. dicendū q; non est idem peccare habentē habitū. & peccare ex



habitu. uti enim ex habitu non est necessariū s; subiacet uoluntati habentis. unde & habitus diffinit esse quo quis utitur cum uoluerit. & ideo sicut potest contingere q; aliq; habēs habitū uiciosū. prumpat in actum uirtutis. eo q; ratio non tota corrumpit p malū habitū. s; aliquid eius integrū manet. ex quo prouenit q; peccator opatur aliqua de genere bonozū. ita etiā potest cōtingere. q; habēs habitū interdū nō ex habitu opet. sed ex passione insurgente vel etiā ex ignozātia. sed quādo utitur habitu uicioso. necesse est q; ex cōtra malitia peccet. q; unicuiq; habēti habitū est p se diligibile illud quod ē ei conueniens s; p ppiū habitū. q; sic ei quodam mō cōnaturale est. s; q; consuetudo & habitus uertit in naturam. h; autē qd est alicui conueniens s; habitū uiciosū. est illud quod excludit bonū spūale. ex quo sequit q; homo elegat malū spūale ut adipiscat bonū quod est s; habitū conueniens. & h; est ex certa malitia peccare. Vñ manifestū est q; quicūq; taliter peccat. peccat ex certa malitia.

**H** tertiu scz utrū omnis qui peccat ex certa malitia peccet ex habitu. dicendū q; uolūtas aliter se habet ad bonū. & aliter ad malum ex natura enī sue potentie inclinā ad bonū rōnis sicut ad ppiū obiectū. vñ & omne peccatū dicit esse cōtra naturā. Q; ergo i aliquod malū uoluntas eligendo inclinē. oportet q; aliunde contingat. Et q; quidē contingit ex defectu rōnis. sicut cū aliquis ex ignozantia peccat. Q; autē ex impulsu appetitus sensitui. Sic cum aliq; peccat ex passione. s; neutrū horū est ex certa malitia peccare. Sed solū tunc aliquis ex certa malitia peccat. q; ipa uoluntas ex se mouet ad malū. Qd potest cōtingere dupliciter. Vno quidē mō p h; q; habitus habet aliquā dispositionē corruptā inclinante in malū. ita q; s; illā dispositionē fit homini quasi cōueniens & simile aliq; malū. & i hoc rōne conuenientie tendit uoluntas quasi in bonū. q; unūq; s; se tendit in id qd ē sibi cōueniens. Talis autē dispositio corrupta uel est aliq; habitus acquisitus ex consuetudie q; uertitur in naturā. uel est aliqua egritudinalis habitudo ex pte corporis. sic aliq; habēs quāsdā naturales inclinationes ad aliqua peccā ppe corruptionē nature in ipis. Alio mō cōtingit q; uoluntas p se tendit in aliquod malū p remotionē alicuius phibentis. puta si aliq; phibeatur peccare. non q; peccatū ei s; se displiceat. s; ppter spem uite eterne. uel ppter timorē gehēne. remota spe p desperationē. uel timore p presumptionē. sequit q; ex certa malitia. q; absq; freno peccet. Sic igit patet q; peccatū quod ē ex certa malitia semp p supponit i homie aliq; in ordinationē. q; tñ non semp est habitus. Vñ de non est necessariū q; quicūq; peccat ex certa malitia peccet ex habitu.

**H** quartū scz utrū ille q; peccat ex cōtra malitia grauius peccet q; ille q; peccat ex passione. dicendū q; peccatū quod ē ex certa malitia

est grauius peccatū qd est ex passione triplici ratione. Primo q; cū peccatū principalit in uoluntate consistat. quāto motus peccati ē magis ppius uoluntati. tanto peccatū est grauius. ceteris pibus. Cum autē ex certa malitia peccatū motus peccati est magis ppius uoluntati q; ex seipā i malū mouet. q; qñ ex passione peccat. q; ex quodā intrinseco impulsu ad peccandū. unde peccatū ex h; pō q; est ex malitia aggrauatur. & tātō magis. quāto fuerit maior malitia. ex eo uero qd est ex passione diminuit. & tātō magis. quāto passio fuerit magis uehemens. Secūdo q; passio q; inclinā uoluntatem ad peccandū. cito transit. & sic homo cito redit ad bonū ppositū. penitens de peccatō. s; habitus quo homo ex malitia peccat. est qualitas pmanēs. & ideo q; ex malitia peccat. diuturnū peccat. Vñ pbus in. vii. Et h; compat intemperatū q; peccat ex malitia infirmo q; continue laborat. in continentē autē q; peccat ex passione. ei q; laborat interpolate. Tertio q; ille q; peccat ex certa malitia est male dispositus quāto ad ipm finem q; est principiu in opabilibus. & sic defectus eius ē piculosior q; eius q; ex passione peccat. cuius ppositū tendit in bonū finē. licet h; ppositum ad horā interrumpat ppter passionem. semp aut defectus principii est pessimū. Vñ manifestū est q; grauius est peccatū. quod est ex malitia. q; qd est ex passione.

**DE CAUSIS EXTERIORIBVS PECCATI. DISTINCTIO IX.**

**D** E inde considerandū est de causis exterioribus peccati. Et primo ex pte dei. Secūdo ex pte dyaboli. Tertio ex pte hominis. Circa primū querūtur quatuor. Primo utrū deus sit causa peccati. Secūdo utrū actus peccati sit a deo. Tertio utrū deus sit causa execrationis uel obduratiōnis. Quarto utrū hec ordinent ad salutē eorū q; excecantur uel obdurantur.

**H** D primū scz utrū deus sit causa peccati. dicitur q; homo dupliciter est causa peccati. uel suiipius. uel alterius. Vno mō directe inclinādo scz uoluntatē suā uel alterius ad peccandū. Alio mō indirecte dū scz non retrahit alios a peccatō. Vñ. Eze. iiii. speculatozi dicit. Si nō dixeris impio morte morieris. sanguinē ei; de manu tua requirā. Deus autē non potest esse directe causa peccati uel sui uel alterius. q; omne peccatū est p recessum ab ordine q; est in ipm sicut in finem. deus autem omnia inclinā & conuertit in seipm sicut i ultimū finem. Sicut dicit diony. ii. ca. de di. no. Vñ impossibile ē q; sit sibi uel aliis causa discedendi ab ordine q; ē in ipm. vñ non potest esse directe causa peccati. Similitē etiā neq; indirecte. contingit enī q; deus aliquibus non prebet auxiliū ad uitādū peccatū. quod si preberet. nō peccarent. s; h; totū facit s; ordinē sue sapientie & iustitie. cum i ipō sit sapientia & iustitia. Vñ non imputat ei q; aliis peccat s; cause peccati. Sic gubernator nō dicit causa submersiōnis nauis ex hoc

q non gubernat nauem nisi qn subtrahit gubernatione potens & debēs gubernare. & sic patet q deus nullo modo est causa peccati.

**H**secundū scz utrum actus peccati sit a deo dicendū q actus peccati & ē ens. & ē actus. & ex utroqz habet q sit a deo. omne enim ens quocūqz modo sit. oportet qz deriuat a primo ente. Vt patet p. dion. v. ca. de di. no. Omnis enim actio causat ab aliquo ente in actu. qz nihil agit nisi hō q est i actu. omne autē quod est actu. reducit in primū actū. scz deū sicut i causam q est p suā essentiā actus. Vñ requirit q deus sit causa omnis actionis inqntū actio. s; peccatū nomiat ens & actionē cū quodā defectu. defectus autē ille est ex causa creata scz libero arbitrio. inquantū deficit ab ordine pmi agentis. scz dei. Vñ defectus iste non reducit in deū sicut incausam. s; i liberū arbitriū sic defectus claudicationis reducit in tybiā curuam sicut i causā. non autē in uirtutē motiuam. a q tñ causatur quicqd est motionis in claudicatione. & hō hoc deus est causa actus peccati. nō tñ est causa peccati. qz non est causa huius q actus sit cum defectu.

**H**tertiū scz utrum deus sit causa execrationis uel obdurationis. dicendū q execratio & induratio duo important. quoz unū ē motus animi humani inherētis malo. & auersi a diuino lumine. & quantū ad h deus non est causa execrationis & obdurationis. sicut nō ē causa peccati. Aliud autē est subtrahitio gratie. ex quo sequit q mens diuinitus non illuminet ad recte uidendū. & cor hominis non emollitur ad recte uiuendū. & quantū ad h deus ē causa execrationis & obdurationis. Est autē cōsiderandū q deus est causa uniuersalis illuminationis animarū. hō illud. Io. i. Erat lux uera q illuminat omne hominē uenientē i hunc mundū. Sicut sol est uniuersalis causa illuminationis corporū. Aliter tñ et aliter. Nā sol agit illuminando p necessitatē nature. Deus autē agit uoluntarie p ordinem sue sapientie. Sol autē licet quantū est de se omnia corpa illuminet si qd tñ impedimentū inueniat in aliquo corpore. relinquit illud tenebrosū. Sicut patet de domo cuius fenestre sunt clausae. s; tñ illius obsecurationis nullo modo causa est sol. nou enī suo iudicio agit ut lumen interius nō immitrat. s; causa eius est solū ille q claudit fenestrā. Deus autē pprio iudicio lumen gratie nō immitrat illis i quib; obstaculū inuenit. Vñ causa subtrahitio gratie est non solum ille qui ponit obstaculū gratie. s; etiā deus q suo iudicio gratiā non apponit. & p huc modū deus est causa execrationis et aggrauationis auriū & obdurationis cordis. q quidem distinguit hō effectus gratie. q & pfectit intellectū dono sapientie & gratie. et affectū emollit igne caritatis. & qz ad cognitionē intellectus maxime deseruiūt duo sēlus. uisus. scz & auditus. quorū unus deseruiūt intentioni scz uisus. alius discipline scz auditus. ideo quantū ad uisum po-

nit execratio. quantū ad auditū auriū aggrauatio. quantū ad affectū obduratio.

**H** quartū scz utrum execratio & obduratio semp ordinent ad salutē eius q execratur & obdurat. dicendū q execratio est quoddam preambulū ad peccatū. peccatū autē ad duo ordinatur. ad unū quidē p se scz ad damnationē. Ad aliud autē ex misericordia dei & prudentia scz ad sanationē. qn deus pmittit aliquos cadere in peccatū. ut peccatū suū agnoscentes humilientur & conuertant. Sicut aug. dicit in libro de natura & gratia. Vñ & execratio de sui natura ordinatur ad damnationē eius q execrat. ppter quod etiā ponit reprobarionis effectū. Sed ex diuina misericordia execratio ad tpus ordinatur medicinalit ad salutē eoz q execrantur. s; h misericordia non omnibus impenditur execratis. s; predestinatis solū. quibus omnia copantur in bonū. sicut dicit. Ro. viii. Vñ quantum ad quosdam execratio ordinat ad sanationē. & p consequēs ad saluationē. quantū ad alios aut ad damnationē. ut aug. dicit in. iii. de questionibus euangeliū.

**DE CAUSA PECCATI EX PARTE DYABOLI. DISTINCTIO .X.**

**D**Emde considerandū est de causa peccati ex pte dyaboli. Et circa h querunt quatuor. Primo utrum dyabolus sit directe causa peccati. Secūdo utrum dyabolus inducat ad peccandū interius psuadendo. Tertio utrum possit necessitatē peccandi inducere. Quarto utrum omnia peccata ex dyaboli suggestionē pueniant.

**H** primū scz utrum dyabolus sit directe causa peccati. dicendū q peccatū actū quidā ē. Vñ h modo potest aliquid esse directe causa peccati. p quē modū aliquis est directe causa alicuius actus. qd quidē non contingit nisi p hoc q ppriū principiū illius actus mouet ad agendum. ppriū autē principiū peccati est uolūtas. qz omne peccatū est uoluntariū. Vnde nihil potest esse directe causa peccati. nisi qd potest mouere uoluntatē ad agendū. Voluntas autē a duobus potest moueri. Vno mō ab obiecto. Sic dicit q appetibile apprehensū mouet appetitum. Alio modo ab eo qd interius inclināt uoluntatē ad uolendū. h autē non est nisi uel ipa uoluntas uel deus. deus autē nō potest esse causa peccati ut dictū est. Relinquit ergo q ex hac pte sola uoluntas hominis sit directe causa peccati eius. Ex pte autē obiecti potest intelligi q aliqd moueat uoluntatē tripliciter. Vno modo ipm obiectū ppositū. sicut dicim; q cib; excitat desiderū hominis ad comedendū. Alio modo ille q pponit hōi obiectū. Tertio modo ille q psuadet obiectū ppositū rationē boni habere. qz & hic aliquantū pponit ppriū obiectū uoluntati quod est rationis bonū uerum uel apprens. Primo igit modo res sensibiles exterius apparentes mouēt uoluntates hominis ad peccandū. Scō autē et tertio. uel dyabolus uel etiā hō potest incitare ad peccandū.

vel offerendo aliquid appetibile sensui. uel persuadendo rationi. Sed nullo istorum trium modorum potest aliquid esse directe causa peccati quia uoluntas non ex necessitate mouetur ab aliquo obiecto nisi ab ultimo fine. Unde non est sufficiens causa peccati. neque res exterius oblata. neque ille qui eam proponit. neque ille qui persuadet. Unde sequitur quod dyabolus non sit directe et sufficiens causa peccati. sed per modum persuadentis uel proponentis appetibile.

**A**d secundum scilicet utrum dyabolus sit causa peccati persuadendo uel interius instigando. dicendum quod interior pars anime est & intellectiua et sensitiva. Intellectiua autem concipit intellectum & uoluntatem. & de uoluntate quidem iam dictum est quod ad eam intellectus se habet. Intellectus quidem per se mouetur ab aliquo illuminante ipsum ad cognitionem ueritatis. quod dyabolus circa hominem non intendit. sed magis obtenebrare rationem ipsius ad consentiendum peccato. quod quidem obtenebratio peruenit ex fantasia & sensitivo appetitu. unde tota operatio dyaboli esse uideatur circa fantasiā & appetitum sensitivum. quorum utrumque commouendo potest inducere ad peccatum. Potest enim operari ad hoc quod ymaginationi aliquae forme ymaginarie presententur. Potest etiam facere quod appetitus sensitivus concitetur ad aliquam passionem. natura autem corporalis spirituali naturaliter obedit ad motum localem. Unde & dyabolus omnia illa causare potest quae ex motu locali corporum inferiorum peruenire possunt nisi uirtute diuina reprimantur. Quae autem aliquae forme ymaginationi represententur. consequuntur quaeque ad motum localem. dicit enim philosophus in libro de somno & uigilia. quod cum animal dormierit descendente plurimo sanguine ad principium sensitivum. simul descendunt motus siue impressiones relictæ ex sensibilibus motionibus quae in spiritibus sensibilibus conseruantur. & mouent principium apprehensivum. ita quod apparent ac si tunc principium sensitivum a rebus ipsis exterioribus immutaretur. Unde talis motus localis spirituum uel humorum potest procurari a demonibus siue uigilet siue dormiant homines. & sic sequitur quod homo aliqua ymaginetur. Similiter etiam appetitus sensitivus concitatur ad aliquas passiones secundum quendam determinatum motum cordis & spirituum. unde ad hoc etiam dyabolus potest cooperari. & ex hoc quod passiones aliquae concitantur in appetitu sensitivo. sequitur quod etiam motum uel intentionem sensibilem primo modo reductam ad principium apprehensivum magis homo percipiat. quod ut in eodem libro dicit philosophus. Amantes modica similitudine in apprehensione rei amate mouentur. contingit etiam ex hoc quod passio est concitata. ut id quod proponitur ymaginationi iudicetur persequendum. quod ei quod a passione detinetur uidetur id esse bonum ad quod per passionem inclinatur. & per hunc modum dyabolus interius inducit ad peccandum.

**A**d tertium scilicet utrum dyabolus possit inducere necessitatem ad peccandum. dicendum quod dyabolus propria uirtute nisi refrenetur a deo po-

test aliquid inducere ex necessitate faciendum aliquid actum quod de suo genere peccatum est in aliquid actum peccati. non autem potest inducere necessitatem peccandi. quod patet ex hoc quod homo motiuo ad peccandum non resistit nisi per rationem. cuius usum totaliter impedire potest. mouendo ymaginationes & appetitum sensitivum. Sicut in arreptitiis patet sed tunc ratione sic ligata quicquid homo agat non imputatur ei ad peccatum. Sed si ratio non sit totaliter ligata. ex ea parte qua est libera potest resistere peccato. unde manifestum est quod dyabolus nullo modo potest necessitatem inducere homini ad peccandum.

**A**d quartum scilicet utrum omnia peccata sint ex suggestionibus dyaboli. dicendum quod occasionaliter & indirecte dyabolus est causa omnium peccatorum nostrorum. in quantum induxit primum hominem ad peccandum. ex cuius peccato in terram uiciata est humana natura. ut omnes simus ad peccandum propensius. Sicut dicitur esse causa combustionis lignorum quia ligna siccantur. ex quo sequeretur quod facile incenderentur. directe autem non est causa omnium peccatorum humanorum. ita quod singula peccata persuadeat. Quod origenes probat ex hoc quod etiam si dyabolus non esset. homines haberent appetitum cibi & uenerorum. & similia. quod posset esse inordinatum nisi ratione ordinaretur. quod subiacet libero arbitrio.

#### DE CAUSA PECCATI EX PARTE HOMINIS. (DISTINCTIO. XXI.)

**D**einde considerandum est de causa peccati ex parte hominis. Cum autem homo sit causa peccati alterius hominis exterius suggerendo. sic & dyabolus. sicut patet in primis parentibus quorum alter suggestionibus dyaboli. alter mulieris suggestionibus peccauit. habet nihilominus quendam specialem modum causandi peccatum in alterum per originem traducendo. Unde primo dicendum est de peccato primo parentum. Secundo de peccato originali. Circa primum consideranda sunt tria. Primo de temptatione quae inducti sunt ad peccandum. Secundo de peccato eorum. Tertio de pena eis infligta pro peccato. Circa primum considerandum est primo utrum fuerit conueniens quod homo a dyabolo temptaretur. Secundo de modo et ordine illius temptationis.

**A**d primum dicendum quod diuina sapientia disponit omnia suauiter. ut dicitur Sap. viii. in quantum scilicet sua prudentia singulis attribuit quae eis competunt secundum suam naturam. quod ut dicit Dionysius. iiii. ca. de di. no. prudentie non est natura corrumpere sed saluare. hoc autem pertinet ad conditionem humane nature ut ab aliis creaturis iuari uel impediri possit. unde conueniens fuit ut deus hominem in statu innocentie. & temptari permitteret per malos angelos. & iuari eum faceret per bonos. Ex speciali autem beneficio gratie hoc erat ei collatum ut nulla creatura exterior posset ei nocere contra propriam uoluntatem. per quam etiam temptationi demonis resistere poterat. Unde sicut secundum ordinem nature per angelum bonum primo uetur & iuuatur homo ad perfectionem. Angelus autem a suo superiori scilicet a deo profici potest in bono.

non autē ad pētm induci. qz sicut dicit. **Iac. iiii**  
**Deus** intemptator malozus est. temptare enī  
 inducendo ad malum. non est nisi iam dam  
 nati p culpam. Sic conueniens fuit qz homo  
 p angelū malū temptaret ad peccandū. & sic  
 deus sciebat qz homo p temptationē ī pētm ef  
 fet deiciendus. ita etiā sciebat qz p liberū arbi  
 triū resistere poterat temptatori. h autē require  
 bat conditio nature ipsius ut pprie uoluntati  
 relinqueret. h̄m illud **Eccī. xv.** Deus reliquit ho  
 minē rā manu consilii sui. **Vñ aug⁹. dicit. xi.**  
 sup gen. ad lram. Non mihi uideē magne lau  
 dis futurū; fuisse homines. sed ppter ea posset  
 bene uiuere. quia nemo male uiuere suaderet  
 cum & ī natura posse & in potestate haberet  
 uelle non consentire sua dēti.

**H**oc s̄m scz de mō & origine temptatōnis  
 dicitur qz homo compositus est ex dupli  
 ci natura. intellectiua scz & sensitua. & ideo dī  
 abolus in temptatione hoīs usus est incitāmē  
 to ad peccandū duplici. **Vno** quidem modo  
 ex pte intellectus. inquantū scz pmisit diuini  
 tatis similitudinē. p scientie adeptionem quā  
 homo naturalē desiderat. **Alio** mō ex pte sen  
 sus. & sic iustus est istis sensibilib⁹ rebus. que  
 maximā habēt affinitatez ad hominē. primū q  
 dē in eadē specie temptans uirū p mulierē. pti  
 uero in eodē gñe temptās mulierē p serpentē.  
 prim uero in gñe ppinquo pponēs pomū lig  
 ni uetiti ad edendū. **Et** nota qz cū multa ani  
 malia rāiozē apparentiā habeant boni qz ser  
 pens. ppē qd conuenientioza fuissent ad tem  
 pteandū. tñ nō nisi p serpentē temptare pmis  
 sus est. qz sicut **Aug⁹. dicit. ix** sup gen. ad lraz  
**Non** debemus opinari qz serpentes sibi p quē  
 temptaret dyabolus eligeret. s̄ cū esset ī illo de  
 cipiendi cupiditas. non nisi p id aliqd potuit  
 p qd posse pmisus est. **Dicitur** ē autē ille serpens  
 astutus uel callidus. sic dicit **aug⁹. xi.** sup gen  
 ad lram. ppter astutiam dyadoli q̄ in illo age  
 bat dolū. sicut dicit prudens uel astututa lin  
 gua. quam prudens uel astutus mouet ad ali  
 qd prudent uel astute suadendū. neqz etiā ser  
 pens uerboz sonos itelligebat q̄ ex illo fiebat  
 ad mulierē. neqz conuersa credenda est aīa ei⁹  
 in naturā rationalē. qū quidez nec ipsi homies  
 quoz rationalis natura est cū demon ī eis lo  
 quit sciunt qd loquant. **Sic** ergo locutus est  
 serpens homi sic asina in q̄ sedebat balaam lo  
 cuta fuit homi. nisi qz illud fuit opus dyaboli  
 cū. h̄ angelicū. vñ serpens nō est interrogat⁹  
 cur h̄ fecerit. qz non in sua natura id fecerat. s̄  
 dyabolus in illo. q̄ iam ex pēto suo igni destia  
 tus fuerat sempiterno. **Qd** autē serpenti dicit.  
 ad eū qui p serpentem est opatus referē. **Et** si  
 cut **aug⁹. dicit** in libro sup gen. cōtra maniche  
 os. nunc quidē eius pena. i. dyaboli dicit q̄ no  
 bis cauendus est. nō ea q̄ ultimo iudicio refer  
 uatur. **Per** h̄ enī qd ei dicit. **Maledictus** es in  
 ter omnia animantia et bestias terre. pēcoza illi  
 pponunt. non in potestate. s̄ in conseruatōne  
 sue nature. qz pēcoza non amiserūt aliquā be

atitudines celestem quā nunqz habuerūt. s̄ in  
 sua natura quā acceperūt pagunt uitam. **Di**  
 citur enī ei. **Pectore** & uentre repes. s̄m aliam  
 lram. ubi noīe pectoris signatur supbia. qz ibi  
 dñatur impetus anime. nomie ueneris signa  
 tur carnale desiderium. quia hec pars mollioz  
 sentitur in corpe. **Hiis** autē rebus serpit ad eos  
 quos uult decipere. **Qz** autē dicit. terram come  
 des cūctis diebus uite tue. duobus modis po  
 test itelligi. uel ad te p̄nebūt quos terrena cu  
 piditate decipis. i. pētozes q̄ terre noīe signifi  
 cantur. **Vel** terciū genus temptationis hiis ū  
 bis figuratur. qd est curiositas. **Terram** enī q̄  
 māducat. p̄funda & tenebrosa penetrat. **Per**  
 hoc autē qz inimicitie ponunt iter ipm & mu  
 lierē ostendit nō posse nos a dyabolo temptari  
 nisi p illam animalē ptem q̄ quasi mulieris  
 ymaginē in homie ostendit. **Semē** autē diabo  
 li est puerfa suggestio. semen mulieris fruct⁹  
 boni opis quod peruerse suggestioni resistit.  
**Et** ideo seruat serpens plantam mulieris. ut si  
 qn in illicita illabitur. delectatio illam capiat.  
 & illa obseruat caput ei⁹. ut ipm in ipō initio  
 male suasionis excludat.

**D**einde considerandū est de pēto primi  
 hoīs. circa quod cōsideranda sunt quaz  
 tuoz. **Primo** utruqz pētm primi hoīs fue  
 rit superbia. **Secūdo** quid primus homo appe  
 tit in peccando. **Tercio** utruqz pētm eius fuerit  
 grauius om̄ibus aliis pētis. **Quarto** quis gra  
 uis peccauit utrum uir uel mulier.

**H**oc primū scz utrū supbia fuit primi homi  
 nis pētm. dicitur qz ad unū pētm multi  
 motus concurrere possunt. inter quos ille habet  
 rationē p̄mi pēti in quo primo ordinatio ī  
 uenitur. **Manifestū** est autē qz primo inuenit  
 inordinatio in motu interiori aīe qz ī actu ex  
 teriori corpozis. qz ut **aug⁹. dicit** in. i. de ci. d.  
**Non** amittit corpozis sanctitas. manente ani  
 me sanctitate. **Inter** motus autē interiores pri  
 us mouetur appetitus in finē. qz in id qd que  
 ritur ppter fines. & ideo ibi fuit primū pētm  
 homis. ubi potuit esse primus appetitus inor  
 dinati finis. **Sic** autē erat in statu innocentie ī  
 stitutus ut nulla esset rebellio carnis ad spiri  
 tum. vñ non potuit esse prima inordinatō ap  
 petitus humani ex h̄ qz appetierit aliqd sensi  
 bile bonū in qd carnis concupiscentia tendit p  
 ter ordinem rationis. **Relinquit** ergo qz p̄ma  
 inordinatio appetitus humani fuit ex h̄ qz ali  
 quod bonū spirituale inordinate appetiit. **Nō**  
 autē inordinate appetiuisset appetendo h̄m su  
 am mensurā ex diuina regula prestitutā. **Vñ**  
 relinquit qz primū pētm eius fuit in h̄ qz ap  
 petiit aliqd spirituale bonū supra suā mensu  
 ram. quod p̄tinet ad supbiā. **Vnde** manife  
 stum est qz primum pētm hoīs fuit superbia.  
**Ad** idem autē concurrunt motus inobedientie. s̄  
 qz homo diuino precepto non obedierit. nō fu  
 it ppter se ab eo uolūtū. qz non posset hoc con  
 tingere nisi p̄supposita inordinatōne uolun  
 tatis. **Relinquit** ergo qz uoluerit ppter aliqd

aliud. Primum autē quod inordinate uoluit. fuit propria excellentia. & ideo inobediētia in eo causata fuit ex superbia. Et hoc est quod aug<sup>9</sup>. dicit ad ozosiu<sup>3</sup>. quod homo elatus supbia suasioni serpentis obediens precepta dei contempsit. Item in eodem etiā peccato gula locū habuit. Dicit enī. gen<sup>9</sup>. iii. Vidit mulier quod lignū esset bonū ad uescendū. & pulchrū oculis. aspectuq<sup>3</sup> delectabile. et tulit de fructu illius & comedit. Non enī ipsa bonitas & pulchritudo cibi fuit primum motiuū ad peccandū. sed potius suasio serpentis. qui dixit. Aperientur oculi uestri & eritis sicut dii. Quod appetēdo supbiam incurrit. & ideo peccatū gule deriuatū est ex peccato supbie. Item ibi finit inordinatus appetitus scientie. quod pertinet ad curiositate<sup>3</sup>. Sed appetitus scientie causat<sup>9</sup> fuit in primis parentibus ex inordinato appetitū excellentie. Vnde et in uerbis serpentis premitit. Eritis sicut dii. & postea subiūgitur. Scientes bonū & malū. Deniq<sup>3</sup> fuit in illo peccato quidā infidelitatis motus. Sicut patet per h<sup>9</sup> quod dicit apo<sup>9</sup>. i. thy. ii. Mulier seducta in puaricatione fuit. glosa. Hanc seductionem proprie appellauit ap<sup>9</sup>. per quā id quod suadebat cum falsū esset. uerū putatū est. quod scilicet deus lignum illud ideo tangere prohibuerit. quia sciebat eos si tetigissent uelut deos esse futuros. quod si eis diuinitatē inuideret quod eos homines fecerat. Hoc autem credere ad infidelitatem pertinet. Sed sicut dicit aug<sup>9</sup>. xii. sup gen<sup>9</sup>. ad lram. Verbis serpentis mulier non crederet a bona atq<sup>3</sup> utili re diuinitas se fuisse prohibitos. nisi iam iesset meti amor ille proprie potestatis. & quādam de se superba presumptio. Quod non est sic intelligendū quasi supbia precesserit suasionem serpentis. sed quia statim post suasionem serpentis inuasit mentes eius elatio. ex qua consecutū est ut crederet uerū esse quod demon dicebat.

**H**omō. scilicet quod primum homo appetiit in peccato uerū scilicet diuinā similitudinē. dicendum quod duplex est similitudo. Vna omnimode apparetie. et hanc similitudinē ad deū primi parentes non appetierūt. quia talis similitudo ad deū nō cadit in apprehensione precipue sapiētis. Alia autē est similitudo imitationis. quālis possibilis ē creature ad deū. inquantū uidelicet participat aliqd de similitudine ipsius. sicut suū modum. Diony. autē dicit in ix. ca. de di. no. Eadē similia sunt deo & dissimilia. hoc quidē sicut cōtingentē imitationē. h<sup>9</sup> autē sicut quod causata min<sup>9</sup> habent a causa. quodlibet autē bonū a creatura existens. est quedā participata similitudo primi boni. & ideo ex hoc ipso quod homo appetiit aliqd spirituale bonū sup<sup>9</sup> suā mensurā. ut dictū est. consequens est quod appetierit diuinā similitudinē inordinate. Considerandū tñ est quod appetitus proprie est rei non habite. bonū autē spirituale sicut quod creatura rationalis participat diuinā similitudinē. potest sicut tria attendi. Primo quidē sicut sicut esse nature. & talis similitudo ab ipso creationis principio fuit impressa et homini. de quo dicit. gene. i. quod fecit deus homi-

nem ad ymaginē & similitudinē suā. & angelo. de quo dicit. Eze. xxviii. Tu signaculum similitudinis. Secundo uero quantū ad cognitōnem. & hanc etiā similitudinē in sui creatione angelus accepit. Vñ in premissis uerbis cū dictum esset. tu signaculū similitudinis. statim subditur. plenus sapientia. Sed primus hō in sua creatione istam similitudinē nundū actu adeptus erat. sed solū in potentia. Tertio quantū ad potestatem opandi. & hanc similitudinē nundū erant in actu assecuti. neq<sup>3</sup> angel<sup>9</sup> neq<sup>3</sup> homo in ipso creationis principio. quia utriq<sup>3</sup> restabat aliqd agendū. quo ad beatitudinem pueniret. & ideo cū uterq<sup>3</sup> scilicet dyabolus & primus homo. inordinate diuinā similitudinē appetierūt. neuter eorū peccauit appetēdo similitudinē nature. Sed prim<sup>9</sup> homo peccauit principalit<sup>9</sup> appetēdo similitudinē dei quantū ad scientiā boni et mali. sicut serpens suggestit ei. ut scilicet per uirtutē proprie nature determinaret sibi quid esset bonū & quid malum ad agendū. uel etiā ut per seipm p<sup>9</sup> cognosceret quid sibi boni uel mali esset futurū. Et secundario peccauit appetēdo similitudinē dei quantū ad propriā potestatem opandi. ut scilicet uirtute proprie nature operaretur ad beatitudinē consequendā. Vñ aug<sup>9</sup>. dicit. ix. sup gen<sup>9</sup>. ad lram. Quod menti mulieris inhefit amor proprie potestatis. Sed dyabolus peccauit appetēdo similitudinē dei quantū ad potestatem. unde Aug<sup>9</sup>. dicit in libro de uera religione. quod magis uoluit sua potētia frui quā dei. Veruntū quantū ad aliqd uterq<sup>3</sup> deo equipari appetiit. inquantū scilicet uterq<sup>3</sup> sibi in eis uoluit. cōtempo diuine regule ordine.

**T**ertium scilicet uerū peccatū primi hominis fuerit grauius omnibus peccatis. dicendū quod duplex potest attendi granitas in peccato. Vna quidē ex ipsa specie peccati. sicut dicimus quod adulterium ē grauius peccatū fornicatione simplici. Alia est grauitas peccati quod attendit sicut aliq<sup>3</sup> circūstantiā loci. uel persone. aut t<sup>9</sup>. Prima autē grauitas essentialior est peccato & principalior. Vnde sicut eam magis peccatū dicitur graue quā sicut aliā. Dicendū est igit<sup>9</sup> quod peccatū primi hominis nō fuit grauius omnib<sup>9</sup> aliis peccatis humanis sicut specie peccati. Etsi enī supbia sicut suū genus habet at quandā excellentiam inter alia peccata. maior tñ est supbia quod quis deū negat uel blasphemat quā supbia quod inordinate diuinā similitudinē appetit. qualis fuit supbia primorū parentū. ut dictū est. Sed sicut conditionē personarū peccantiū. peccatū illud habuit maximā grauitate<sup>3</sup> propter perfectionē status eorū. Et ideo diceudū est quod illud peccatū fuit quidē non sicut quid grauiissimū. sed simpliciter.

**Q**uartū scilicet quis eorū grauius peccauit. uerū scilicet uir quā mulier. dicendū quod sic dictū est grauitas peccati principalit<sup>9</sup> attendit sicut peccati speciem quā sicut persone circūstantiā. Dicendū est ergo quod si consideremus conditionē persone utriusq<sup>3</sup> scilicet mulieris & uiri. peccatū uiri ē grauius. quia uir erat perfectior muliere. Sed

quantum ad genus peccati utriusque peccati equale dicitur. quod utriusque peccati fuit superbia. Unde aug. dicit. xi. sup. gene. ad lram. quod mulier exculavit peccatum suum in impari sexu. sed pari fastu. Sed quantum ad speciem superbie gravius peccavit mulier triplici ratione. Primo quidem quia maior elatio fuit mulieris quam viri. Mulier enim credit uerum quod serpens suavit scilicet quod deus prohibuit ligni esum ne ad eius similitudinem perveniret. & ita dum per esum ligni ueritatis dei similitudinem consequi uoluit. superbia eius ad hoc se erexit quod contra dei uoluntatem aliquid uoluit obtinere. Sed uir non credit hoc esse uerum. Unde non uoluit consequi diuinam similitudinem contra dei uoluntatem. sed in hoc superbiuit quod uoluit eam consequi per seipsum. Secundo quod mulier non solum ipsa peccavit. sed etiam uirum peccatum suggestit. unde peccavit & in deum & in proximum. Tertio in hoc quod peccatum uiri diminuitur ex hoc quod in peccatum consensit amabili quadam beniuolentia. qua plerumque fit ut offendant deus ne homo ex amico fiat inimicus. quod eum facere non debuisset diuine sententiae exitus iudicauit. ut aug. dicit. xi. sup. gen. ad lram. & sic patet quod peccatum mulieris fuit grauius quam peccatum uiri.

**DE PENNA PECCATI. DISTINCTIONE. XII.**

**D**emum considerandum est de pena peccati. et primo de morte que est pena communis. Secundo de aliis penis que in genesi describuntur.

**A**d primum scilicet uerum mors sit pena peccati primo parentum. dicendum quod si aliquis propter culpam suam priuetur aliquo beneficio sibi dato. carentia illius beneficii est pena culpe illius. Homini autem in prima sui institutione hoc beneficium fuit collatum diuinitus ut quod diu mens eius esset deo subiecta. inferiores uires anime subicerentur rationali menti. & corpus subiceretur anime. Sed quod mens hominis pro peccato a diuina suggestione recessit. consecutus est uerum nec uires inferiores totaliter rationi subicerentur. Unde tanta est rebellio carnalis appetitus ad rationem. nec etiam totaliter corpus subiceretur anime. Vita enim et incolumitas corporis consistit in hoc quod subiacent anime. sicut perfectibile sue perfectioni. Unde pro oppositum mors & egritudo & quilibet corporalis defectus pertinet ad defectum subiectionis corporis ad animam. Unde patet quod sicut rebellio carnalis appetitus ad spiritum est pena peccati primo parentum. ita etiam mors. & omnes corporales defectus. Primi enim parentes instituti fuerunt a deo non solum sic quaedam persone singulares. sed sic quaedam principia totius humane nature ab eis in posteros deriuanda simul cum beneficio diuino seruante a morte. & ideo pro eorum peccato tota humana natura in posteris tali beneficio destituta mortem incurrit. Cum autem mors sit quodammodo naturalis homini quod uidelicet corpus eius compositum est ex contrariis uirum & mortale ponitur in diffinitione hominis. nihilominus mors dicitur esse pena peccati. naturale enim dicitur quod ex principiis nature causatur. natu-

re autem pro se principia sunt materia & forma. Forma autem hominis est anima rationalis. que de se est immortalis. & ideo mors non est naturalis homini ex parte sue forme. Materia autem hominis est corpus tale quod est ex contrariis compositum. ad quod sequitur ex necessitate corruptibilitas. & quantum ad hoc mors est homini naturalis. hec tamen conditio in materia humana corporis est consequens ex necessitate materie que oportebat corpus humanum esse organum. & pro consequens medium inter tangibilia. & hoc non poterat esse nisi esset ex contrariis compositum. ut patet per philosophum in ii. de anima. Non est autem conditio forma quam materia adaptetur forme. quia si esset possibile cum forma sit incorruptibilis. oporteret materiam incorruptibilem esse. sicut quod terra sit ferrea composita forme & actioni ipsius. ut per duritiam sit apta ad secundum. sed quod sit potens rubiginem contrahere. consequitur ex necessitate talis materie. et non forma electione agentis. Nam si artifex posset. faceret ex ferro terram que rubiginem non posset contrahere. Deus autem que est conditio totius hominis omnipotens est. unde ademit suo beneficio ab homine primitus instituto necessitatem moriendi ex tali materia consequente. quod tamen beneficium subtractum est pro peccato primo parentum. et sic mors & est naturalis propter conditionem materie. et est penalis propter amissionem diuini beneficii seruantis a morte. Item nota quod aliquis defectus potest consequi dupliciter ex peccato. Uno modo pro modum pene taxate a iudice. & talis defectus equalis debet esse. in hiis ad quos equaliter pertinet peccatum. Alius autem defectus est que ex homini pena pro accidens consequitur. sic quod aliquis pro sua culpa excecatus cadat in uiam. & talis defectus culpe non proportionatur. nec ab homine iudice pensatur qui non potest euentus fortuitos precognoscere. Sic igitur pena taxata pro primo peccato proportionaliter ei respondens fuit subtractio diuini beneficii quo rectitudo & integritas humane nature conseruabatur. defectus autem consequentes subtractionem huius beneficii sunt mors & alie penales presentis uite. & ideo non oportet homini penas equales esse in hiis ad quos equaliter pertinet primum peccatum. uerum quia deus prescienter est omnium futurorum euentuum. ex dispensatione diuine prouidentie homini penales diuersimode in diuersis inueniuntur. non quidem propter aliqua merita precedentia hanc uitam. ut origenes posuit. hoc enim est contra id quod dicitur. Ro. ix. Cum nondum aliquid boni uel mali egissent. Est etiam contra hoc quia anima non est creata ante corpus. sed uel in penam paternorum peccatorum in quantum filius est quedam res patris. Unde frequenter parentes puniuntur in prole. uel etiam propter remedium salutis eius qui homini penales subditur. ut scilicet pro hoc peccatis arceatur. uel etiam de uirtutibus non subbia. et pro patientia coroneatur. Item nota quod mors dupliciter potest considerari. Uno modo forma que est quoddam malum humane nature. et sic non est ex deo. sed est defectus quidam incidens ex culpa humana. Alio modo potest considerari forma que habet quandam rationem boni. pro ut scilicet est quedam

iusta pena. & sic est a deo. Vñ aug. dicit in li  
bro retract. q̄ deus non est actor mortis nisi  
inquantū mors est pena.

**A**d h̄m sc̄z de singulis penis p̄icularibus p̄  
mis parentibus impositis. dicendū q̄ pri  
mi parentes p̄pter suū p̄ctm̄ priuati sunt b̄n  
ficio diuino quo humane nature integritas i  
eis conseruabat̄. p̄ cuius subtractione h̄uana  
natura in defectus penales incidit. & ideo du  
pliciter puniti fuerunt. Primo quidē quantū  
ad hoc q̄ subtractū fuit eis id quod integra  
eis statui cōpetebat sc̄z locus terrestris p̄adyfi.  
q̄ signat̄ gen̄. iiii. cū dicit̄. Et emisit eum dñs  
de p̄adyso uoluptatis. & q̄ ad illū statū pri  
me inocentie per seipsū redire nō poterat con  
ueniēter apposita sūt impedimēta ne rediret  
ad ea q̄ primo statui cōpetebant sc̄z a cibo ne  
fumeret de ligno. & a loco. Collocauit de⁹ an  
te p̄adyfū cherubim & flammeū gladiū. Se  
cundo aut̄ puniti fuerūt quantū ad h̄ q̄ attri  
buita sunt eis ea q̄ nature conueniūt tali bene  
ficio destitute. & h̄ quidē & quantū ad corp⁹.  
& quantū ad aīam. Quantū quidē ad corpus

**DE PENNA MULIERIS QUANTVM AD CORPVS**

**M**ulierī attributa est pena sc̄m̄ duo prop  
ter que uiro coniungitur que sunt generatio  
p̄olis. & communicatio operum pertinentiū  
ad domesticā conuersationem. Quantum  
aut̄ ad generationem punita fuit dupliciter.  
Primo quidē quantū ad tedia q̄ sustinet por  
tando p̄lem conceptā. & hoc signat̄ cū dicit̄.  
Multiplicabo erumnas. t. & concept⁹ tuos &  
quantū ad dolorem quē patit̄ in pariendo. &  
quantū ad h̄ dicit̄. In dolore paries. Quantū  
uero ad domesticā conuersationē puniē h̄m̄ h̄  
quod subiicit̄ dñationi uiri. p̄ hoc q̄ dicitur.  
Sub uiri p̄tate eris. **PENNA VIRI.** Sic aut̄  
ad mulierē p̄tinet ut subdat̄ uiro in hiis q̄ ad  
domesticā cōuersationē p̄tinet. ita ad uirū p̄t  
net q̄ necēria uite p̄curet. Et circa h̄ puniē tri  
pliciter. Primo quidē p̄ terre sterilitatē. cū dicit̄.  
Maledicta terra in opere tuo. Secūdo per  
labozis anxietatem. Vñ dicit̄. In laboze com  
des de ea cunctis diebus uite tue. Tertio quā  
tum ad impedimēta q̄ pueniūt terrā colentib⁹.  
Vñ dicit̄. Spinas & tribulos. g. t.

**PENNA AMBORVM EX PARTE ANIME.**

**S**imiliē etiam ex p̄te aīe triplex  
eoz̄ pena describitur. Primo quidē quantum  
ad confusionē quā passi sūt de rebellionē car  
nis ad spiritū. vñ dicit̄. Aperti sunt oculi am  
boz̄. & cognouerūt se esse nudos. Secūdo quā  
tū ad increpationē p̄prie culpe. p̄ hoc q̄ dicit̄.  
Ecce adam fact⁹ est. q. unus ex nobis. Tertio  
quantū ad cōmēmorationē future mortis. sc̄z  
cundū q̄ ei dictū est. Puluis es. & in puluere  
reuerteris. Ad q̄ etiā p̄tinet q̄ deus fecit eis  
tunicas pelliceas. in signū mortalitatis eoz̄.  
Ex dictis patet q̄ quedaz̄ pene impositae sunt  
sp̄aliē mulierī. q̄cā uiro. q̄dā uero comūit̄ p̄tē

nent ad utrūq̄. **PENNA MULIERIS.**

**Q**uantū ad penas specialiter ipositas mul  
ieri. ponunt̄ tres. gen̄. iiii. Prima uidelicet. Mul  
tiplicabo erumnas tuas. & conceptus tuos.  
Secūda in dolore paries filios. Tertia. Et sub u  
ri potestate eris. **Q**uantū ad primū nota q̄  
licet multiplicatio conceptū uideat̄ ad digni  
tatem mulieris p̄ncere. tñ in penā induciē. n̄  
p̄pter ip̄am p̄ductionē plis. q̄ etiā ante p̄ctm̄  
fuisse. s̄ p̄pter multitudinē afflictionū quas  
mulier patitur ex hoc q̄ portat fetū conceptū  
Vñ signanter dicit̄. Multiplicabo erumnas  
tuas & conceptus tuos. Quecūq̄ enī mulier  
concepit. necesse est ut erumnas patiat̄. et cū  
dolore pariat. preter beatā virginē. q̄ sine cor  
ruptione concepit & sine dolore peperit. quia  
eius conceptus non fuit h̄m̄ legē nature a pri  
mis parentibus deriuatā. Quia licet multum  
uehementer desideret p̄lem concipere et cū de  
lectatione concipiant. tñ uix potest actus con  
iugales exercere sine pruritu carnis. feruore li  
bidinis & fetore. Postq̄ aut̄ mulier concepit.  
facies palefcit. uenter intumescit. gressus len  
tescit. grauat̄ corpus. debilitat̄ uirtus. minui  
tur somn⁹. sollicitat̄ anim⁹. et tā suū q̄z fet⁹  
periculū metuens anxiat̄. cibū fastidit. que si  
bi p̄ficua sunt refugit. nociua appetit. **Q**uā  
tū ad sc̄m̄ dicit̄. In dolore paries filios. Nā i  
statu inocentie fuisse partus absq̄ dolore. Di  
cit enī aug⁹. in. xiiii. de ci. dei. Sic ad parien  
dū non dolozis gemitus s̄ maritalis impuls⁹  
feminea uiscera relaxaret. sicut ad occipiendū  
non libidinis appetitus. s̄ uolūtarius usus na  
turā utrūq̄ cōiungeret. Post p̄ctm̄ uero quā  
tas anxietates & agustias in p̄u sustinet mu  
lieres. quot piculis subiacent. quot dolozibus  
cruciantur. quot terrozibus anxiantur. plus do  
cet experientia q̄z possit explicare scriptura.  
Rachel p̄ nimio dolore partus interiit. & mori  
ens uocauit filiū suū benoni. i. filiū doloris.  
Vxoz̄ phynees. subitis doloribus irruentibus  
peperit simul & p̄it. in ip̄o aut̄ momento uo  
cavit filiū suū hycaboch. i. filius mortis. O mi  
sera tam nascētis q̄z parientis conditio. quā  
plerūq̄ fetus anteq̄ nascatur. uel in ipsa hōza  
natiuitatis moritur. nec sine suo & parturien  
tis periculo nasci potest. Alia uero paries aut̄  
pariendo perit & fetū perimit. aut ut uiuū pa  
riat aperit. ut fetus ad uitam non ueniat nisi  
pariens moriatur. Concepit mulier cū immū  
dicia & fetore. portat cū angustia & timore.  
parit cum tristitia et dolore. nutrit cū sollicitu  
dine & laboze. custodit cū instantia & meroze  
**Q**uantū ad terciū dicit̄. Sub uiri potestate  
eris. Hmōi aut̄ subiectio mulieris ad uirū in  
telligenda est in penā mulieris esse inducta. n̄  
quantū ad regimen. q̄z etiā ante p̄ctm̄ uir ca  
put mulieris fuisse. & eius gubernatoz̄ existe  
ret. s̄ inquantū mulier necesse habet obedire  
uoluntati uiri sui. etiā q̄nq̄ contra p̄p̄riā uo  
luntatē. Ante p̄ctm̄ enī mulier obediret et ser  
uiret uiro ex libera uolūtate. et mera caritate.

post peccatum uero mulieri impositum est in penam ut uiro sit subdita. ex conditione quodammodo se uelit nolit. Si autem aliqua non concipit neque parit. paritur defectum sterilitatis quae ponderat penis omnibus antedictis. **PENA VIRI.**

Similiter uiro imponuntur tres pene. Prima est. Maledicta terra in ope tuo. Secunda. Spinnae & tribulos germinabit tibi. Tertia. In laboribus comedes ex ea. Et infra. In sudore uultus tui. Quantū ad primū. nota quod terre maledictio intelligenda est. uel propter sterilitatem. quod post peccatum terra in multis locis est sterilis. quod forte non fuisset ante peccatum. Vel propter diminutionem fecunditatis. quod se non tantos nec tot fructus profert post lapsum sicut ante fecisset. Vel propter bonitatis fructuum diminutionem. quod post peccatum fructus terre. nec ita sunt pulchri ad delectandum aspectum. nec ita odoriferi ad delectandum gustum. nec ad nutriendum equaliter efficaces. Quantū ad secundum sciendum quod ante peccatum terra spinas et tribulos germinasset in cibum animalium. non autem in hominis penam. quod se pro earum exortu nullus labor uel punctio seu impedimentum homini terram operanti accideret. sicut dicit Augustinus. xi. super gen. ad litteras. Quantū ad tertium dicitur. In sudore uultus tui uesceris pane. Hoc in penam imponitur homini. quod ante peccatum non fuisset labor qui fatigatiōem redderet. uel laboris mentis uel corporis generaret. sed bene fuisset operatio delectabilis ad consolationem & recreationem hominis operantis. Unde ante peccatum dicitur est homini. Posuit deus hominem in paradiso uoluptatis ut operaretur & custodiret illum. Post peccatum autem oportet ut quicumque terram operatur. in sudore uultus panem comedat. & qui pro seipso agriculturam non exercent. in aliis operibus occupent. homo enim ad laborem nascitur. Job. v. & sic non sine sudore uultus panem manducant. **PENE UTRIVSQUE.**

Similiter etiam imponuntur tres pene primis ad utrumque. Prima quantū ad habitationis locum. cum dicitur. Emisit dominus deus homines de paradiso uoluptatis. &c. Secunda quantū ad cibum. cum dicitur. Videte ne forte sumatis de ligno uitae. &c. Tertia quantū ad uestitum. cum dicitur. fecit eis tunicas pelliceas. & induit eos. Quantū ad primum sciendum quod homo iusto dei iudicio de loco uoluptatis exclusus est. quod locum tam sublimem. mundissimum. luminosum. delectabilem. summe quietum. summum temperatum. & bonis omnibus abundantem fedauerat. ideo dignum fuit ut in locum infimum. immundum. tenebrosum. laboris & angustie. doloris et miserie. fetoris et penurie plenum deiceretur. tamen locus ille post emissionem hominis in terram ordie debuit remanere. quod quibus non seruiat homini ad usum habitationis. seruiat enim ei ad documentum. dum cognoscit propter peccatum se tali loco fuisse priuatum. & dum per ea quae corporaliter in illo paradiso sunt. instruuntur de hiis quae pertinent ad paradysum celum. quo aditus homini preparatur per Christum. Quantū ad secundum quod dicitur. Videte ne forte sumatis de ligno uitae. &c. sciendum quod si

post peccatum comedisset homo de ligno uitae. non tamen propter hoc immortalitatem recuperasset. sed beneficio illius cibi potuisset uitam magis prolongare. Unde quod dicitur. & uiuat in eternum. summe ibi eternum pro diuturno. hoc autem non expediebat homini. ut in miseria huius uitae diutius permaneret. Quia autem dicitur ibidem. Ecce adam quasi unus ex nobis factus est sciens bonum & malum. Verba dei sicut dicit Augustinus. xi. super gen. ad litteras. non tam sunt primis parentibus insultantis. quam ceteros ne ita supbiant deterrentis propter ista conscripta sunt. quod se non solum adam non factus fuit quasi fieri uoluit. sed nec id quod factus fuerat conseruauit. Quantū ad tertium. sciendum quod primis parentibus ante peccatum assignatus & datus fuit cibus. non autem uestitus. quod cibus necessarius est homini. & fuisset necessarius etiam ante lapsum ad formam caloris naturalis. & ad corporis augmentum. Vestitus autem necessarius est homini secundum statum presentis miserie propter duo. Primo quidem propter defectum ab exterioribus nocumētis. puta in tempore caloris & frigoris. Secundo ad tegumentum ignominie ne turpitudine membrorum appareat. in quibus precipue manifestatur rebellio carnis ad spiritum. Hec autem duo in primo statu non erant. quod in statu illo corpus hominis non poterat per aliquid extrinsecum ledi. nec etiam erat in statu illo aliqua turpitudine in corpore hominis quae confusionem induceret. Unde dicitur gen. ii. Erant autem uterque nudus adam se & uxor eius. & non erubescabant. **DE PECCATO ORIGINALI. DISTINCTIO XIII.**

**D**einde considerandum est de peccato quod a primis parentibus transfunditur per originem in posteros seorsum de peccato originali. Circa quod tria consideranda occurrunt. Primo de eius translatione. Secundo de eius essentia. Tertio de eius subiecto. Circa primum uidentur sunt quinque. Primo utrum peccatum primi hominis per originem in posteros deriuetur. Secundo utrum omnia alia peccata primi parentis. uel etiam aliorum parentum per originem in posteros deriuentur. Tertio utrum peccatum originale deriuetur ad omnes qui ex adam per uiam feminis generantur. Quarto utrum deriuaretur ad illos qui miraculose ex aliqua parte humani corporis formarentur. Quinto utrum si femina peccasset uiro non peccante. traducere originale peccatum.

**A**d primum seorsum utrum peccatum primi hominis in posteros per originem traducatur. dicendum quod secundum fidem catholicam est tenendum quod peccatum primi hominis originaliter transit in posteros. propter quod etiam pueri mox nati deferuntur ad baptismum tanquam ab aliqua infectione culpe abluendi. Contrarium autem est heresi pelagiane. ut patet per Augustinum in plurimis suis libris. Ad inuestigandum autem qualiter peccatum primi parentis originaliter possit transire in posteros. diuersi diuisis uisibus processerunt. Quidam enim considerantes quod peccatum subiectum est anima rationalis. posuerunt quod cum semine rationalis animae traducatur. ut sic



ex infecta anima infecte anime deriuari uideantur. Alii uero hec repudiates tanq̄ erroneum conati sunt ostendere quō culpa aie parentis traducitur in prolem. etiā si aia non traducatur p hoc q̄ corp̄ defectus traducunt a parente in prolem. sic si leprosus generat leprosum uel podagricus podagricum ppter aliquā corruptionē seminis. licet illa corruptio non dicatur lepra uel podagra. Cū autē corpus sit proportionatū anime. & defectus anime redundent in corpus & econuerso. similimō dicunt q̄ culpabiles defectus anime p traductionem seminis i prolem deriuantur. quāuis semē actualiter non sit culpe subiectū. Sed omnes hmōi uie insufficientes sunt. qz dato q̄ aliqui defectus corpales a parente transeāt in prole p originem. & etiā aliqui defectus anime ex consequenti ppter corp̄ indispōtionē. sicut mterdū ex fatuis fatui generant. tñ hocipm qd̄ est ex origine aliquē defectū habere. uideat̄ excludere rationē culpe de cuius rōne ē q̄ sit uoluntaria. Vñ etiā posito q̄ anima rōnalis traduceret. ex hocipō q̄ infectio anime plis non esset in eius uoluntate amitteret rationē culpe obligantis ad penā ut ph̄s dicit i. iiii. eth̄. Nullus improbabat ceco nato. s; magis miserabitur. Et ideo alia uia pcedendū est. dicēdo q̄ omnes hoies q̄ nascunt̄ ex adam possunt cōsiderari ut unus homo inquantū cōueniunt i natura quā a primo parente accipiūt. hm̄ qd̄ in ciuilibus omnes qui sunt unius cōmunis reputant̄ quasi unū corpus. & tota cōmunitas quasi unū homo. Porphyrius etiā dicit. q̄ p p̄cipationē actus speciei plures homines sunt unus homo. Sic igit̄ multi hoies ex adā deriuati sunt tanquā multa mēbra unū corp̄. actus autē unius mēbri corp̄ putamus non est uolūtarius uolūtate ip̄ius manus. s; uolūtate anime q̄ primo mouet mēbra. Vñ homicidiū qd̄ manus cōmittit. no imputatur manū ad p̄ctm̄. si considerat̄ manus secundū se ut diuisa a corp̄. s; imputatur ei inquantū est aliquid hominis qd̄ mouet̄ a primo principio motiuo hois. Sic igit̄ inordinatio q̄ est in isto homie ex adam generato non ē uoluntaria uolūtate ip̄ius. sed uolūtate primi parentis qui mouet̄ motione gnationis omnes q̄ ex eius origine deriuant̄. sicut uolūtas anime mouet omnia mēbra ad actū. Vñ p̄ctm̄ quod fit a primo parente in posteros dicit̄ originale. sicut p̄ctm̄ quod ab aia deriuat̄ ad mēbra corp̄ dicit̄ actuale. & sic p̄ctm̄ actuale qd̄ per mēbrum aliquod cōmittitur non est p̄ctm̄ illius mēbri nisi inquantū illud mēbrum est aliquid ip̄ius hois ppter quod uocat̄ p̄ctm̄ hūanū. ita p̄ctm̄ originale non est p̄ctm̄ huius p̄sone nisi inquantū hec p̄sona recipit uaturā a primo parente. Vñ & uocat̄ p̄ctm̄ nature hm̄ illud. Eph̄. ii. Eramus natura filii ire. Sic autē filius non portat iniquitatez patris. i. non punitur p p̄ctō actuali patris. sic dicit̄. Eze. xviii nisi sit p̄iceps culpe p̄ris p imitationē iniquitatis

patris. sic nec p p̄ctō primi parentis punirentur filii nisi p̄icipes essent p̄cti p̄mi parentis. Eunt autē hoies p̄icipes culpe eius. qz deriuatur p originem culpa a primo parente i omnes posteros. sic & actuale p̄ctm̄ p imitationem. Itē quāuis aia q̄ est subiectus culpe non traducatur a parente in prolem. qz uirtus seminis non potest causare animaz rōnalē. mouet tñ ad ip̄am dispositiue. Vnde p uirtutez seminis traducitur humana natura a parente i prolem. & simul cū natura nature infectio. ex hoc fit iste qui nascitur consoz culpe primi parentis. q̄ natura ab eo sortitur p quandā gnationis motione. Item quāuis in illo semie nō sit actualiter culpa. qz non potest esse subiectum culpe. tñ uirtualiter est i illo humana natura. quā cōcomiat̄ talis culpa. Item magis inficitur anima p semen. q̄z p carnem. qz semen ē principiu gnationis q̄ est p̄prius actus nature eius p̄pagationi deseruiens. caro autem dicit̄ quid p̄fectū iam determinatū ad p̄sonam. Si enī p carne iam p̄fectam inficeret aia sibi unita. iam anima non posset emundari a peccato originali q̄z diu esset carni unita.

**A**d secundū scz utrū omnia alia p̄ctā. uel primi parentis uel pximorum parentū traducant̄ i posteros. dicendū q̄ auḡ. hanc questionem mouet in ench̄. & in solutā relinquit. S; si quis diligenter attendat. impossibile ē q̄ aliqua p̄ctā pximorum parentū. uel etiā primi parentis preter primū p originē traducant̄. cui ratio est. qz homo generat sibi idem in specie. non autē hm̄ indiuiduū. & ideo ea q̄ directe p̄tinent ad indiuiduū sicut p̄sonales actus. & q̄ ad eos p̄tinent. non traducunt̄ a parentib; i filios. Non enī grāmaticus traducit in filium scientiā grāmaticē quā p̄prio studio acq̄siuit. Sed ea q̄ p̄tinent ad naturā speciei traducuntur a parentibus in filios. nisi sit defectus nature. sicut oculatus generat oculatum. nisi natura deficiat. Etsi natura sit fortis etiā aliq̄ indiuidualia accidentia p̄paganē in filios. p̄tinentia ad dispositionem nature. sicut uelocitas corp̄. boitas ingenii. & alia hmōi. nullo autē modo ea q̄ sunt pure p̄sonalia ut dictū est. Sicut enī ad p̄sonam p̄tinet aliquid hm̄ se ip̄am. et aliquid ex dono gratie. ita etiā ad naturam potest aliqd̄ p̄tinere hm̄ seip̄am scz qd̄ causatur ex principiis ei; & aliquid ex dono gratie. Et h̄ mō iustitia originalis erat qd̄daz donū gratie. toti hūane nature diuinitus collatū in primo parente. qd̄ quidē primū homo amisit p primū p̄ctm̄. Vñ sicut illa originalis iustitia traducta fuisset i posteros simul cū natura. ita & inordinatio opposita. s; alia peccata actualia uel alioz non corrumpūt naturaz inquantū ad id quod natura ē. sed solū inquantū ad id quod p̄sone ē. i. hm̄ p̄nitētez ad actum. Vnde alia peccata non traducuntur.

**A**d tertiu scz utrū p̄ctm̄ primi parentis traducatur p originem in omnes posteros q̄ ex eo p uiam seminis generant̄. dicendū q̄ hm̄ fidē

catholicam firmiter est tenendū q̄ omnes ho-  
mines preē solū xpm̄ ex adam derināti pctm̄  
originalē ex eo contrabunt. Alioquin non om-  
nes indigerent redemptionē q̄ est p̄ xpm̄. qd̄  
erroneum est. Ratio aut̄ potest sumi ex eo qd̄  
supradictū est. q̄ sic ex pctō primī parētis tra-  
ducatur originalis culpa in posteros. sic a uo-  
luntate anime p̄ motiōē mēbroꝝ traducitur  
pctm̄ actuale ad mēbra corpōis. Manifestus  
est aut̄ q̄ pctm̄ actuale traduci potest ad om-  
nia mēbra q̄ possunt moueri a uoluntate. Vñ  
& culpa originalis traducit̄ ad omēs illos qui  
mouentur ab adam motiōe generationis.

**A**d quartū scz utrum si aliquis miraculose  
formaret̄ ex carne humana cōtraheret ori-  
ginale pctm̄. dicendū q̄ sicut iā dictū est. pec-  
catū originale a primo parente traducit̄ ī pos-  
teros. inquantū mouent̄ ab ip̄o p̄ generatio-  
nez. sicut membra mouent̄ ab aīa ad peccatū  
actuale. non aut̄ est motiō ad generatiōē ni-  
si p̄ uirtutez actiuam in generatione. Vñ illi soli  
pctm̄ originale contrahūt. qui ab adam descē-  
dunt p̄ uirtutez actiuā in generatione origina-  
liter ab adam deriuata. quod est hm̄ seminale  
rationē ab eo descendere. nam ratio seminalis  
nihil est aliud q̄ uis actiua in generatiōe. Si  
aut̄ aliquis formaret̄ uirtute diuina ex carne  
humana. manifestū est q̄ uis actiua non deri-  
uaretur ab adam. Vñ non contraheret pctm̄  
originalē. sicut nec actus manus pertineret ad  
pctm̄ humanū. si manus non moueret̄ a uo-  
luntate homis. s; ab aliquo extrinseco mouēte.

**A**d quintū scz utrum si adam non peccasset  
eua peccate filii contraherēt originale pec-  
catū. dicendū q̄ huius dubitationis solutio ex  
premissis apparet. dictū est enī supra q̄ pctm̄  
originalē a primo parente traducit̄ inquantū  
mouet ad generatiōē natoꝝ. vñ dictū est q̄  
si materialit̄ tm̄ aliquis ex carne humana ge-  
neraret̄ originale pctm̄ non cōtraheret. Ma-  
ifestū est aut̄ q̄ hm̄ doctrinā phoꝝ q̄ principi-  
um actiuū in generatione est a patre. materiam  
aut̄ misirat mater. Vñ pctm̄ originale nō cō-  
trahit̄ a m̄re s; a p̄re. Et hm̄ hoc si adā nō pec-  
cante eua peccasset. filii originale pctm̄ nō cō-  
traherent. e contrario aut̄ esset si adam peccas-  
set. & eua non peccasset.

**DE PECCA-  
TO ORIGINALI QUANTVM AD  
EIVS ESSENTIAM. DIST. XIII.**

**D**einde considerandū ē de pctō ori-  
ginali quantū ad eius essentiā.  
Et circa hoc querunt̄ quatuor. Pri-  
mo utrum pctm̄ originale sit habitus.  
Secundo utrum sit unū tm̄ ī uno homīe. Tercio  
utrum sit concupiscentia. Quarto utrum sit equa-  
liter in omnibus.

**A**d primū scz utrum originale pctm̄ sit habi-  
tus. dicendū q̄ sicut supradictū ē duplex  
est habitus. Vnus quidē quo inclinā potētia  
ad agendū. sic scientie & uirtutes habitus di-  
cuntur. & hoc mō pctm̄ originale nō est habitus.  
Alio mō dicit̄ habitus dispositio alicui natu-

re ex multis composita. hm̄ quā bene se habet  
uel male ad aliquid. & precipue cū talis dispo-  
sitiō uersa fuerit quasi ī naturam. ut patet de  
egritudine & sanitate. & hoc mō pctm̄ origi-  
nale est habitus. Est enī quedā inordinata di-  
spositiō. pueniens ex dissolutione illius armo-  
nie in qua cōsistebat ratio originalis iustitie.  
sicut etiā egritudo corpōalis est quedā inordi-  
nata dispositiō corpōis. hm̄ quod soluit̄ equalitas  
in qua consistit ratio sanitatis. vñ pctm̄ origi-  
nale languoz nature dicit̄.

**A**d hm̄ scz utrum in uno hoīe sit tm̄ unū ori-  
ginale pctm̄. dicendū q̄ ī uno hoīe ē unū  
pctm̄ originale. cuius ratio dupliciē accipi po-  
test. Vno mō ex parte cause pcti originalis. di-  
ctū est enī supra q̄ solū primū pctm̄ p̄mi pa-  
rentis ī posteros traducit̄. vñ pctm̄ originale  
in uno homīe est unum numero. & in om-  
nibus homībus ē unū p̄portione. respectu. s.  
ad primū principū. Alio mō potest accipi ra-  
tio eius ex ip̄a essentiā originalis pcti. In om-  
ni enī inordinata dispositione unitas sp̄i cō-  
sideratur ex pte cause. unitas aut̄ hm̄ numerū  
ex pte subiecti. sicut patet in egritudine corpa-  
li. sunt enī diuerse egritudines specie. q̄ ex di-  
uis causis. pcedunt. puta ex supabundantia ca-  
lidi et frigidi. ex lesione pulmonis. uel epatis.  
Vna aut̄ egritudo hm̄ specieꝝ in uno homīe  
non est nisi una numero. causa aut̄ huius cor-  
rupte dispositionis q̄ dicit̄ originale pctm̄ est  
una tantū scz p̄uatiō originalis iustitie. p̄ quā  
sublata est subiectō humane mentis ad deū.  
& ideo pctm̄ originale est unum specie. & in  
uno homīe non potest esse nisi unū numero.  
In diuersis aut̄ homībus ē unū specie & p̄por-  
tione diuersum numero.

**A**d tertium scz utrum originale pctm̄ sit concu-  
piscencia. dicendū q̄ unūq̄q; habet spe-  
ciem a sua forma. dictū ē aut̄ supra q̄ species  
originalis pcti sumit̄ ex sua causa. Vñ oportet  
q̄ id quod est formale in originali pctō acci-  
piatur ex pte cause pcti originalis oppositorū  
aut̄ opposite sūt cause. Est igit̄ attendēda cau-  
sa originalis pcti ex causa originalis iustitie q̄  
opponit̄ ei. tota aut̄ ordinatio originalis iusti-  
tie est ex hoc q̄ uoluntas homis erat deo subie-  
cta. q̄ quidē subiectio primo & principaliter  
erat p̄ uoluntate. cuius est mouere omēs alias  
ptes anime in finē. vñ ex auersione uolūtatis  
a deo. consecuta est inordinatio in omnibus ali-  
is anime uiribus. Sic igit̄ priuatiō originalis  
iustitie p̄ quā uolūtas subdebatur deo est for-  
male in pctō originali. omis aut̄ alia inordi-  
natio uiriū aīe. precipue in hoc attendit̄. qz mor-  
dinate conuertunt̄ ad bonū cōmutabile. q̄ q̄  
dem inordinatio cōmuni nomīe potest dici cō-  
cupiscentia. & ita pctm̄ originale materialit̄  
quidē est concupiscentia. formaliter uero ē de-  
fectus originalis iustitie.

**A**d quartū scz utrum pctm̄ originales sit eq̄  
liter in omnibus. dicendū q̄ ī originali pec-  
cato sunt duo. Quozum unum est defectus

originalis iusticie. Aliud aut est relatio huius defectus ad peccatum primi parentis. a quo per uitiam originem deducitur. Quantum aut ad primum peccatum originale non recipit magis et minus. quia totum donum originalis iusticie est sublatum. per uitiam autem totaliter aliquid priuantes ut mors & tenebre non recipiunt magis & minus. Similiter etiam nec quantum ad secundum equaliter enim omnes relatione habet ad primum principium uitiate originis. ex quo peccatum originale recipit rationem culpe. Relatio enim non recipit magis et minus unde maius festum est quod peccatum originale non potest esse magis in uno quam in alio.

### DE SUBIECTO ORIGINALIS PECCATI DIS. XV.

**D**einde considerandum est de subiecto originalis peccati. et circa hoc uidentur quatuor. Primo utrum subiectum originalis peccati per prius sit caro uel anima. Secundo si anima uerum per essentiam aut per potentias suas. Tertio utrum uoluntas per prius sit subiectum originalis peccati quam alie potentie. Quarto utrum alique potentie anime sint specialiter infecte scilicet generatiua uis. concupiscibilis et sensus tactus.

**A**d primum scilicet utrum peccatum originale magis sit in carne quam in anima. dicendum quod aliquid potest esse in aliquo dupliciter. Uno modo sicut in causa uel principali uel instrumentali. Alio modo sicut in subiecto. Peccatum igitur originale omnium hominum fuit quidem in ipso adam sicut in prima causa principali. secundum illud. Ro. v. In quo omnes peccauerunt. In semine autem corporali est peccatum originale sicut in causa instrumentali. eo quod per uirtutem actiuam seminis traducitur peccatum originale in plerumque simul cum natura humana. Sed sicut in subiecto peccatum originale nullo modo potest esse in carne. sed solum in anima. cuius ratio est. Sicut super predictum est huiusmodi ex uoluntate primi parentis peccatum originale traducitur in posteros per quandam generatiuam motionem. sicut a uoluntate alicuius hominis deriuatur peccatum actuale ad alias partes eius. in quibus quidem deriuatione hoc potest attendi. quod quicquid peruenit ex motione uoluntatis peccati ad quicumque partem hominis quod quocumque modo potest esse parsiceps peccati. uel per modum subiecti. uel per modum instrumenti habet rationem culpe. Sicut ex uoluntate gulae peruenit concupiscentia cibi ad concupiscentiam & sumptio cibi ad manus. & os. quod mouentur mouentur a uoluntate ad peccatum. sunt instrumenta peccati. quod uero ulterius deriuatur ad uim nutritiuam & ad interiora membra que non sunt nata moueri a uoluntate. non habet rationem culpe. Sic igitur cum anima possit esse subiectum culpe. quicquid peruenit de corruptione primi peccati ad animam. habet rationem culpe. quod autem peruenit ad carnem non habet rationem culpe. sed pene. Sic ergo anima est subiectum peccati originalis. non autem caro. Nec obstat quod dicit apostolus. Ro. vii. Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis mee. Ex quo uerbo uidetur quod repugnantia carnis ad mentem principaliter consistit in carne. Repugnantia autem carnis ad mentem procedit

ex corruptione originalis peccati. & sic originale peccatum principaliter uidetur esse in carne. Sed apostolus ibi loquitur de homine iam redempto. qui liberatus est a culpa. sed subiaceret adhuc pene. ratione cuius peccatum dicitur habitare in carne. Unde ex hoc non sequitur quod caro sit subiectum culpe sed pene. Item quia peccatum originale causatur ex semine sicut ex causa instrumentali ut dictum est. non autem oportet quod aliquid sit principaliter in causa instrumentali quam in effectu. ideo non oportet quod peccatum originale principaliter sit in carne quam in anima. sed in anima peccatum principaliter fuit in quo fuit secundum rationem actualis peccati. Item peccatum originale a primo parente contrahimus. in quantum in eo fuimus secundum rationem seminale. Sic autem non fuit ibi anima. sed sola caro. Sed licet anima huiusmodi uel illius hominis non fuerit in adam peccante secundum rationem seminale sicut in principio effectiuo. fuit tamen in eo sicut in principio dispositiuo. eo quod semen corporale quod ex adam traducitur. sua uirtute non efficit animam rationale sed ad eam disponit. Cum autem anima in sui infusione in corpus inficiatur macula originalis peccati ex contactu carnis maculate. huiusmodi infectio originalis peccati nullo modo causatur a deo. sed ex solo peccato primi parentis per carnalem generationem. & ideo cum creatio importet respectum anime ad solum deum. non potest dici quod anima in sui creatione inquinetur. Sed in infusione importat respectum & ad deum infundentem & ad carnem cui infunditur anima. Et ideo respectu ad deum infundentem non potest dici quod anima per infusionem maculetur. sed solum habito respectu ad corpus cui infunditur. Licet autem sic inficiatur anima a carne in ipso sue infusione instanti. non debet tamen deus summe bonus & sapiens pretermittere creationem huius anime. quia bonum commune bono particulari preferitur. Unde deus secundum suam sapientiam non pretermittit uniuersalem ordinem rerum. qui est ut tali corpori talis anima infundatur. ut uideatur singularis infectio huius anime preferri cum natura anime habet. ut esse non incipiat nisi in corpore. Melius est autem ei sic esse secundum naturam quam nullo modo esse. preferri cum possit per gratiam damnationem euadere.

**A**d secundum scilicet utrum originale peccatum sit per prius in anima quam in eius potentiis. dicendum quod illud principaliter est subiectum alicuius peccati ad quod pertinet prima causa motiua illius peccati. Sic si causa motiua ad peccandum sit delectatio sensus qui pertinet ad uim concupiscibilem sicut proprium obiectum eius. sequitur quod uis concupiscibilis sit proprium subiectum illius peccati. Manifestum est autem quod peccatum originale causatur per originem. Unde illud anime quod primo attingit ab origine hominis est primum subiectum originalis peccati. Attingit autem origo animam ut terminum generationis secundum quod est forma corporis. quod quidem conuenit ei secundum essentiam per priam. Unde anima secundum essentiam est subiectum primum originalis peccati. Sicut originalis iusticia primordialiter pertinebat ad essentiam anime. erat enim donum diuinitus datum humane nature quam per prius respicit essentia anime quam eius potentie.

Potentie enim magis uidentur pertinere ad personam in quantum sunt principia personaliu actu. Vnde sunt propria subiecta peccatoru actualiu que sunt peccata personalia.

**H**oc tertiu scilicet utrum peccatum originale per prius inficiat uoluntate quam alias potentias. dicitur quod in infectione peccati originalis duo est considerare. Primo quidem inherencia eius ad subiectum. & hoc primo respicit essentiam anime. ut dictum est. Deinde considerare oportet inclinationem eius ad actum. & hoc modo respicit potentias anime. Oportet igitur quod illam per prius respiciat. quod prima inclinationem habet ad peccandum. hoc autem est uoluntas. ut ex supradictis patet. Vnde peccatum originale per prius respicit uoluntatem.

**H**oc quartu scilicet utrum uis generatiua. & uis concupiscibilis. & sensus tactus sint magis infecte quam alie potentie anime. dicitur quod homini corruptio precipue infectio nominari solet que nata est aliud trans ferri. Vnde & morbi contagiosi. sicut lepra & scabies & homini infectioes dicuntur. Corruptio autem originalis peccati traditur per actum generationis sicut supradictu est. Vnde potentie que ad homini actum concurrunt maxime dicuntur esse infecte. Homini enim actus deseruit generatiue in quantum ad generationem ordinatur. habet autem in se delectationem tactus que est maximu obiectu concupiscibilis. & ideo cum omnes partes anime dicantur esse corrupte per peccatum originale specialiter tres predictae dicuntur esse corrupte & infecte. **DE CAUSA PECCATI. DISTINCTIO XVI.**

**Q**uando considerandum est de causa peccati. hoc quod unum peccatum est causa alterius. Et circa hoc queruntur quatuor. Primo utrum cupiditas sit radix omnium peccatoru. Secundo utrum supbia sit initium omnium peccatoru. Tertio utrum preter supbiam & auaritiam debeant dici capitalia uitia aliaque. Quarto quot & que sint capitalia uitia.

**H**oc primu scilicet utrum cupiditas sit radix omnium peccatoru. dicitur quod hoc quosdam cupiditas multipliciter dicitur. Vno modo potest esse inordinatus appetitus diuitiaru. et sic est speciale peccatum. Alio modo hoc quod significat inordinatum appetitum cuiuscumque boni temporalis. & sic est genus omnium peccatoru. Nam in omni peccato est inordinata conuersio ad commutabile bonum ut dictum est. Tertio sumitur potest significare quandam inclinationem nature corrupte ad bona corruptibilia inordinate appetenda. & sic dicitur cupiditate esse radicem omnium peccatoru ad similitudinem radicis arboris que ex terra trahit alimentum. Sic enim ex amore reru temporalium omne peccatum procedit et hoc quidem quauis uera sint. non tamen uidentur esse secundum intentionem apostoli qui dixit cupiditatem esse radicem omnium peccatoru. Manifeste enim ibi loquitur contra eos qui cum uelint diuites fieri incidunt in temptationes & in laqueum dyaboli. eo quod radix omnium malorum est cupiditas. Vnde manifestu est quod loquitur de cupiditate hoc quod est inordinatus appetitus diuitiaru. & hoc modo dicitur

dum est quod cupiditas hoc quod est speciale peccatum. dicitur radix omnium peccatoru. ad similitudinem radicis arboris que alimentum prestat toti arbori. Videmus enim quod per diuitias homo acquirit facultatem perpetrandi quodcumque peccatum. & adipiscendi desiderium cuiuscumque peccati. eo quod ad habendam quicumque temporalia potest homo per pecuniam iuari hoc quod dicitur. **Ecclesiasticus. x.** Pecunie obediunt omnia & hoc modo patet quod cupiditas diuitiaru radix est omnium peccatoru. Sciendum autem quod sic in naturalibus non queritur quid semper fiat. sed quid in pluribus accidat. eo quod natura corruptibilium reru impediri potest ut non semper eodem modo operetur. ita etiam in moralibus consideratur quod ut in pluribus est. non autem quod est semper. eo quod uoluntas non ex necessitate operatur. non ergo dicitur auaritia radix omnium malorum. quum interdum aliquod aliud malum sit radix eius. sed quia ex ipsa ut frequentius alia mala oriuntur ratione predicta.

**H**oc secundu scilicet utrum supbia sit initium omnium peccatoru. dicitur quod quidam dicunt supbiam tripliciter dici. Vno modo hoc quod supbia significat inordinatum appetitum proprie excellentie. & sic est speciale peccatum. Alio modo hoc quod importat quandam actuali contemptum dei. quantum ad hunc effectum qui est non subditi eius precepto. et sic dicitur quod est generale peccatum. Tertio modo hoc quod importat quandam inclinationem ad homini contemptum ex corruptione nature. & sic dicitur quod est initium omnium peccatoru. & differt a cupiditate. quia cupiditas respicit peccatum ex parte conuersionis ad bonum commutabile ex quo peccatum quodammodo nutritur & fouetur. propter hoc cupiditas dicitur radix. Sed supbia respicit peccatum ex parte auersionis a deo. cuius precepto homo subditi recusat. et ideo uocatur initium. quia ex parte auersionis incipit ratio mali. Et hoc quidem quauis uera sint. non tamen sunt secundum intentionem sapientis. qui dicit. Initium omnium peccatoru superbia. Manifeste enim loquitur de superbia hoc quod est inordinatus appetitus proprie excellentie. Quod patet per hoc quod subdit. Sedes ducum superboru destruxit deus. &c. & ideo dicitur dum est quod supbia hoc quod est speciale peccatum. est initium omnium peccatoru. Considerandum est enim quod in actibus uoluntariis cuiuscumque sunt peccata duplex ordo inuenitur. scilicet intentionis & executionis. In primo quidem ordine habet rationem principii finis. Finis autem in omnibus bonis temporalibus acquiritur est. ut homo per illam quandam perfectionem & excellentiam habeat. & ideo ex hac parte superbia que est appetitus excellentie potest esse initium omnium peccatoru. Sed ex parte executionis est primum illud quod prebetur oportunitatem ad implendum omnia desideria peccati. quod habet rationem radicis scilicet diuitie. & ideo ex hac parte auaritia potest esse radix omnium malorum. Nec obstat quod dicitur. **Ecclesiasticus. x.** Initium superbie hominis apostatare a deo. & sic superbia non uideatur esse initium omnium peccatoru. Sed sciendum quod apostatare a deo dicitur esse initium superbie ex parte auersionis. ex hoc enim quod homo non uult subditi deo. sequitur quod inordinate uelit propriam excellentiam in rebus temporalibus. et sic apostasia

a deo non sumitur hic quasi speciale peccatū. Sed magis conditio quādam generalis omnis peccati quae est auersio ab incommutabili bono. Vel potest dici quod apostatate a deo dicitur esse initium superbiae quia est prima superbiae species. Ad superbiam autem pertinet cuiuscumque superioris nolle subiacere. & precipue nolle subdi deo. ex quo contingit quod homo supra se ipsum indebite se extollat quātum ad alias superbiae species. Item nota quod inordinatus amor sui dicitur initium omnis peccati. quod secundum Augustinum. xiiii. de ci. di. facit civitatem babilonie sed in hoc dicitur homo se amare. quod vult sui excellentiam. Idem enim est se amare quod velle sibi bonum. Vnde ad idem pertinet quod superbia ponatur initium omnis peccati. uel proprius amor sui.

**T**ertium scilicet uerum preter superbiam et cupiditatem sunt quedam aliqua alia peccata quae capitalia nominantur. dicendum quod capitale a capite dicitur. Caput autem proprie quidem est quoddam membrum animalis. quod est principium & directiuum totius animalis. Vnde metaphorice omne principium caput uocatur & etiam homines qui alios dirigunt & gubernant capita aliorum dicuntur. Dicitur ergo uerum capitale uno modo a capite proprie dicto. & secundum hoc peccatum capitale dicitur peccatum quod capitalis pena puniatur. Sed sic nunc non intendimus de capitalibus uitiis uel peccatis. Sed secundum quod alio modo dicitur peccatum capitale a capite. puta metaphorice significat principium uel directiuum aliorum. & sic dicitur uerum capitale ex quo alia uitia oriuntur & precipue secundum originem cause finalis. quae est formalis origo ut supradictum est. et ideo uerum capitale non solum est principium aliorum. sed etiam est directiuum quodammodo aliorum. semper enim ars uel habitus ad quam pertinet finis. principatur & imparet circa ea que sunt ad finem. Vnde Gregorius. xxxi. morum hominum uitia capitalia ducibus exercituum comparat. Dicuntur autem capitalia uitia non solum illa quae habent rationem prime originis sicut auaritia quae dicitur radix. & superbia quae dicitur initium. sed etiam illa quae habent rationem originis propinque respectu plurimum peccatorum.

**Q**uartum scilicet quot & quae sint capitalia uitia dicendum quod sicut dictum est uitia capitalia dicuntur ex quibus alia oriuntur precipue secundum rationem cause finalis. hominum autem origo potest attendi dupliciter. Vno quidem modo secundum conditionem peccantis. quod sic dispositus est ut maxime afficiatur ad unum finem. ex quo ut plurimum in alia peccata procedat. sed iste modus originis sub arte cadere non potest. eo quod infinite sunt periculoses hominum dispositiones. Alio modo secundum naturalem habitudinem ipsorum finium adiuice. & secundum hoc ut in pluribus unum uicium ex alio oritur. vnde iste modus originis sub arte cadere non potest. Secundum hoc ergo illa uitia capitalia dicuntur quorum fines habent quasdam primarias rationes mouendi appetitum. & secundum hanc rationem distinguuntur capitalia uitia. Mouet autem aliquid appetitum dupliciter. Vno modo directe & per se. & hoc modo bonum mouet appetitum ad consequendum. malum autem secundum eandem rationem ad fugiendum. Alio modo

indirecte & quasi per aliud. sicut aliquis aliquid malum persequitur propter aliquod bonum adiunctum uel aliquod bonum fugit propter aliquod malum adiunctum. Bonum autem hominis triplex est. Est enim primo quoddam bonum anime. quod scilicet ex sola apprehensione rationis appetibilitatis habet. sicut excellentia laudis uel amoris. & hoc bonum inordinatum persequitur inanis gloria. Aliud est bonum corporis. & hoc uel pertinet ad conseruationem in diuidui sicut cibum & potus. & hoc bonum inordinatum persequitur gula. aut ad conseruationem speciei. sicut coitus. & ad hoc ordinatur luxuria. Tertio bonum est exterius scilicet diuitie. & ad hoc ordinatur auaritia. & eadem quatuor uitia inordinate fugiunt mala contraria. uel aliter bonum precipue mouet appetitum ex hoc quod participat aliquid de proprietate felicitatis quae uaturaliter omnes appetunt. de cuius ratione est quidem primo quedam perfectio. nam felicitas est perpetuum bonum ad quod pertinet excellentia uel claritas. quae appetit superbia uel inanis gloria. Secundo de ratione eius est sufficientia quae appetit auaritia in diuitiis eam promittentibus. Tertio est de conditione eius delectatio sine qua felicitas esse non potest. Ut dicitur in i. & x. Et hoc & hanc appetunt gula & luxuria. Quod autem aliquis bonum fugiat propter aliquid malum adiunctum. hoc contingit dupliciter. quod aut est respectu boni proprii. & sic est accidia que tristatur de bono spirituali propter laborem corporalem adiunctum. Aut est de bono alieno. & hoc si sit sine insurrectione pertinet ad inuidiam. quae tristatur de bono alieno in quantum est impedimentum proprie excellentie. Aut est cum quadam insurrectione adiuncta scilicet ad uindictam & sic est ira. & ad eadem uitia pertinet persecutio mali oppositi. Dicuntur etiam ista uitia capitalia. quod ex eis frequentius alia oriuntur. Vnde nihil prohibet aliqua peccata interdum ex aliis causis oriri. Potest tamen dici quod omnia peccata quae ex ignorantia proueniunt. possunt reduci ad accidiam ad quam pertinet negligentia quae aliquis recusat spiritualia bona acquirere propter labores. Ignorantia autem quae potest esse causa peccati ex negligentia prouenit ut supradictum est. Quod autem aliquis committat aliquid peccatum ex bona intentione. ad ignorantiam uideatur pertinere. **DE EFFECTIBVS PECCATI. DISTINCTIO. XVII**

**Q**uando de effectibus peccati. Et primo de corruptione boni nature. Secundo de macula anime. Tertio de reatu pene. Quarto de diuersis damnis quae peccatum facit in anima. Circa primum queruntur sex. Primo utrum boni nature diminuat per peccatum. Secundo utrum totaliter tolli possit. Tertio de quatuor uulneribus quae bedapont quibus humana natura uulnerata est propter peccatum. Quarto utrum priuatio modi speciei & ordinis sit effectus peccati. Quinto utrum mors & alii defectus corporales sint effectus peccati. Sexto utrum sint aliquo modo hominum naturales.

**Q**uando de effectibus peccati. Et primo de corruptione boni nature. dicendum quod bonum humane nature

potest tripliciter dici. Primo ipsa principia nature ex quibus natura constituitur & propria res ex his causate. sicut potentie anime & alia hmoi. Secundo quod homo a natura habet inclinationem ad uirtutes. ut supra habitum est. ipsa autem inclinatio ad uirtutes est quoddam bonum nature. Tertio modo potest dici bonum nature donum originis iusticie. quod fuit in primo homine collatum toti humane nature. Primum igitur bonum nature neque tollitur neque diminuitur per peccatum. Tertium uero bonum nature totaliter est ablatum per peccatum primi parentis. Sed medium bonum nature scilicet ipsa naturalis inclinatio ad uirtutes diminuitur per peccatum. Per actus enim humanos fit quedam inclinatio ad similes actus. ut supra habitum est. Oportet autem quod ex hoc quod aliquid inclinatur ad unum contrarium. diminuat inclinationem eius ad aliud. Vnde cum peccatum sit contrarium uirtuti ex hoc ipso quod homo peccat. diminuitur bonum nature. quod est inclinatio ad uirtutem.

**H**omo scilicet utrumque totum bonum nature possit per peccatum auferri. dicendum quod sicut dictum est bonum nature quod per peccatum diminuitur est naturalis inclinatio ad uirtutem. que quidem conuenit homini ex hoc ipso quod rationalis est. ex hoc enim habet quod homo rationem operetur. quod est agere secundum uirtutem. Per peccatum autem non potest ab homine totaliter tolli quod sit rationalis. quia iam non esset capax peccati. unde non est possibile quod predictum nature bonum totaliter tollatur. Cum autem inueniatur hmoi bonum continue diminui per peccatum. quidam ad huius manifestationem usi sunt quodam exemplo. in quo inuenitur aliquod finitum in infinito diminui. nunquam tamen totaliter consumi. Dicit enim philosophus in iii. phisicorum quod si ab aliqua magnitudine finita continue auferatur aliquid hmoi eandem quantitatem totaliter tandem consumetur. puta si a quacumque conuertibilitate finita semper subtrahatur mensura palmi. Si uero fiat subtractio semper hmoi eandem proportionem & non hmoi eandem quantitatem. poterit in infinitum subtrahi. puta si quantitas diuidatur in duas partes. & ad minus subtrahatur dimidium. ita in infinitum poterit procedi. ita tamen quod semper quod posterius subtrahitur erit minus eo quod prius subtrahatur. si hmoi proposito non habet locum. Non enim sequens peccatum minus diminuit bonum nature quam predictum si forte magis si sit grauius. Et ideo aliter est dicendum. quoniam predicta inclinatio intelligitur ut media inter duo. fundatur enim sic in radice in non rationali scilicet in natura corporali. & tendit in bonum uirtutis sicut in terminum & finem. Dupliciter enim potest intelligi eius diminutio. Vno modo ex parte radice. Alio modo ex parte termini. Primum quidem modo non diminuitur per peccatum. eo quod peccatum non diminuit ipsam naturam ut supra dictum est. Sed diminuitur secundo modo. in quantum scilicet ponitur impedimentum pringendi ad terminum. Si autem primo modo diminueretur. oporteret quod quicquid totaliter consumereetur. natura rationali totaliter consumpta. si quod diminuitur ex parte impedimenti quod opponitur ne pringat ad terminum. mani-

festum est quod diminui quidem potest in infinitum. quia in infinitum potest impedimenta apponi. hmoi quod potest homo in infinitum addere peccatum peccato. non tamen potest totaliter consumi. quia semper manet radicalis inclinationis. sic patet in dyaphano corpore quod quidem habet inclinationem ad susceptionem lucis ex hoc ipso quod est dyaphanum. diminuitur autem hmoi inclinatio uel habilitas ex parte nebularum superuentium cum semper maneat in radice nature.

**A**d tertium scilicet de quatuor uulneribus que beata ponit quibus humana natura uulnerata est propter peccatum. que sunt. Infirmetas. Ignorantia. Malitia. & Concupiscentia. Dicendum quod per iustitiam originalem perfecte ratio continebat inferiores anime uires. & ipsa ratio adeo perficiebatur et subiecta. hec autem originalis iustitia subiecta est per peccatum primi parentis. sicut iam dictum est. & ideo omnes uires anime remanent quodammodo destitute proprio ordine. quo naturaliter ordinantur ad uirtutem. & ipsa destitutio uulneratur nature dicitur. Sunt autem quatuor potentie anime que possunt esse subiecta uirtutum. ut supra dictum est scilicet ratio in qua prudentia est. uoluntas in qua est iustitia. irascibilis in qua est fortitudo. concupiscibilis in qua est temperantia. In quantum igitur ratio destituitur suo ordine ad uerum. est uulnus ignorantie. In quantum uero uoluntas destituitur ordine ad bonum. est uulnus malicie. In quantum uero irascibilis destituitur suo ordine ad arduum est uulnus infirmitatis. In quantum uero destituitur ordine ad delectabile moderatum ratione. est uulnus concupiscentie. Sic igitur quatuor sunt uulnera inflata toti humane nature ex peccato primi parentis. Sed quia inclinatio ad bonum uirtutis in unoquoque diminuitur per peccatum actuale. ut ex dictis patet. etiam ista quatuor uulnera sunt ex aliis peccatis consequentia in quantum scilicet per peccatum. & ratio eboratur & precipue in agendis. & uoluntas ad bonum induratur. & maior difficultas bene agendi accrescit. & concupiscentia magis exardescit. Licet autem hec quatuor sint cause peccatorum ut dictum est. nihilominus sunt effectus peccati. Nihil enim prohibet id quod est effectus unius peccati. esse causam peccati alterius. Ex hoc enim quod anima deordinatur per peccatum preceps. facilius inclinatur ad peccandum. Sciendum autem quod malicia non sumitur hic per peccatum sed per quadam prauitate ad malum. hmoi quod dicitur. Gen. vi. Prone sunt sensus hominis ad malum ab adolescentia sua. Et concupiscentia potest dupliciter considerari. Vno modo hmoi quod est quod naturale scilicet actus uis concupiscibilis. et sic subditur rationi. Alio modo hmoi quod excedit limites rationis. & sic est contra naturam. & est uulnus nature. Itaque infirmitas uno modo dici potest omnis passio secundum quod debilitat robur anime. & impedit rationem. Vnde idem est peccare ex infirmitate. & ex passione. Alio modo dicitur infirmitas hmoi quod opponitur fortitudini que prinet ad irascibiles. & sic dicitur esse uulnus nature.

**A**d quartum scilicet utrum priuatio modi speciei et ordinis sit effectus peccati. dicendum quod modus

species & ordo consecuntur unūquodque bonū creatū inquantū hōi. & etiā unūquodque ens. Omne enī esse & bonū consideratur p̄ aliquā formam s̄m quā sumitur spēs. forma autē uniuscuiusque rei qualiscūque sit siue substantialis. siue accidentalis. est s̄m aliq̄ mensurā. Vñ in viii. meth. dicit̄ q̄ forme rerū sūt sicut numeri. & ex h̄ habet modū quendam q̄ mēsuram respicit. ex forma uero sua unūquodque ordinatur ad aliud. Sic igit̄ s̄m diuersos gradus bonorum sunt diuersi gradus modi. speciei. & ordinis. Est igit̄ quoddā bonū p̄tinentens ad ipsam substantiam nature. q̄d habet suū modū. speciem et ordinē. & illud nec p̄uatur nec diminuitur p̄ p̄t̄m. Est etiā quoddā bonū naturalis inclinationis. & hoc habet suū modū. speciem et ordinē. & hoc diminuitur p̄ p̄t̄m ut dictū est. s̄ nō totaliter tollitur. Est etiā quoddā bonū uirtutis & gratie quod etiā habet suū modū. speciem & ordinē. et h̄ totaliter tollit̄ p̄ p̄t̄m mortale. Est etiā quoddā bonū quod est ipse actus ordinatus. q̄d etiā habet suū modū. speciem & ordinem. & huius priuatio est essentialit̄ ip̄m peccatū. & sic patet qualiter p̄t̄m & est priuatio modi. speciei & ordinis. & priuat uel diminuit modū. speciem. & ordinem.

**A**d quintū sc̄z utruq̄ mors & alii defectus corporales sint effectus p̄t̄i. dicendū q̄ aliquid est causa alterius dupliciter. Vñ quidē mō p̄ se. Alio mō p̄ accidēs. Per se quidē est causa alterius. q̄d s̄m uirtutē nature sue ul̄ forme p̄ducit effectū. Vñ sequit̄ q̄ effectus sit p̄ se intentus a causa. vñ cum mors & hōi defectus sint preter intentionē peccantis. manifestum est q̄ p̄t̄m nō ē p̄ se causa istoz defectuum. Per accidēs autē aliqd est causa alterius si sit causa remouendo p̄hibens. sicut dicit̄ m. viii. phi. q̄ duellens columnā p̄ accidēs irruet lapidem columne suprapositū. & hoc mō p̄t̄m primī parentis est causa mortis. & oī hōi defectū in natura humana inquantū p̄ peccatū primī parentis sublata est originalis iustitia. p̄ quā non solū anime uires inferiores cōtinebantur sub rōne absq̄ oī deordinatione s̄ etiā totū corpus cōtinebatur sub anima absq̄ omni defectu. & ideo subtracta hac originali iustitia p̄ p̄t̄m primī parētis. sicut uulnerata ē hūana natura quantū ad aīam p̄ deordinationē potentiaz ut supradictū est. ita etiā est corruptibilis effecta p̄ deordinationē ip̄i corporis. Subtractio autē originalis iustitie habet rationem pene. sicut etiā & subtractio gratie. unde etiā mors & omnes corporales defectus cōsequentes. sunt quedā pene originalis p̄t̄i. & quāuis hōi defectus non sint intenti a peccante. sūt tñ ordinati s̄m iustitiā dei puniētis.

**A**d sextum sc̄licet utrum mors. et alii corporales defectus sint homī naturales. dicendum q̄ de unaq̄ re corruptibili dupliciter loqui possumus. Vñ mō s̄m naturā uniuersalem. Alio mō s̄m naturā p̄cularē. natura quidē p̄cularis est p̄pria uirtus actiua. &

conseruatiua uniuscuiusque rei. & s̄m h̄c omnis corruptio et defectus est contra naturam. ut dicit̄ m. ii. de celo & mūdo. qz hōi uirtus intendit esse & conseruationē eius cuius est. natura uero uniuersalis est uirtus actiua ī aliquo uniuersali principio nature. puta in aliquo celestiu corpore. uel alicuius supioris substantie. s̄m q̄d etiā deus a quibusdā dicit̄ natura naturans. q̄ quidē uirtus intendit bonum & conseruationē uniuersi. ad q̄d exigit̄ alternatio gnationis & corruptionis in rebus. & s̄m hoc corruptiones & defectus in rebus sūt naturales. non quidez s̄m inclinationē forme q̄ est principū essendi & p̄fectio nature. s̄ s̄m inclinationē forme q̄ p̄portionaliter attribuitur tali forme s̄m distributionē uniuersalis agentis. & quāuis omnis forma intendat p̄petuū esse quantum potest. nulla tñ forma rei corruptibilis potest assequi p̄petuitatē sui preter aīam rationālē. eo q̄ ipsa non est subiecta omnino materie corporali sicut alie forme. q̄n immo habet p̄p̄iam operationē immaterialē. Vñ ex p̄e sue forme naturalioz ē hōi incorruptio q̄z aliis rebus corruptibilibus. s̄ qz ipsa habet materias ex cōtrariis cōpositā ex inclinatione materie sequit̄ corruptibilitas in toto. & s̄m h̄ homo ē naturaliter corruptibilis s̄m naturā materie sibi relicte. s̄ non s̄m naturā forme. Vñ considerandū est q̄ forma hōis q̄ est aīa rationalis s̄m suā incorruptibilitatez p̄portioata est suo fini q̄ est beatitudo p̄petua. Sed corpus humanū q̄d est corruptibile s̄m suā naturam consideratū est quoddam p̄portioatū sue forme & quoddam nō. Duplex enī conditio attendi potest ī aliqua materia. Vna sc̄licet quā agens eligit. Alia q̄ non est ab agente electa. s̄ est s̄m conditionē materie. Sicut faber ad faciendū cultellū eligit materiā durā & ductilem q̄ subtiliari possit. ut sic sit apta incisioni. & s̄m hanc conditionē ferrū est materia p̄portioata cultello. Sed ad hoc q̄ ferrū sit fragile & rubiginē trahens. consequit̄ ex naturali dispositione ferri. nec hoc elegit artifex ī ferro. s̄ magis repudiaret si posset. Vñ hec dispositio materie non est p̄portioata inrentōni artificiati. nec intentioni artis. Similit̄ corpus humanū est materia electa a natura quā tū ad h̄ q̄d est tempore complexionis. ut possit esse conuenientissimū organū tactus. & aliarū uirtutū sensitiuarū & motiuarū. Sed q̄ sit corruptibile h̄ est ex conditione materie. nec ē electa a natura. q̄n potius natura eligeret materiā incorruptibile si posset. Sed deus cui subiacet omnis natura in ipsa institutione hominis suppleuit defectū nature. & dono iustitie originalis dedit corpī incorruptibilitatē quandā & s̄m hoc dicit̄ q̄ deus mortem non fecit. & q̄ mors est pena peccati. **DE MACULA PECCATI. DISTINCTIO CXVIII.**

**Q**uando considerandū est de macula p̄t̄i. Et circa hoc querunt duo p̄rio utruq̄ macula anie sit effectus

**P**cti. Secdo utrū remaneat i aia post actū pcti. **P**rimū scz utrūz pctm causet aliquā ma-  
culam in anima. dicendū q macula pprie  
dicit in corpibus qn aliqd corpus nitidū per-  
dit suū nitorez ex contactu alterius corpis. sic  
vestis. & aurū. & argentū. aut aliud hmōi. In  
rebus autē spūalibus ad similitudinem huius  
oportet maculā dici. Habet autē aia hōis dupli-  
cem nitorez. Vnū quidē ex refulgentia lumis  
naturalis. per quā dirigitur i suis actibus. Ali-  
um uero ex refulgentia diuini lumis scz sapiē-  
tie & gratie. p quā etiāz homo pficiē ad bñ &  
decent agendū. Est autē quasi quidā anime ta-  
ctus qn inheret aliquibus rebus p amorez. cū  
aut peccat. adheret rebus aliquibz cōtra lumē  
rōnis & diuine legis. Vñ ipm decrementum  
seu detrimentū nitorez ex tali cōtactu pueni-  
ens macula anime methaphorice uocā. Scien-  
dū autē q aia non inquinā ex rebus inferiori-  
bus uirtute eaz. q. agentibus eis in aiam. sed  
magis econuerso aia sua actione se inquinat.  
inordinate eis inherendo cōtra lumē rōnis  
& diuine legis. Itē sciendū q actio intellectū  
pficiē hm q res intelligibiles sunt in intellectu  
p modū ipsius intellectus. & ideo intellectus  
ex eis non inficit. s; magis pficiē. Sed actū uo-  
luntatis cōsistit i motu ad ipsas res. ita q amor  
conglutināt aiam rei amate. & ex hoc aia ma-  
culā qn inordinate inheret. hm illud. Osee. ix.  
Facti sūt abhominabiles sicut ea q dilexerūt. Itē  
sciendū q illa macula non est aliqd positue i  
anima. nec signat priuationē solā. s; signat pri-  
uationē quandā nitorez aie i ordine ad suam  
causā q ē pctm. & ideo diuersa pctā diuersas  
maculas inducūt. et est simile de umbra que ē  
priuatio lumis ex obiecto alicuius corpis. et se-  
cundū diuersitatē corpis obiectoz diuersificā-  
tur umbre.

**A**d scdm scz utrūz macula remaneat i aia  
post actū pcti. dicendū q macula pcti rema-  
net i anima. etiā transeūte actu pcti. cuius est  
ratio. qz macula importat quendā defectū ni-  
torez ppter recessuz a lumē rōnis. uel diuine  
legis. & ideo qz diu manet homo extra hmōi  
lumen. manet i eo macula pcti. s; postqz redit  
ad lumen diuinū & ad lumen rōnis. qd fit p  
gratiā. tunc macula cessat. Licet autē cesset  
actus pcti quo homo discessit a lumē rōnis.  
uel legis diuine. non tñ homo statim redit ad  
illud in quo fuerat. Sed requirit motus uolū-  
tatis cōtrarius primo motui. Sic si aliquis sit  
distans alicui per aliquē motuz. nō tñ statim  
cessante motu sit ppinquus. sed oportet q ap-  
propinquet rediens p motū cōtrariū.

**DE REATU PENE. DIST. XIX.**

**Q**uidē considerandū ē de reatu pe-  
ne. Et pmo de ipso reatu. Secdo de  
mortalī & ueniali pctō que distin-  
guuntur hm reatū. Circa primū q  
runt octo. Primo utrū reatus pene sit effectū  
pcti. Secdo utrūz pctm possit esse pena alteri  
pcti. Tertio utrū pctm faciat reū eterna pena

Quarto utrū faciat reū pena infinita hm quā-  
titatē. Quinto utrū pctm faciat reū eterna &  
infinita pena. Sexto utrū reatus pene possit  
remanere post pctm. Septimo utrū omnis pe-  
na inferat p aliquo pctō. Octauo utrū unus  
sit reus pene pzo pctō alterius.

**A**d primū scz utrū reatus pene sit effectus  
pcti. dicendū q ex rebus naturalibus ad  
res hūanas deriuatur ut id qd cōtra aliqd in-  
furgit. ab eo detrimentū patiat. Videmus enī  
in rebus naturalibus q unum contrariū uehe-  
mentius agit altero cōtrario supueniente. pzo  
pter qd aque calefacte magis congelantur. ut  
dicit in ii. metheozo. Vñ & i hōibus h ex na-  
turali inclinatione inueniē. ut unusqzqz depri-  
mat eū q cōtra ipm insurgit. Manifestū ē autē  
q qcunqz cōtinent sub aliquo ordine sūt quo-  
dammodo unū & in ordine ad principiū ordis.  
Vñ qd cōtra ordinē aliquē insurgit. conse-  
quēs ē ut ab ipso ordine a principe ordinis de-  
primatur. Cū aut pctm sit actus inordinatus  
manifestū est q quicūqz peccat contra aliquē  
ordinē agit. & ideo ab ipso ordine consequēs  
est ut deprimat. q quidē depressio pena ē. Vñ  
hm tres ordines quibus subdit hūana uolun-  
tas triplici pena potest homo puniri. Prio enī  
subditur hūana natura ordini pprie ratiōis.  
Secdo ordini exterioris hōis gubernantis vel  
tpaliter uel spūaliter. politice. seu yconomice.  
Tertio subditur uniuersali ordini diuini regi-  
minis. Quilibet autē hōz ordinū p pctm puer-  
titur. dum ille q peccat agit & cōtra rationē.  
& cōtra legē humanā. & cōtra legē diuinā.  
Vñ & triplicē penā incurrit. Vnā quidē a se-  
ipso. q est cōscientie remorsus. Aliam uero ab  
hōie. Tertiam uero a deo.

**A**d scdm scz utrūz pctm possit esse pena alte-  
rius pcti. dicendū q de pctō dupliciter lo-  
qui possumus. p se. et p accidens. Per se quidē  
nullo mō pctm potest esse pena pcti. Peccatū  
enī p se considerat hm q egredit a uoluntate  
sic enī habet rationē culpe. De ratione aut pe-  
ne est q sit cōtra uoluntatē. Vñ manifestū ē  
q nullomō p se loquēdo pctm potest esse pena  
pcti. Per accidens autē pctm potest esse pena  
pcti tripliciter. Primo quidēz mō ex pre cause  
q est remotio phibentis. Sunt enī cause incli-  
nantes ad pctm. passiones. temptatio dyabo-  
li. & alia hmōi. q quidēz cause impediunt per  
auxiliū diuine gratie q subtrahit p pctm. Vñ  
cum ipa subtrahit gratie sit quedāz pena. &  
a deo ut supradictū est. sequit q p accidēs eti-  
am pctm qd ex hoc sequit pena dicat. Et hoc  
mō loquit aplus. Ro. i. dicens. Pzopter qd tra-  
didit illos deus in desideria cordis eoz. q sūt  
animi passiones scz homies deserti ab auxilio  
diuine gratie uincunt a passionibus. & hoc  
modo semp pctm dicit esse pena precedentis  
pcti. Alio mō ex pre substātie actus q afflicti-  
onē inducit. siue sit actus interior ut patet in  
ira et i inuidia. siue sit actus exterior. ut patet  
eū aliqui graui labore opprimunt. & damno



ut compleant actū pēti. sicut illud Sap. i. Lassa  
ti sumus in uia iniquitatis. Tercio modo ex parte  
effectus. ut scilicet aliquod pētm dicat pena respec-  
tu effectus consequētis. Sed his duobus mo-  
dis ultimis unū pētm non solū est pena prece-  
dentis pēti. sed etiam sui.

**A**d tertium scilicet utrum aliquod pētm inducat re-  
atū eterne pene. dicendum quod sicut supra di-  
ctū est. pētm ex hoc inducit reatū pene quod per-  
uertit aliquē ordinē. Manēte autē causa manet  
effectus. unde quod diu remanet pueritas hoīs.  
necesse est quod remaneat reatus pene. Peruer-  
sio autē aliquis ordinē quicquid quidē repabili-  
tate quod a deo quod irreparabiliter. Semp enim defectus quo  
subtrahitur pncipiū irrepabilis ē. Si autē sal-  
uet pncipiū eius ipsius uirtute. alii defectus  
reparari possunt. Sic si corumpatur uisū pnci-  
piū. nō pot fieri reparatio uisionis nisi sola  
uirtute diuina. Si uero saluo pncipio uisū  
aliqua impedimēta uisionis adueniāt. repara-  
ri possunt p naturā uel artē. Cuiuslibz autē or-  
dinis ē aliquod pncipiū. p quod aliquis princeps  
fit illius ordinis. & ideo si p pētm corumpatur  
pncipiū ordinis quo uolūtas hoīs subditur  
deo erit inordinatio quēntū est de se irrepabili-  
lis. & si reparari possit uirtute diuina. Pncipiū  
u autē huius ordinis est ultim⁹ finis cui homo  
inheret p caritatē. & ideo quicquid pētm autē  
a deo caritatē auferēdo quēntū est de se inducūt  
reatū eterne pene. Cū autē pena debeat ppor-  
tionari culpe. sic dicit ysai. xxvii. In mensura  
cōtra mensurā cū abiecta fuerit iudicabo eā.  
Et deut. xxv. Iuxta mēsurā delicti erit & pla-  
garū modus. Et apoc. xviii. Quantū glori-  
ficauit se & in deliciis fuit. tantū date illi tormen-  
tū & luctū. Pporzionatur quidē scdm acer-  
bitatē eā in iudicio diuino quā in humano. sicut  
aug⁹. dicit. xxi. de ciuic. di. In nullo iudicio re-  
quiritur ut pena adequetur culpe scdm durā-  
tionē. Non enim quia adulteriū uel homicidiū in  
momēto committitur ppter hoc momētanea pe-  
na punitur. s; quāquidē ppetuo carcere da-  
mnat uel exilio. quādoquē etiā morte. in qua nō  
cōsideratur occisionis moza. s; potius quod ipse  
aufertur de societate uiuentiū. & sic suo  
modo representat eternitatē pene inflicte diu-  
nicus. Iustū tamē est scdm greg. quod qui in suo e-  
terno peccauit cōtra deū. in eterno dei punia-  
tur. Dicitur autē aliquis in suo eterno peccasse  
nō solū ppter continuationē actus in tota ho-  
minis uita durātis. s; quia ex hoc ipso quod in pec-  
cato finē constituit uoluntatē habet in eternū  
peccādi. Vnde dicit greg. xix. moze. quod iniqui  
uoluisse sine fine uiuere ut sine fine potuis-  
sent in iniquitatibus pmanere. Nec punit deus  
eternaliter quia delectetur in penis nostris ppe-  
ipias. sed delectatur in penis ppter ordinē ius-  
titie sue que hoc requirit. Itē cū pene debeāt  
esse medicinales. iste medicinales sunt nō impiis  
qui puniuntur. sed solum aliis. Nam & pe-  
ne que scdm leges infliguntur non semp sunt  
medicinales ei qui punitur. sed solū aliis. si-

cut laero suspenditur. non ut ipse emendetur  
sed solū ppter alios. saltez metu pene peccare  
desistant. scdm illud. pu. xix. Pestilēte flagela-  
lato stultus sapientioz erit. Sic igit & eterne  
pene reprobū a deo inflicte sunt medicinales  
his qui cōsideratione penaz abstinēt a pec-  
catis scdm illud. ps. Dedisti metuēribus te si-  
gnificationē ut fugiāt a facie arcus ut liberē-  
tur dilecti tui. Itē quia pene infliguntur ad seruā-  
dū ordinē diuine iustitie. & ad puniendū in-  
ordinationē pēti. ideo semp manēte inordi-  
natione semp pena manebit. De hoc reqre supra  
de Eternitate penaz infernaliū.

**A**d quartū scilicet utrum pētm debeat pena in-  
finita. dicendum quod pena pporzionat pētm  
In pētm autē duo sunt. quoz unū ē aūfio ab i-  
cōmutabili bono quod est infinitū. unde ex hac  
parte pētm est infinitū. Aliud quod est in pecca-  
to est inordinata cōuersio ad cōmutabile bonū  
et ex hac parte pētm est finitū. tū quia ipsū bo-  
nū cōmutabile est finitū. tū etiā. quia ipsa cō-  
uersio est finita. non enim potest esse actus creatu-  
re infinitus. Ex parte igit auersionis respon-  
det pētm pena damni quod etiā est infinita. ē enim  
amissio infiniti boni scilicet dei. Ex parte autē cōuer-  
sionis respōdet ei pena sensus quod etiā ē finita.

**A**d quintū scilicet utrum omne pētm inducat rea-  
tū eterne pene. dicendum quod sicut supradictū  
est. pētm causat reatū eterne pene inquantū  
irrepabiliter repugnat ordini diuine iustitie. p  
hoc scilicet quod cōtrariat ipsi pncipio ordinis quod est  
ultimus finis. Manifestū est autē quod in quibus-  
dam pētis est quidē aliqua inordinatio. non  
tū p contrarietate ad ultimū finē. s; solū circa  
ea quod sunt ad finē. inquantū plus uel min⁹ de-  
bite eis intendit. saluato tū ordine ad ultimū  
finē. puta cum homo & si ad aliquā rem tempo-  
ralem nimis afficiat. non tū p ea uellet deus  
offendere. aliqd cōtra eius preceptū faciēdo  
vñ hūmōi pētis nō debet pena eterna. s; tpalis.

**A**d sextū scilicet utrum reatus pene remaneat  
post pētm. dicendum quod in pētm duo possūt  
cōsiderari scilicet actus culpe. et macula sequēs.  
Planū est autē quod cessante actu pēti. remanet  
reatus in omnibus pētis. Actus enim pēti facit  
hominē reū pene. inquantū transgredit regu-  
lam diuine iustitie ad quā non redit nisi p res-  
compensationē pene quod ad equalitatem iustitie  
reducit. ut scilicet qui plus uoluntati sue indul-  
sit quod debuit contra mandatum dei agens sicut or-  
dinem diuine iustitie aliqd contra id quod uellet  
simpliciter spontaneus uel inuitus patiāt. quod  
etiā in iniuriis hominibus factis obseruat. ut per  
recompensationē pene reintegretur equalitas  
iustitie. Vñ patet quod cessante actu pēti uel ini-  
urie illate. adhuc remanet debitū pene. Sed si  
loquamur de ablatione pēti quantū ad macu-  
lam. sic manifestum est quod macula pēti ab aīa  
auferrī non potest nisi p hoc quod aīa deo cō-  
iungitur. p cuius distantia detrimentū nito-  
ris incurbat quod ē macula. ut supradictū est.  
Coniungit autē homo deo p uoluntatē. vnde

macula peccati ab homine tolli non potest. nisi uoluntas hominis hominem diuine iustitie acceptet. ut scilicet uel ipse pena sibi spontaneus assumat in recompensatione culpe preterite. uel etiam a deo illam patienter sustineat. Veroque enim modo pena ratione satisfactoria habet. Pena autem satisfactoria diminuit aliquid de ratione pene. Est enim de ratione pene quod sit contra uoluntatem. Pena autem satisfactoria & si secundum absolutam considerationem sit contra uoluntatem. tamen nunc & per hoc est uoluntaria. unde simpliciter est uoluntaria. secundum quod autem inuoluntaria. sicut patet ex hiis que supra de uoluntario et inuoluntario dicta sunt. Dicendum est ergo quod remota macula culpe. potest quidem remanere reatus. non pene simpliciter. sed satisfactorie.

**A**d septimum scilicet utrum omnis pena inferatur propter aliquam culpam. dicendum quod sicut iam dictum est. pena potest dupliciter considerari. simpliciter. et in quantum satisfactoria. Pena quidem satisfactoria est quodammodo uoluntaria. et quia contingit eos qui differunt in reatu pene esse unum secundum uoluntatem. unione amoris. inde est quod interdum aliquis qui non peccauit penam uoluntariam. pro alio portat. sicut etiam in rebus humanis uidemus quod aliquis in se transfert alterius debitum. Si uero loquamur de pena simpliciter secundum quod habet rationem pene. sic semper habet ordinem ad culpam propriam. sed quoniam quidem ad culpam actualem. puta quoniam aliquis uel a deo uel ab homine pro peccato commisso puniatur. quoniam uero ad culpam originalem. & hoc quidem. uel principaliter. uel consequenter. Principaliter quidem pena originalis peccati est quod natura humana sibi relinquere destituta auxilio originalis iustitie. Sed ad hoc consequenter omnes penalitates que ex defectu nature in omnibus contingunt. Sciendum tamen quod quoniam aliquid uidetur esse penale quod tamen non habet simpliciter rationem pene. Pena enim est species mali. malum autem priuatio boni. Cum autem sint plura hominis bona scilicet anime. corporis. & exteriorum rerum. contingit interdum quod homo patiatur detrimentum in minore bono. ut augeatur in maiori. sicut cum patitur detrimentum pecunie propter sanitatem corporis. uel in utroque horum propter salutem anime. & propter gloriam dei. & tunc tale detrimentum non est simpliciter malum hominis. sed secundum quid. Unde non dicitur simpliciter rationem pene. sed medicine. Nam et medici austeras potiones proponunt infirmis ut conferant sanitates. Et quia homini non proprie habent rationem pene. non reducuntur ad culpam sicut ad causam. nisi pro tanto quod hominem oportet humane nature medicinas penales exhibere. est ex corruptione nature que est pena originalis peccati. In statu enim innocentie non oportuisset aliquid ad profectum uirtutis inducere per penalia exercitia. Unde hoc quod est penale in talibus. reducitur ad culpam originalem sicut ad causam.

**A**d octauum scilicet utrum unus puniri debeat pro peccato alterius. dicendum quod si loquamur de pena satisfactoria que uoluntarie assumitur. con-

tingit quod unus portet penam alterius in quantum sunt quodammodo unum. sicut iam dictum est. Si autem loquamur de pena pro peccato inflictam in quantum habet rationem pene. sic solus unusquisque pro suo peccato puniatur. quod actus peccati aliquid pro se penale est. Si autem loquamur de pena que habet rationem medicine. sic contingit quod unus puniatur pro peccato alterius. Dictum est enim quod detrimenta corporaliu rerum uel etiam ipsius corporis sunt quedam penales medicine ordinate ad salutem anime. Unde nihil prohibet talibus penis aliquem puniri pro peccato alterius uel a deo uel ab homine. utpote filios pro patribus. & subditos pro dominis. in quantum sunt quedam res eorum. ita tamen quod si subditus uel filius est princeps culpe huius penalis defectus. habet rationem pene quantum ad utrumque. scilicet & quantum ad eum qui puniatur. & quantum ad eum pro quo puniatur. Si uero non sit particeps culpe. habet rationem pene quantum ad eum pro quo puniatur. quantum uero ad eum qui puniatur. habet rationem medicine tantum. nisi per accidens in quantum peccato alterius consentit. ordinatur enim et ad bonum anime si patienter sustineat. Pene uero spirituales non sunt medicinales tamen. quod bonum anime non ordinatur ad aliud melius bonum. Unde in bonis anime nullus patitur detrimentum sine culpa propria. & propter hoc etiam talibus penis ut apud dicitur in epistola ad ephesios. unus non puniatur pro alio. quod quantum ad animam filius non est res patris. unde & huius causam dominus assignans dicit. Eze. xviii. Omnes anime mee sunt. Unde quod dicitur. Exo. xx. Ego sum deus zelotes uisitans iniquitatem patrum in filios in tertiam & quartam generationem hiis que oderunt me. Et Math. xxiii. Veniet super uos omnis sanguis iustus que effusus est super terram. utrumque istorum referendum esse uidetur ad penas temporales uel corporales. in quantum filii sunt res quedam parentum. uel successorum predecessorum. Vel si referatur ad penas spirituales. hoc dicitur propter imitationem culpe. Unde in Exo. additur. hiis que oderunt me. & in Math. dicitur. Et uos implete mensuram patrum uestrorum. Dicit autem puniri peccata patrum in filiis. quod filii peccatis patrum nutriti proniores sunt ad peccandum. cum. propter consuetudinem peccandi. & in peccatis diutius manendi. cum etiam. propter malum exemplum quod accipiunt a patribus. quasi auctoritatem & uitam eorum mala sequentes. Sunt etiam ipsi maiori & acerbiori pena digni. si graues penas patrum suorum uidentes quas propter peccata sua tollerant. non sunt correcti. Ideo addidit dominus in auctoritate preallegata. In tertiam & quartam generationem. Exo. xx. quia tantum consueuerunt homines uiuere. ut usque in tertiam & quartam generationem uideant. Et sic mutuo uidere possunt & filii peccata & malam uitam parentum suorum ad imitandum. & similiter patres filiorum penas ad dolendum. Quantum autem ad penas temporales uel corporales puniuntur filii pro peccatis parentum suorum. & secundum iustitiam humanam sicut patet in crimine lese maiestatis. & iste penarum remedia quedam uel medicine sunt contra

culpae sequentes. ut uel ipsi qui puniunt uel alii cohibeantur a similibus culpis. Magis autem dicuntur propinquius quam extranei puniri pro peccatis aliorum. tum quia pena propinquorum quodammodo redundat in illis qui peccauerunt in quantum filius est quedam res patris ut dictum est. cum etiam quia & domestica propinquorum exempla & domestice eorum pene magis mouent. uel quam aliquis nutritus est in peccatis parentum uehementius ea sequitur. & si ex eorum penis non est deterritus obstinatio uidetur. Vnde & maior pena dignus est.

### DE PECCATI DIUERSIS EFFECTIBVS. (DISTINCTIO XX.)

**D**emum considerandum est de diuersis effectibus malis & damnis qui faciunt peccatum in anima. propter quod peccatum summo modo cauendum est. & omnimode detestandum. Circa quod considerare debemus septem. Primo quia si peccatum non esset. nihil posset esse quod homini obesset. Secundo quia si peccatum non esset. quicquid est homini prodesset. Tertio quia deo summe displicet. Quarto quia bonus angelus illud summe abhorret. Quinto quia sanctis omnibus iniuriam infert. Sexto quia dyabolo summe placet. Septimo quia facienti multipliciter nocet.

**P**rimo igitur cum summa sollicitudine cauendum est peccatum. quia si peccatum non esset. non oporteret hominem timere nec mortem. nec infernum. nec purgatorium. nec iudicium. nec aliquod periculum. Si ergo timenda sunt hec omnia. summe timendum & cauendum est peccatum. propter quod solus hec omnia sunt timenda. Item nihil nocet homini sine hoc malo. **Gre.** Nulla nocebit aduersitas si nulla dñetur iniquitas. **Eccles. viii.** Qui custodit mandatum non experiet quicquid mali. Item qui habet hoc malum. nihil est ei bonum. **Sene.** Nihil est homini bonum sine se bono. Hoc solum malum facit hominem malum. **Math. xxvi.** Bonum esset illi si natus non fuisset homo ille. immo melius esset ei non esse quam malum esse. quia malus caritatem non habet. Quia qui non habet. nihil quod faciat aut quod habeat aliquid ei prodest. **1. Cor. xiii.** Si distribuero. &c. Sequitur. caritatem autem non habuero. nihil mihi prodest. immo nihil est scilicet in ualere. **1. Cor. supra dicitur.** Si caritatem non habuero nihil sum. immo minus quam nihil quia faciendo peccatum. destruit homo illud quod in ipso est bonum. Item ibidem supra. Si linguis hominum loquar. & angelorum. caritatem autem non habeam factus sum uelut es sonans. aut cymbalum tinniens.

**S**ecundo quia homini qui est peccato innoxius. omnia cooperantur in bonum. **Ro. ix.** Diligentibus deum omnia cooperantur in bonum. immo omnium bonorum princeps est. **ps.** Particeps ego sum omnium timentium te. **Et. ysa. iiii.** Dicite iusto quoniam bene. &c. **Aug.** Sectamini caritatem. sine qua diues pauper est. & cum qua pauper est diues. Non solum autem bona cedunt bonis in bonum. immo etiam mala culpe & pene conuertuntur eis in bonum. nam in omnibus lucrantur. in bonis congaudent. in malis condolendo. In passionibus sanctorum legitur. quod cum quidam gentilis compateretur

martyrio cuiusdam uirginis. uidit duas coronas ab angelo deferri. unam martyri propter passionem. aliam sibi propter compassione. & occasione huius uisionis conuersus ad deum. martyrium suscepit. Item malum culpe cedit electis in bonum. dum de propriis dolent. & alienis condolent. & fit peccatum simile serpenti dicto tyro. de quo conficitur uenenum mortalissimum. & tyriaca quae est remedium contra uenenum. quia de peccato summi toxicum uenenosissimum pro peccati delectatione & peccati remedium. pro proprii peccati detestatione & abhominacione & contritione cordis. & per alieni peccati compassionem. **Iere. xxx.** A uulneribus tuis sanabo te.

**T**ertio cauendum et detestandum est peccatum. quia deo summe displicet. quod patet in. vii. Primo quia nihil ei displicet preter peccatum. **Sap.** Nihil odisti eorum quae fecisti. Immo omnia diligit. in quibus peccatum non inuenit. Item nullum habet ita bonum amicum quem non habeat odio si in peccato mortali fuerit. & pessimum reputat inimicum. **Ve patet in lucifero. & iuda. Eccl. xii.** Altissimus odio habet peccatores. **ps.** Iniquos odio habui. **Secundo** ex contumelie irrogatione quam facit deo. Vna est quia coram eius oculis spiritus sancti eius dilectissima. uilissimo adultero. id est dyabolo prostituit scilicet animam. **Iere. ii.** Quo prostituta es meretrix. Item filiam eius spoliat & corrumpit. **ps.** Corrupti sunt & abhominabiles facti sunt. &c. **Aug.** Peccatum est spoliatio boni grauitatis & corruptio boni naturalis. Item filios & filias dei in oculis eius occidit scilicet bona opera & uirtutes. Item deum a domo sua propria et castro eicit. & aduersarium eius scilicet dyabolum introducit. Item templum dei succendit. Item stratam paradisi publicam obedientie mandatorum dei in contumeliam eius ad modum predonis fragit. Item ad modum iudeorum in faciem dei conspuerunt. dum eum contemnere facit. Item ipsum in quantum in ipso est iterum crucifigit. et sanguinem eius quasi fundit. dum pretium redemptionis eius abiicit. **Hebre. vi.** Rursum crucifigentes sibi metipsos filios dei. & ostentui habentes. **Ibi glo.** Christum crucifigunt & contumelie habent quae gratiam eius uilipendentes in peccatis iacent. Item glo. Plus peccat qui contemnit regnantem in celis. quam qui crucifixum ambulante in terris. **Tertio** patet qualiter ei displicet. ex persecutione quam pro peccato infert. Persecutus enim est peccatum in omni loco. ut nullus locus sit ei tutus. Persecutus fuit in peccatum in celo. ut patet in lucifero quem sic deiecit de tanta altitudine in tantam profunditatem. de tanta pulchritudine in tantam deformitatem. de tanta bonitate ad tantam paucitatem. de tanta felicitate ad tantam infelicitatem. Item patet quomodo persecutus est peccatum in paradiso terrestri scilicet in punitione prothoplastorum. Item in terra per aquam diluuii. & per ignem sodomorum. Item in aere. quod patet in grandinatione egyptiorum & habitatorum terre promissionis. Item in terra. quod patet in absorptione dathan & abiram. Item per angelos suos. & per alias creaturas suas. & etiam per ipsos

demonēs psequitur deus pctā faciētes. h mul  
tipliciter in inferno eternaliter. ysa. xxxiiii. In  
ebriatus est in celo gladius meus. & usq; ad  
yduameam descendet. **Q**uarto patet quan-  
tū deo displicet ex dei immutatioe. Benignis-  
simū enī & clementissimū patrē mutat in cru-  
delissimū iudicem. ita q; p toto mundo non  
dimittat quin filios quos creauit quos tm di-  
lexit si eos in mortali pctō in morte inuenerit  
etiā si possēt fugere sub pallio bte uginis gla-  
dio eterne damnationis interficiat. & i i gne  
eternū sine retractatione piciat. & puniat.  
pū. vi. Zelus & furoz uiri nō parcerē die uin-  
dicte. nec acquiescet cuiusq; precibus. nec acci-  
piet p redemptione dona plurima. &c. **Q**u-  
nto patet i bonoz abhoiatioe. si fuerint infe-  
sta h ex toxico. pū. xv. Victime pctōz abhoi  
nabiles. Eccl. xxxiiii. Dona iniquoz non pro-  
bat altissimus. nec respicit i oblationibus eoz.  
Facit pctōz facientes opa de gne bonorū.  
ut iudei de quibus i. ps. Dederūt i escam meā  
fel. &c. Itē ipi sunt similes uetule facienti case-  
um cū manibus ulcerosis que eis limpiditū  
oculoz. & nasi saniem tergens. canē & catū  
eis dē tractans. caseum piciat muscas in eo  
comprimens. sic hic caseus abhominabilis est  
h cernēt. sic eoz opa deo sunt abhominabilia.  
licet de gne bonorum sint cū fiunt cum pctō  
**S**exto patet quantū deus odit pctm ex ei  
elaborationis destructione. omnes ei labozes  
suos fere assumpit ut pctm destrueret. Volu-  
it enī carnē assumere ut carnē a pctō mūdaz.  
predicare ut illud contemneret sacramenta in-  
struere ut illud destrueret. aplos et discipulos  
p mundū mittere. ut illud impugnet. uen-  
tū uoluit. ut nos a peccato redimeret. ligari.  
ut nos ab ipō dissolueret. uulnerari. ut nos ab  
ipō sanaret. sanguinē suū fundere. ut p ipsū  
nos a pctō lauaret. damnari. ut pctm damna-  
ret. crucifigi. ut illud crucifigeret. transuerberari  
& mozi. ut illud transfigeret & occideret  
Iero. Gratias tibi referimus saluatorz seculoz.  
q; fortissimū aduersariūz nrm eiecisti. quē dū  
occideris occidisti. In hoc fuit similis sampso-  
ni. q; mozi uoluit ut phylisteos occideret. Glo-  
sup illud. Collo. iii. Innocens occiditur. pctm  
occidit. **S**eptimo patet ex dei sepatione. &  
exheredatione pctōz. & deiectione in perpetuū  
carcerem. Nullus enī amicus eius ita car-  
tus est ei quin qmēto peccat mortaliter sepe-  
t eum a sui societate & suoz. & bonoz suoz p-  
uet picipio. & exheredet eū a regno. & detru-  
dat in carcerē ppetuū. & hoc nisi ante mortē  
pacē cū eo fecerit. ysa. lxx. Iniquitates urē di-  
uiserunt inter uos & deum uestrum.

**Q**uarto timendū & detestandū est pctm  
q; sanctis angelis displicet & uetet. In ui-  
tis patrū dicit. q; cū quidā senex ambularet p  
heremū. uidit duos angelos cōcomitantes se.  
unū ad dexterā & aliū ad sinistram. Et cū m-  
uenissent cadauer hominis fetidū. senex obtura-  
uit nares suas non ualens fetozem sustinere.

Angeli aut uiso iuvene ornato nares obtura-  
uerunt. & cū senex quereretur causam. aiunt an-  
geli. Tu cū sis caro sentis fetozem carnis. nos  
aut cū simus spūs sentimus solū spūalem fe-  
tozē pcti. **A**ns. Tolerabilius feret canis putri-  
dus hominibus. q; anima peccatrix deo & ange-  
lis eius.

**Q**uinto detestandū est pctm. q; sanctis in-  
iuriam infert. **P**rimo q; regem eoz et do-  
minū offēdit. s. deum. Eccl. xxviii. Vir pctōz  
turbabit amicos s; sūmi regis. Vel q; a cōmu-  
nionē & societate sanctorū se subtrahit. q; si  
eos excommunicatos iudicaret. Eccl. xiii. Si cō-  
municabit lupū cū agno s; pctōz cum iusto.  
aut que cōmunicatio hōi sancto ad canē. **V**i  
q; contrariū sanctis se efficit. dū cōtrarie pote-  
statī militat. Eccl. xxxiii. Sicut mors contra ui-  
tam. sic cōtra uirū iustū pctōz. Item q; quan-  
tū in ipso est gloria sanctorū imminuit q; de  
eius gloria uisa gauderet. Eccl. vii. Ne pecces i  
multitudine ciuitatis. Iac. ii. Qui offendit in  
uno. factus est omniū reus.

**S**exto q; dyabolo sup omnia placet. & hoc  
ppter maximū lucrū quod ibi facit. **V**bi  
animas sanguine xpī acquisite sibi acquirit  
Vn dicit q; cū dyabolus p quendāz demonia-  
cū diceret q; pctm ei feteret. & ille q;reret qua-  
re ergo illud cum tanta diligentia pcuraret.  
respondit q; ppter lucrum. sicut cloacarius i-  
erat latrinā ppter lucrū. licet ei fetcat. Itē hoc  
patet ex eo q; assidue temptat. **G**re. Assidua  
temptatione pulsatur ut saltē tedio uincat. Eccl.  
xxvii. Leo semp uenationi insidiat. Vn bēus.  
Martinus uidens mergos in flumine. ait ut  
legitur in uita eius. Hec est forma demonum  
insidiantur incautis. captos deuozant. satiarī  
q; nequeūt deuozatis. Eius assiduitas temptā  
di patet ex h q; aliqui p. xxx. uel. xl. uel plures  
annos temptat unū paupem hominē. ut eum  
in pctm picipiet. nec cessat die ac nocte. q; si i  
tāto tpe obtinet multū gaudet. ps. Euge euge  
uiderūt oculi nri. Vnde in uita bēi Iohannis  
euangeliste dicit q; iuuenis quidam suscitatus  
a bēo iohāne dicebat q; uiderat demones gau-  
dentes de ruina pctōz quozundā conuersoz  
a bēo iohanne. & angelos de hoc lugentes.

**S**eptimo detestandū est pctm. q; homi sup  
omnia nocet. **N**ocet aut faciēti multis mo-  
dis. **P**rimo. q; facit hominē sibi ipi odiosū.  
inimicū. pestiferum & homicidāz sui. ps. Qui  
diligit iniquitatē. odit animāz suā. **T**hob. xii.  
Qui faciūt pctm & iniquitatē. hostes sūt ani-  
me sue. **S**en. Nullū consciū pctōz tuoz ma-  
gis oderis q; te. Alios fugere poteris. te autēz  
nunq; **H**ec est pestis q; ad mortem talem ad-  
ducet nos. & adduxit omēs antecessores nros  
& facientes ad mortē spūalem & eternā. **V**n  
de multū est odiēda et fugienda. **S**ap. xv. Ho-  
mo p malitiā suā occidit animā suā. Eccl. xxi.  
Quasi a facie colubri fuge pctm. &c. **D**entes  
illius dentes leonis. interficientes aīas hoīm.  
&c. **B**rn. Vita pcti ingrediētibus mel ppiat

sophisticum. progradientibus fel & acetum. egredientibus uenenuz aspidu. insanabile. ingredientes examinat. pgradientes obstat. egredientes exterminat. ut et in aia et in corpore simul damnenē iusto dei iudicio. Vnde ponit de hoc exemplū de rege qui uiridariū suū tradidit custodie ceci & cōtracti. Cōtractus suadebat ceco ut ad arbores eū portaret & eleuaret & de fructib⁹ ei daret qd faciebat. Qd rex aduertens. sic utrūq; morti adiudicauit. Tu cece licet te excuses qd fructus nō uideris. qā cōtractū portasti qui nō nisi per te cepisset fructus morieris. Tu cōtracte licet te excuses qd ad fructus nō ieris qā tamen cepisti et dedisti fructus morieris. Similit iudicat deus de aia ceca que corpus portat & erigit ad mala opeza faciēda. qd sine regimine eius pctm̄ explere non possit. Item ponitur exemplū de duobus fratribus sapiente et stulto. qui cū redire deberent ad patriā suam de qua elongati erant. uenerunt ad biuiū. ubi audierūt a pastozibus loci qd altera uia q̄ erat alta & arda & aspera. recte & secure ducebat ad patriā suā. alia autē q̄ erat lata et plana et delectabilis. nimis erat longa & periculosa & plena latronibus. Cū autē sapiens uellet ire p uiam arda & securā ad rogatū fatui. cū audisset periculū consentit ire p lata & spaciōsam & periculōsam uia. p quam cū irent. a latronib⁹ capti & spoliati & uulnerati sunt. & cū fatuus in foueaz p̄iceret occidendus. et alius ligatus ad mortē duceret. maledicebat fatuo dicens. qd ppter suam fatuitatem moreret. Tunc respondit fatuus. tu potius maledicaris. qz tibi potius imputandū est qui me sciebas fatuū. & mihi credidisti & acquieuisisti. Adapta quō fatuus. est corpus. Sapiens. anima uel sensualitas. & ratio. Via arda. q̄ ducit ad uitaz. penitentia est. Lata. pctm̄ & inobediētia. pastozes. pdicatores. Patria. celestis regio. Latrones. demones. Scdo facit hominē mutile & infructuosū. & simile mari mortuo qd nihil generat prinens ad uitā. ysa. lix. Opa eozuz inutilia. &c. Iere. xvii. De maledicto uiro dicitur. erit quasi mirice in deserto. qā sine fructu. uel siue utili fructū. Similes sunt quibusdā nucibus indie. q̄ deponant nuce pulchras & magnas ad modū humani capitis. et intus inueniunt plene serpentibus uel dicit in hystozia transmar. Item similes sunt sambuce. Item pomis sodomoz q̄ ferunt fructus plenos fauilla. faciunt enī labruscas cū deberēt facere uuas. ysa. v. & Deu. xxxii. de uinea sodomoz. uinea eoz et uua eoz uua felis. Item similes sunt ficulnee maledicte in q̄ fructus dñs non inuenit. Math. xxi. et Luce. xiii. Tres anni sunt qd ueni fructū qrens in ficulnea. &c. Tertio facit hominē durū. Iere. xxx. Dura dicunt pctā qz indurant. & faciūt hominē similem ramno q̄ primo quasi herba mollis indurat in arbozē & in spm̄am duram Iere. i. Pctm̄ iuda scriptū est in ungue adamā timo. maxime qn̄ senescit in corde ut fiat qua

si indelebile. Pctā iuuenū predicant in quale qz sunt delebilia de facili. Pctā senū pdicant in quid. qz eis quasi substantialit adherent. qz uix inde emendant nisi cū maximo dei miraculo. Vñ in uita bñ andree legiē. qd dñs. xl. iuuenes submersos in mari a dyabolo qui ueniebant ad sermonē eius cum solo breui uerbo su scitasset. quidā senex nicholaus nomine audito sermone eius q̄ p. lxx. annos fuerat in immundicia luxurie obduratus uenit ad eum h̄ confitēs. cui dedit euangeliū in sinu suo portandū. ut dum ardoze suo assueto stimulareē eius memoria & uirtute a pctō suo reuocareē qui dū inflammareē libidine consueta. iuit ad scortū. cui clamauit meretrix. egredere senex. qz sup te uideo mirabilia. Qui aduertens euāgelij in sinu suo confusus rediit ad aplm̄ dicens qd non poterat continere. nisi h̄ suis orationibus impetraret. Tunc andreas ei cōpatus diu contra illud pctm̄ pdicauit a tertia usqz ad nonā. & fleuit & orauit. & cum nō sentiret se esse exauditū. dixit dño qd non comederet nisi exaudireē. sic dicens. Dñe p mortuis suscitandis obtinemus misericordiā. qre n̄ p isto qui uult saluari. Tunc ad eius afflictionem uox de celo ait. Non est parū andrea. qā exauditus es p sene. h̄ oportebat qd ante p sex menses se ieiunio & oratione fatigaret. Qui cum h̄ fecisset. & uenditis om̄ibus bonis suis ea p deo paupibus erogasset. migravit ad dominū. & uox ad aplm̄. Andrea lucratus es senem. Item sicut deus p spiritū sanctū facit de corde lapideo carneū. Eze. xxxiiii. ita dyabol⁹ per pctm̄ de corde carneo facit lapideū. immoferreū. pharaonicū. dyabolicū. ut nec igne tribulationis. nec malleo pdicatiois plusquā ferreuz existens emolliat aut moueatur. Item de aqueo. i. lacrimoso & compuncto. fit cristallinum quantū ad duritiē. & impossibilē resolutionē ad lacrimas. Eccl. xiiii. Frigidus uetus aquilo flauit et induruit cristall⁹ ab aqua. De duritia cordis pctōis dicit. Bern. Nemo duris cordis salutē unquā adeptus est. nisi forte cū dñs misericors abstulit cor lapideum & dedit cor carneū. ipm̄ enī cor duruz est qd nec compunctione scindit. nec pietate molliē. nec precibus mouetur. minis non cedit. duratū ad flagella. ingrātū ad beneficia. infidū ad consilia. p̄mptū ad iudicia. inuerecundū ad turpia. impaidū ad piculosa. inhumanuz ad hūana. preteritoz obliuiscens. presentia negligēs. futura non preuidens. & ut breuiter cūcta comprehendā. ipm̄ est qd nec deum timet. nec homines reueret. De quo. Eccl. iii. Cor durū male habebit in nouissimo. Job. xl. Indurabit quasi malleatoris incus. Quarto facit hominē pcti & dyaboli seruu. i. Io. viii. Qui facit peccatū. seruus est pcti. ii. Pe. ii. A quo supat qd eius seruus est. Aug. Bonus homo si seruit liber est. malus si regnet seruus est. non unius homis. sed qd peius est tot demonioz quot uitioz. Bragmanni scripserunt alexandro sic

legitur in hystoria transmarina. & in epistola didami alexandro. Tu hostes exteriores spo-  
lias. ut interiores nutrias. tu homines tue subii-  
cis seruituti. & uitis tuis interioribus seruis.  
**Idem.** Vos nullam partem corporis uestri potesta-  
ti uestre reliquistis. quin inde tributarii sitis.  
**Vobis** tot deos aut dominos asseritis. quot mem-  
bra habetis. **Ameruam** deam capitis dicitis. iu-  
nonem quia iracunda. deam cordis. **Mareem** quia  
bellicosus. deum pectoris. **Mercurium** quia multilo-  
quus. deum lingue. **Herculem** quia magne for-  
titudinis. deum brachiorum. **Bachum** quia ebriosus  
deum gutturis. **Cupidinem** quia fornicatorum. deum  
renu. & sic de aliis. **Item** peccator uictus a dyabolo  
sive a peccato seruus est. ut ceruus uictus. de quo  
dicuntur naturales quod ex quo uincitur ab alio cer-  
uo semper postea quasi dominum suum iudicans. cum  
occurrit ei caput inclinat. & cornua demittit in  
signum subiectionis & seruitutis. **Quinto**  
facit hominem in anima deformem & nigrum. **Tre. iiii.**  
**Denigrata** est super carbones facies eorum. &c. **Te**  
**re. xiii.** Si mutare potest ethyops pellem suam  
aut pardus uarietatem suam. sic nec uos poterit  
benefacere cum didiceritis malefacere. **Eze.**  
**xvii.** Abominationem fecisti decozem. **t. Anb.**  
**Anima** si in peccato fuerit. nigrior erit coquo. **Pa-**  
**ter** autem quanta sit peccati deformitas. ex eo quod ita  
turpissima & terribilissima creatura que dicitur dya-  
bolus. nihil habet deformitatis nisi ratione peccati.  
quod diu enim sine peccato fuit. pulcherrimus fuit &  
clarissimus. **Similiem** autem anima nihil habet de-  
formitatis nisi ratione peccati. **Et nota** quod apud ethyopes que  
sunt nigriores. iudicantur pulchriores. **Similiem** in  
ter peccatores que sunt non reputantur nisi que sunt si-  
bi similes. **Similiter** apud coquos est. quia pullos  
non reputant suos. sed de gregibus usque quo nigre-  
scant. nec prudent eis. sed eos dominus quod diu non  
nigrescent pasce roze celesti. ut dicitur. **Gre. su-**  
**per illud Job. xxxix.** Qui parat coruis escam  
quoniam pulli eius clamant ad dominum. **Similiter** mu-  
dani non curant de filiis suis. nisi uideant eos  
nigrescere pro peccati & malitie speciebus. **Apud** pig-  
meos dicitur in hystoria transmarina. qui plus  
uiuunt plus nigrescunt. **Similiter** apud mudas  
nos magis de die in diem anime nigrescunt peccan-  
do. uiuendo secundum morem eorum. **Un** uitis patrum  
legitur. quod cum quidam sanctus episcopus in die pasche  
deberet communicare suos prophanos. roga-  
uit dominum quod ostenderet ei quales essent. qui uis-  
eunt diuina illuminatione quosdam ut pix nigres-  
cit. **Alios** habentes facies ignitas ut candens fer-  
rum. **Alios** habentes facies sanguineas. **Alios**  
lucidas ut sol. inter quos uidit duas mulieres  
lucidissimas ut sol. **Apparuit** autem ei angelus  
dicens quod nigri erant luxuriosi. **Igni.** auari.  
**Sanguinei.** iracundi. & maliciosi. **Lucidi** qui  
habebant gratiam dei. & ait quod due mulieres de  
quibus audierat quod erant peccatrices. pro penitentia  
quam acceperant. sic erant illuminate. **Item** paulus  
simplex cum uideret intrantes ecclesiam in alio  
os uidit hominem nebulosum & nigrum & ductum  
a demonibus gaudentibus & letantibus inca-

thematum & uinctum. & angelos remotos & tri-  
stes. **Cum** conuerteret se ad orationem & fletum  
pro eo quod uiderat. surgens inde uidet quem prius  
uiderat clarum & pulchrum & solutum. & ange-  
los letantes circa eum. & demones remotos. com-  
fatos. & tristes. **Cum** eum & alios conuocaret ut  
uiderent & audiret mirabilia domini. ille admi-  
ras dixit se esse peccatorem. sed audito in ecclesia  
uerbo. ysa. i. **Lauamini** & mundi estote. &c. con-  
punctus fuerat. **Sexto** facit hominem maculo-  
sum. **Iere. xiii.** Nunquid potest pardus depone-  
re uarietates suas. &c. **Similis** est peccator illi  
maculoso. de quo dicit petrus alfon. quod cum de-  
disset rex cuidam portitio ciuitatis sue unum  
denarium pro qualibet macula ingredientis ma-  
culosi. **Videns** ingredientem quendam claudum  
petiuit unum denarium pro claudicatione. & cum ille  
negaret. audiuit eum balbum. & cum peteret duos  
& ille reddere nollet. remouens ei caputem. in-  
uenit eum ulcerosum. tunc petiuit tres denari-  
os. quos cum differret soluere. inuenit eum mo-  
noculum. post gibbosum. & cum plus rebellis  
erat & solutionem differens. plures macule inue-  
niebant in eo. & plus oportebat eum soluere.  
**Sic** peccatorum quo plus tardat soluere peniten-  
tie debitum. in pluribus maculis inuenit dum de  
uitio in uitium ruit. ut dicitur. **Gre.** Peccatum quod  
penitentiam non diluit. suo pondere ad aliud  
trahit. **Septimo** facit hominem corruptum &  
fecidum & immundum. **Aug.** Peccatum est corrup-  
tio boni naturalis. & puatio gratuita. **Ps.** Cor-  
rupti sunt. et abominabiles facti sunt in studiis  
suis. **Hoc** est fermentum quod corrumpit totam coe-  
riem bonorum operum. **Coz. v.** Modicum fermentum  
corrumpit totam massam. **Hec** est lepra corru-  
pens animam humanam omni genere lepre. de quo  
legitur. **Leui. xiii.** & xiiii. pro totum. **Hec** est omnis  
immunditia que est abiicienda. **La. i.** Abiicite om-  
nem immunditiam quia diuersimode facit animam  
immundam omni immunditia legali. de qua. **Leui.**  
**xi.** habetur pro totum. est enim immunditia terre ut  
immundorum animalium quales sunt que propter amo-  
rem terrenorum celestia postponunt. **Item** immun-  
dum facit immunditia aque. que est immundorum  
piscium dum facit hominem curiose uoluptari &  
fluere pro immundis uoluptatibus & carnalia desi-  
deria. **Item** immunditia aeris que est in immundis  
aeribus dum facit hominem eleuari pro superbia con-  
tra deum. **Hac** immunditia super omnia uult dya-  
bolus animam fieri immundam. quod significat. **i.**  
**Macb. i.** Precepit antiochus conquinari ani-  
mas in omnibus immunditiis & abominationibus.  
**Hec** est immunditia meretricis spiritualis quo  
anima relicto deo uero sponso mecham cum dya-  
bolo. de quo satis habet. **Eze. xvi.** pro totum. **Ex**  
posuisti fornicationem tuam omni transeunti. &c.  
post in pluribus locis. **Ysa. lvi.** Iuxta me discoo-  
peruisti & suscepisti adulterium. **Et.** ysa. xxviii.  
**Coangustatum** est stratum. ita ut alter decidat  
pro allium breue utrumque opire non potest. **Primo**  
patet esse magnam immunditiam peccati ad cuius  
compensationem nullam immunditiam corporalem de-

aut sancti angeli immundicia iudicant. quia hec sola in oculis eorum totum hominem inquinat. **Matth. xv.** De corde exeunt cogitationes male &c. hec sunt que inquinant hominem. Non lotis aut manibus manducare. non inquinat hominem. **Secundo** nulla terrena ablutio animam hac immundicia immunda potest mundare nisi deus desuper mittat ei aquam celestis gratie cum igne spiritu sancti. quo ipse et non alius eam mundet cum uirtute sanguinis agni incotaminati. **Apo. i.** Qui lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo. **Tercio** quia dignissimam creaturam scilicet hominem facit porco immundiorum ut sit sicut dicitur. **ii. Pe. ii.** Canis reuersus ad uomitum & sus lota in uolutabro lutu. **Quarto** quia hominem hac immundicia immundum euomit deus usque in sentinas inferni etiam quacumque accedit ad hanc per tepores **Apo. iii.** quia tepidus es incipias te euomere ex ore meo. **Quinto** quia apud deum omnia bona facta hominis immunda reddunt. quicquid tangit immunda sunt ei. **Sexto** quia deus ad ablutio nem peccati de celo descendit. **Heb. i.** Purgatorum peccatorum faciens. **Septimo** quia tot lauacra contra hanc statuit scilicet aquam diluuii & ignem iudicii & purgatorii & tribulationis. & martyrii. & passionis sue. & aque benedictae & lachrymarum & sacramentorum & uerborum suorum. &c. **Octauo** quia facit hominem in anima ponderosum. Nihil enim anima que est sine peccato leuius cum exiit a corpore. quam in momento in ictu oculi illuc uenit. ubi aliqua aquila aut auis aliqua non posset toto tempore uite sue transuolare scilicet usque supra celum sydereum. **Econtra** exuta cum mortali peccato existens non potest consistere usquequo ueniat ad inferni profundum. **In hoc patet** quod est ponderosior omni re corporea ponderosa. quia si massa plumbea esset ubi est luna. cum caderet ea terra retineret. sed peccatorem spiritum nec potuit firmamentum quod sic propter suam firmitatem dicitur. nec terra nec aliquid corporea creatura uel natura retinere quem caderet usque ad inferni nouissima. **Ideo** iniquitas sedet super talentum plumbi. **Jach. v.** Mulieri sedenti in medio amphorum edificatur domus in terra sennaar. ut ibi ponatur super basem suam. **Sennaar.** quod interpretatur fetor aut excussio dentium. aut domus uacue factionis. & significat infernum ubi basis est anime peccatricis. **Item** multum ponderat peccator. quia quantumque portat peccatum portat & dyabolum. quo nihil ratione culpe ponderosius. **Ideo** dicitur **Ecc. xxii.** Super plumbum quod grauabitur. **Et post.** Harenam & salem & massam ferri facilius est ferre quam hominem imprudentem & fatuum & impium. **Unde** dicitur. **ii. dyal. ix.** quod cum fratres construerent cellas beati benedicti leuare uolentes lapidem quem tres homines leuare debuissent leuiter. nec posset a multis moueri. uocato beato benedicto. & fugato dyabolo qui lapidi infidebat. eius oratione & benedictione tanta celeritate lapis leuatus est ac si nullum pondus habuisset. **De pondere peccati** dicitur **i. ps.** Iniquitates mee supergressae sunt caput meum et sicut onus graue granate sunt super

per me. **Cum** hoc potest non potest homo non solum per altam & artem uiam uite currere uel abulare. sed nec serpere uel se erigere nisi hoc onere depositum. **hebr. xii.** Deponetes omne pondus et omne circumstantans nos peccatum curramus ad propositum nobiscum certamen. &c. **Ad** comparationem huius oneris quod cumque onus penne leue est & penitus tribulatio. **Si** quis sentiret onus peccati & anime lesionem proferret. aut parum aut nihil omnino sentiret corporis pena. **Octauo** facit hominem uile et abiectum. **phs.** Si scire homines non agnoscerent & deos ignoscirent. tam uile est peccatum quam dedignaretur peccare. **Vilificat** enim preciosam margaritam per quam celestis negociator omnia sua uendidit & emit eam. **matth. xiii.** ut sit ex contactu lutu huius luto uilior. **Sapientie. xv.** dicitur de ydolatra tam materiali quam spiritali. **Luto** uilior uita eius. **Quidam** phs. uolens peccare aduertens anime dignitatem & peccati uilitatem ait. **Erubescere** celum intrare in seculo non. **Ideo** contra iterationem peccati clamat. **Ie. ii.** quod uilis facta es nimis iteras uias. **Ie. xv.** Si sepaueris preciosum a uili. quasi os meum eris **Abiicit** enim deus peccatorem ab ore suo ut uilissimum euomendo a sinu sue caritatis excutiendo. **i. Io. iii.** Qui manet in caritate in deo manet **Aug.** Quid times hominem homo in sinu dei positus. tale deus abiicit a suo & suorum confortio. abiicit a mundo. picit in sentinam inferni cum dyabolo. **Per** hoc lucifer uilis & abiectus abiicit ab angelorum confortio. ut leprosus. **Ad** eicitur a paradiso. **Saul** a regno. **i. Reg. xv.** Quia abiicit uerbum domini. abiicit te ne sis rex. **Ie. nabugod.** ab humano confortio. **Dan. iii.** Tibi dicitur nabug. Regnum tuum transiit a te. &c. **Ideo** dicitur **in ps.** Homo cum in honore esset non intellexit. corpus est iu. **msi.** & similis factus est illis **Non** solum similis factus est illis. sed de filio facti ueritate seruus. ut filius prodigus. **Bern.** O quam misera conditio peccatorum que de filio facit seruum peccatorum. **Idem.** Ecce quomodo de grege facta est tam egregia creatura. puta dicerent iumenta si loqui possent. **Ecce** adam quasi unus ex nobis factus est. &c. **Nono** facit hominem fatuum & insanum. cuius fatuitas apparet in tredecim qui sequitur. **Primo** in uia sua. quia per elegit magis ambulare sciens & prudens uiam latam & spaciosam que ducit ad mortem. quam ar tam que ducit ad uitam. **Matth. vii.** Abiciendo sum me sapientie consilium. puer. **i.** Sapientiam atque doctrinam stulti despiciunt. **Similis** est illi qui cum sciret rectam uiam quam duceret ad patriam. de uoluntate fratris fatui secutus est eam quam nouerat ire ad mortis piculum. de quo supra. **Secunda** fatuitas eius est incuria. de qua **Bern.** Sic stulti estimatores de maximis minimam. & de minimis maximam curam gerunt. **Maiores** curam habent de carne morbida seruanda. quam de anima immo ut cortice carnis custodiant & nutriant & impiguent. nucleum anime sepe perdunt. **Similes** illi proposito quod canes sic impingauit. quod puelam iugulauit. **De** quo supra. **ti.** de timore huius non. **Ite** filius est illi episcopo qui maiorem sollicitudinem

habet de custodiēdo calato pleno p̄roz. q̄z de  
 multitudie animarū. Cum enī tradidisset ne  
 potulo suo archidiaconatū. & quidā appoztaf  
 fer ei calatū plenū p̄ris. & quereret cui cōmē-  
 daret. dixit nepotulus archidyachon⁹. **Mibi**  
 cōmendate. **Ait ep̄s.** Non cōfido de te. male  
 mibi custodires. **Rūdit quidā inḡr.** Miser ei  
 cōmisiſti infinitum numerū aīaz. cui non au-  
 des cōmittere calatū p̄roz. **Contra hos. bern̄**  
**Ve mibi si talentū mibi traditū negligenter**  
**seruauero. sanguine christi p̄cioso magis app̄**  
**clatū.** Si enī stillas dñici sanguinis in uase ali-  
 quo seruarem. diligens custos p̄culdubio exi-  
 terem. **Tercia eius fatuitas apparet in mē**  
**sa eius. qz p̄pter modicā stillaz dulcedines ex-**  
**tenozes. comedit cibuz immūdissimū & uene-**  
**nosissimū & bibit potuz similē potui quo ne-**  
**cesse habēt mozi i auro calice babylonis. Apo-**  
**xvii. non attendens internā & eternā amari-**  
**tudinē. Job. xx. Conuertetur panis in utero**  
**eius in fel aspidū. Deu. xxxii. Fel draconū uī**  
**nū eoz. & ē. p̄s. Fiat mensa e. co. ip. in la. & in**  
**ret. & in scan. Similes sunt illi fatuo q̄ de fru-**  
**ctibus pximi comedebat testudines. p̄pter ali-**  
**q̄z similitudinē. & cū argueret de hoc. diebat**  
**in masticando q̄re ergo se fecit prunū. Item si**  
**milis est lupo de quo fabulose dicit q̄ uulpes**  
**dedit ei rasoziū inuolutū sanguine. et cū gluti-**  
**ret & optimū diceret. dixit ei uulpes. In exitu**  
**senties cū te scindet. Item pct̄oz similis est illi**  
**rustico qui inuitatus ad nuptias. in uia sciēs**  
**bibit aquā de fimo fetidā quā euomit in por-**  
**ta nuptiaz turpiter. Et non soluz non est ad**  
**nuptias admissus. immo cū flagello in carce-**  
**rem detrusus. Sic homo hic bibens delectatio-**  
**nes immūdas in morte euomet. Iere. ii. Quid**  
**tibi in uia egypti ut bibas aquas turbidas. nō**  
**sic onagri. s; expectāt quozas inueniāt aquaz**  
**limpidā. p̄s. Expectabūt onagri in siti sua. nō**  
**bibentes aquā turbidā. Itē silis est pct̄oz coco-**  
**drillo q̄ de nilo ad pastū accedens. ad uirozes**  
**herbe ydrum inuolutū non aduerit. Sed dū**  
**herbā uiridē pascit. ydrū cū ea glutit qui eum**  
**interius intoxicat scindet & occidit. Sic pct̄m**  
**hoiez dum illicitā delectationē glutit dyabol⁹**  
**est ibi qui uult itoxicare uel potionare homi-**  
**nē. amaritudinē eius potiozis exterius inuol-**  
**uit aliq̄ dulcedine. Beda. Qui ueneni pocula**  
**porrigit q̄si labiū calicis melle tingit. ut quod**  
**dulce est sentiat ne qd̄ mortiferū est timeatur**  
**Itē Greg. Quid insanius q̄z. p̄ modica delecta-**  
**tione carnis eternis se obligare suppliciis. Itē**  
**ecōtra aug⁹. Melior est modica amaritudo i**  
**faucibus q̄z eternū tormentū i uiscerib⁹. Ber-**  
**Vita pct̄i ingrediētibus pp̄inat mel sophisti-**  
**cū. p̄gredientibus fel & acetū. egrediētib⁹ ue-**  
**nenū aspidū insanabile & ē. ut sup̄. Quarto**  
**parz fatuus & insanus. q̄a sciēs et prudens**  
**domū suā incendit et se et sua in ea cōburit et**  
**cōsumit flāma pct̄i. ut modicū calorem et mo-**  
**mentaneū ex hoc incēdio habeat explendo de-**  
**sideriū illicitū. De quo Job xxxi. Ignis ē usqz**

ad pd̄tionē deuoziās & om̄ia genim̄ina eradi-  
 cans sc̄z bonorū. i. nirtutes. In hoc efficiē simi-  
 lis auī fenici. q̄ postq̄z multas radices aromar-  
 ticas in nido suo cōgregauit se cū eis nido ap-  
 posito igne succendit. **Quinto patet fatuo⁹**  
**& insanus qz p̄p̄ splēdozē ei⁹ gladii & deco-**  
**rem sc̄z rei cōcupiscibilis se dū illicite eam appe-**  
**tit trāsuerberat & occidit cū filiis suis. i. boīs**  
**opib⁹. Ecē. xii. Rūphea bis acuta dñis iniq̄-**  
**tas. Sap̄e xv. Homo per maliciā occidit aīaz**  
**sua. Item in hoc similis est Lamie que dila-**  
**niat & occidit fetus suos diu nutritos a se**

**Sexto qz de sinu caritatis & p̄nie exit. et**  
**in os leonis peccati & lupi ifernalis qui disp-**  
**git oues. ut dicit Io. x. se p̄icit. Ecē. xxi. dentes**  
**illius dentes leonis inficiētes animas homi-**  
**nū. Septio qui in tēpoze belli et in loco cez-**  
**taminis arma uirtutum p̄icit. Boetius. talia**  
**tibi contulāz arma que nisi p̄zius abiecesses**  
**iūicta te firmitate tuerent. Octauo qz p̄ po-**  
**mo momētanez delectationis. regnū eternum**  
**uendit ad similitudinē pueri. & sibi noxia ad**  
**similitudinē infirmi concupiscit. Olee. xiii.**  
**Ip̄ est filius insipiens. p̄. iii. Vsqz quo puuli**  
**diligētis infantia. & stulci ea q̄ sibi sūt noxia**  
**concupiscunt. Nono qz serpentē ueneno-**  
**sū in sinu suo ponit. quē deberet sup̄ om̄ia fu-**  
**gere. Ecē. xxi. Quasi a facie co. fu. pec. quā**  
**ut d̄z p̄. xxxiii. In fine mordebit ut colub. &**  
**quasi regulus uenena diffundit. Decimo**  
**quā sp̄otane⁹ dyabolo se tradit hosti pessimo**  
**& cū non habeat unde possit eū ligare & te-**  
**nerē et suspendere. p̄p̄ziis manib⁹. funem**  
**facit per quē eū dyabol⁹ ligat. & seruat. ducit.**  
**et demū suspendit. p̄. v. Iniquitates sue ca-**  
**piūt impiū & funibus pct̄oz suoz quisqz cō-**  
**stringit. Aug. Qui peccatum peccato adiciit.**  
**quasi funem nequit unde liget. Iō si potes. fu-**  
**niculum peccatoz solue. si non potes soluere.**  
**rumpe. si non potes rūpere. p̄scinde. Aug⁹**  
**Peccatoz in collū mittit laqueum quo trahat**  
**& suspendat. & fasciculum spinaz portat quo**  
**cōburat. Undecimo qz sponsū speciosissi-**  
**mū & suauissimū. ip̄m s. ut dicit. Can. i. est**  
**flos campi. et lilium suallū. abiicit et in faciē**  
**eius conspuat. & medicamina eius respuit &**  
**amplexat stercoza uilissimaz delectationum.**  
**Duodecimo qz cū sit in sp̄mis peccatoz q̄**  
**bus debet comburi in infernū ip̄ortabilē. ho-**  
**nustus semper onus onezi adiciit. & gratiam**  
**quā m̄to labore acq̄sierat iutilit̄ effūdit. et re-**  
**gno celesti obstaculū ut nō intret i illud. appo-**  
**nit. Similis est illis de quib⁹ legiē. in uie. pa-**  
**q̄ angelus ostendit cuidā patri tres homines**  
**triplici fatuitate labozantes. P̄zim⁹ fasciculū**  
**de lignis faciebat. & cum p̄ ḡuedine non pos-**  
**set portare adhuc ligna semp̄ adiuēbat. Sc̄s**  
**aquā de puteo p̄fundo cū multo labore hau-**  
**riebat. & haustam in moito inutiliter funde-**  
**Terti⁹ trabē portans & uolens intrare domū**  
**in ostio eius ex transuerso ponebat. & sibi ob-**  
**icem ne intraret de eo faciebat. sic peccatoz fas-**



fatuus pct̄m peccato adiicit. gratiā dei p̄ qua diu laborauerat effūdit. regnū celozū p̄ mōbe diētie rigozē precludit. **¶** **T**redesimo. qz illud qd̄ habet glorioſius & precioſius quāto uilius poteſt & deterius expendit ſc̄z honozē diuinū de hoc qd̄ ē filiū dei. quē quāto uilius poteſt dat qn̄ p̄ pct̄m eſt filiū dyaboli. & tēpus ſuū quo nihil precioſius ut dicit. **Ber̄n̄.** Nihil p̄cioſius tpe. ſed heu hodie nihil reputatur. expendit in ſeruitiū dyaboli contra conſiliū celeſtis ſapientie. p̄. v. **N**e des alienis honozē tuū & ānos tuos crudeli. i. dyabolo. cui quāto plus ſeruias. crudeliozē inuenies eū. **S**imilis autē eſt pct̄oz qn̄qz fatuis uirginib⁹. **P**rimo qz in uafis cordiū oleū gratie non ſumpſerūt. ſ; poti⁹ abiecerūt. **S**c̄do qz cū deberēt habere ignē & oleū. tunc p̄mo aduerterūt qn̄ mendicauerūt. **T**ertio qz adueniente ſponſo nō expectauerūt ſ; recedentes iuerūt. **Q**uarto qz tpe debito imparate fuerūt. **Q**uinto qz apta ianua n̄ intrauerūt. qz uſqz quo clauſa fuit uenire diſtulerūt. **¶** **D**ecimo facit hominē monſtruozū. **S**imilis eſt pct̄oz ioculatozī qui pedes habet uel ſus celeſtia. cōculcando caput & ſenſus & manus ad inferioza. p̄pter q̄ opatur. & q̄ ſola intēdit. **I**tem ſimilis ē mōſtris marinis q̄ licet habeāt cozpa p̄ficiū. habent capita diuerſozū aīalium. **S**imilit̄ pct̄ozes licet habeant cozpa humana. coz habent ferinū. ut habeant cozda uulpina p̄ doſitatē. lupina p̄ rapacitatē. aſinina p̄ p̄gritiā. leonina p̄ ſupbiam. porcina p̄ luxuriā. canina p̄ detractiōnē & gulam. & ſic de aliis. **I**tem ſimiles ſunt beſtiis q̄ pingunt̄ in p̄ceſſione uulpes xtra ueſtite ad modū hoīm. mtus autē ſunt fere diuerſe. **M**ch. vii. **I**nterſec⁹ autē ſunt lupi rapaces. p̄s. **E**acies pct̄ozū ſumitis. **E**c̄. iiii. **N**e accipias faciem cōtra faciē. t. **I**tē ſunt onocentauri & aſini & tauri luxozioſi & laborioſi. ſūt mōſtra babyloica de quib⁹. yſa. xiii. **H**itabūt ibi ſtrutiōes et piloſi &c. **I**o. **E**rit cubile dzaconū &c. **I**tē p̄. xxx. **E**ſt generatio que p̄ dentibus habet gladios. **I**tē ſimiles ſūt monſtris infernalibus. ydzo qui dicit̄ habere vii. capita capitaliū uiciozū. **A**pō. xii. de dzacone. **I**tē ſunt ſimiles cerbero & tātalo. **I**tē ſunt ſimiles mōſtruozis p̄ſcibus. de quib⁹ i libro de mappa mundi legiē. **S**unt acephali. q̄a nō habent caput chriſtū. **M**onoculi. q̄a nō habēt aſfectū dextrū ad deū. **I**tem monipedes. q̄a nō habēt bonā uoluntatē. **Ber̄n̄.** **M**onſtruozā reſ eſt gradus p̄rimus et anim⁹ infim⁹. ſedes p̄rima et uita ima. lingua magniloqua et manus ocioſa. uultus grauis et act⁹ leuis &c. **¶** **V**ndecimo facit hoīm impotentē. q̄a per ſe pōt̄ i pct̄m cadere ſed per ſe nō pōt̄ ſurgere. **A**mos. v. **C**ecidit & non adiicit ut reſurgat. **T**reū. i. **D**edit me in manu fori de qua nō potero ſurgere. **H**omo ſimilis eſt elephantō. qui ex quo cadit nō pōt̄ ſurgere per ſe. tamē cū pro ſuo caſu barrier̄ alii cōueniūt & ſe ei adiutozes prebent ſi poſſunt. ſi non poſſunt q̄ſi cōpatiētes cū eo barrier̄ q̄ſi caſum eius lugētes. **S**imilit̄

& pct̄ozes cū adiutozio humiliū poſſunt erigi. **I**tem pct̄m eſt quaſi naſſa dyaboli. ubi homo ad modū p̄ſcis poteſt p̄ ſe cadere. **S**ed nō exire. **S**imilit̄ lupus in pedicam. p̄s. **S**pūs uadens & non rediens. **Ber̄n̄.** **D**ifficile immo p̄orſ⁹ ſoli uirtuti diuine poſſibile eſt ſuſceptus ſemel pct̄i iugum a ceruicibus excutere. qz qui facit pct̄m ſeruus eſt pct̄i. **I**o. viii. **¶** **D**uodecimo facit hominē reū & maledictū. **A**ug⁹. **A**gnoscat homo quantū ualeat. quantū debeat. et dum p̄cium ſuū cogitat. ſeruilis & uenalis eſt ſe deſinat. reus itaqz erit non parui p̄cii. ſed ſanguinis iſu xp̄i. qz uiolat & maculat aīam xp̄i paſſione & ſanguine munda. **I**tē ſic homo bonus ſemp̄ habet manū dñi ſup ſe eū bñ dicentē. ſic malus homo maledicentē. **E**c̄. xli. **V**e uobis uiri impij q̄ dereliſtiſtis dñm. quia ſi nati fueritis. in maledictione naſcem̄. & ſi mortui fueritis. in maledictione erit p̄s ueſtra. **Yſa. i.** **V**e genti peccatrici. **M**aledicunt̄ etiā ab om̄ibus in ſacris ord̄inibus conſtitutis ſingulis diebus in hozā prima diei dicentibus. **M**aledicti qui decli. a man. t. **¶** **T**redesimo facit hoīm cecū & mutū. ſurdū & demoniacū. ut qd̄ agat non uideat. ut eum dñs non audiat. ut ipe deo non obediat. ut dyabolus eum quō uult circūducatur. & in ip̄o maneat ut dicit. **G**re ſup illud. **L**uc. xii. **E**rat ihs eſciens. demoniū & illud erat mutū. **C**ecus inq̄t uidet. mut⁹ loquit̄. obſeſſus a demone liberat̄. **I**mmo aliq̄ pct̄m facit eū habitaculū oīm uiciozū. ut ſit q̄ſi templum pantheon. de quo legiē in legenda oīm ſanctoꝝ qz ibi om̄ia demonia colebant̄. **T**ale templū fuit magdalena aī conuerſionē **M**ar. xviii. de qua dñs eiceraſt ſeptē demonia. **A**pō. xviii. **F**acta eſt habitatio demonioꝝ & cuſtodia om̄is ſpūs immūdi et uolucris immūde et odibilis. **I**tē ſimilis fit illi templo. de quo **E**ze. viii. **C**ū fodiſſet parietē uidit. & ecce ſimilitudo reptiliū & aīaliū abhomiatio uniuerſa ydola domus iſrael. **I**n hiis notant̄ iudices. & p̄ma natura oīm uiciozū fit habitatio om̄ium demonioꝝ quantū ad pct̄ā q̄ p̄tinent ad ſupbiā uite. **S**piritus immūdi & uolucris immūde quantū ad ea q̄ p̄tinent ad concupiſcentiam carnis. odibilis quantū ad auariciā. abhomiatio aīaliū quantū ad luxuriā. **V**niuerſitas & pictura ydoloꝝ depicta quantū ad ea q̄ p̄tinent ad uite ſupbiam. **I**tē cecos facit pct̄m. qz pct̄m eſt ſimile cozuo aīali q̄ cadaueri cui iſidet. p̄mo currit ad extrahendū oculos ut excecatur aīal poſſit occidi. **S**imilit̄ pct̄m p̄io aufert oculos prudentie ut pct̄oz nō uideat qd̄ agat. & cozam quibus agat. & qd̄ premiū acquirat. & qd̄ & p̄ quo amittat. **I**tem nō ſolum facit pct̄m hoīm cecū. ſurdū. mutū & demoniacū. ſ; om̄i miſeria miſerū. p̄. xiiii. **M**iſeros populos facit pct̄m. **A**ug⁹. **Q**uid miſerius miſero non miſerente ſe. **¶** **D**ecimo quarto facit om̄i creature obnoxium. **G**re. **O**ffēſo creatoze. offendit̄ om̄is creatura. **I**deo ſi patit̄ ab alia creatura hō pct̄o ſuo debz imputare

hoc pro quo offendit creatozi. Sap. v. Armabit creaturā in ultionē inimicorū. Et post pugnatib ozbis terrarū contē insensatos. In uic. pa dicit. q. cū quidā fecisset iniuriā fratri cuidā. uenit ille cui facta est iniuriā ad senem conq. tendo de eo q. fecerat. Rndit senex. Non h. fe cit frater s. pctā tua. Nam in omī tpe q. cōtin gent tibi per hoīem non arguas eum. s. dic q. pctā tua h. tibi. pmeruerunt. & hoc fecerūt. & sic dic in omnibus aduersis. Sed si quid boni contingit h. impone diuine dispensationi. q. a ut dicit. Gre. Nulla nocebit aduersitas si nulla dicitur iniquitas. ¶ Decimoquinto spoliat ho minē & depaupat bonis interioribus. ps. Di uices dimisit inanes. Tre. i. Manū suaz misit ad omīa desiderabilia eius. Iud. vi. Per septez annos ueniebāt madianite in terram israhel. postq. malū fecerāt in conspectu dñi. & cū n. cta uastabant & nihil oīno ad uitam prinens relinquebāt. Sic faciunt demones pctōzibus malū faciētibz. & sibi seruiētibz in septe pctis mortalibus. qz illos uastant & spoliāt. ita q. nihil relinquant qd. perineat ad uitam glorie. aut gratie. Sic anthyoch. ascendēs iherusalē cum supbia intrat sanctificationē. & tē plum spoliat uasis & diuitiis suis. de quo. i. Mach. i. Anthyochus silentiū paup. tatis inter preat. & significat pctm. qd. silet ad quātā pau pretem adducit. semp. intrat templū cordis cū supbia contēptus dei & mōbdientie. ¶ Et no ta quatuordecim q. aufert. Primo xpm. de coz. de. hoc est altare aureū. Secdo spm. sanctū. hoc est candelabrū lumis. Tertio uasa eius scz sep tem dona uel beatitudines aut uirtutes. Quar to mensam p. positionis. i. fidem formatā que p. ponit duodeci panes. i. duodeci fidei articu los. Quarto libatozia. i. abolitionē formate spei ad quā p. inet futurā beatitū dinē libare. Sex to p. phyalas q. contēnēt liquida. i. uiscera p. ieraz tis. ut non liquecat lacrimis cōtritionis. Sep timo mortariola in quibus aromato redigebā tur in puluerē. Ecce meditationes & affectio nes humilitatis q. ceteras uirtutes hūliant. & quasi in puluerē redigunt odoziferū. dum hu milia de se sentit homo uirtuosus. Octauo uer lum de sagis qd. penitentiā significat. Nono. ornamentū aureuz quod caritas ē. cozo ne sūt premia. Decimo aufert argentū. i. fructū locu tionis. Vndecimo aurū. i. meritū obedientie. et pacientie. Duodecimo uasa cōcupiscibilia. i. bo na opa. Tredecimo thesauros absconditos quos inuenit. i. sanctaz meditationū et affectionū Decioquarto cortinas de quatuor colozibz. i. quatuor cardinales uirtutes quantū ad meri tum usuz eaz aufert. Hiis aut bonis erat spo liatus ille paup. de quo dicit b. iohānes in apoc. iii. Dicit qz diues es & c. & nescis qz mi ser es & miserabilis & nudus. & paup. & cec. ¶ Deciosexto. non solū spoliat bonis gratu itis. s. uulnerat plaga insanabili. nisi per mira culū summi medici preseruet. Iere. xxx. Insa nabilis est fractura tua. pessima plaga t. Eccl. i.

xxi. Plage pcti non est sanitas. unde cātat ecclesia. Pctā mea quasi sagitte infixae sunt in me. & c. Hoc signatur Luc. x. de eo qui incidit in latrones. ¶ Et nota quō spoliat uirtutibz. Iob. xix. spoliavit me glōzia mea. abstulit coronā de capite meo. Similis est pctōz illi mili ei qui cū alii pugnarent in tyrociniō. exiuit ut dormiret sub umbra arboris. Qd. uidentes sep tem heraudi cōdixerunt sibi ut ei arma sua & uestes furarent. Vnus furat ei calcaria & en sem. Alius lozicam. Tertius scutum. Quartus equū. Quintus lanceā. Alius bracas. cingulū & camisiā. Vnus galeā. Et cum nec sic excita retur. uulnerant eū diuersimode et piculosissi me in diuersis locis ad mortem. Miser aut fa ctus insensibilis. nec sic excitatur. pū. xxiii. h. dicit de ebrīo dormiente scz uerberauerūt me & non dolui. traxerūt me & non sensi. Hic ē homo qui negligit in hoc mūdo pugnare con tra uicia & temptaciones. Septez latrones sūt septe capitalia uicia. Supbia furat calcaria tioris mortis tpalis et etne. et ensez tioris dīne iu stitue uulnerat eum in oculis ne h. uideat. aut timeat. & ne uideat conditiōez fragilitatis sue Inuidia uulnerat in naribus ne bonū odozez pximi sustineat. & spoliat euz lozica caritatis q. omīa precepta uirtutes & opa cōnectit. qua si diuersos anulos. & totuz corpus munit. h. est lozica iustitue. Ira furat ei scutū triangula re quod debet esse in sinistra aduersitatis. cuius tres anguli sunt pacientia in contumeliis uerboz. i. ablatione reruz. in lesione cozpoz. h. uulnerat aures ne homo possit sustinere ūbū cozrectionis. uel admonitionis. uel pcepti. Pi gritia furat equū cozpozis dum totuz corpus occupat. pedes uulnerat ne d. lacu miserie aut de luto pcti exeat. Auaritia furat homī lance am q. a longe ferit hostē scz elemosine. de qua Eccl. xxix. Sup. scutū potentis & lanceam im pugnatib inimicos. p. te. h. furat ei lanceā ope rū misericordie. Item uulnerat manus ut eas ad pximū misericordie extendere neqat. Sil ter & coz ut impleri non ualeat. Luxuria fu ratur ei braccas continentie. & uulnerat in lū bis & genitalibz q. rapit cum corde. Gula spo liat eum cingulo abstinentie. p. qd. uentrē con stringat. et galea salutis p. quā sensus snos ab illicitis comprimat. & caput rationis custodiz at. ¶ Decioseptimo facit hominē desertum & solitudinē. Deu. xxxii. Inuenit eū i. terra de ferta in loco horrozis et uaste solitudinis. Vsa i. Derelinque filia syon. & c. Iohelis. ii. Quasi ortus uoluptatis terra cozam eo & post eū. scz pctm. solitudo deserti. Derelinquitur enī ani ma a dño. & a gratia eius per pctm. Est enī si milis taxo. i. cuidā animali qd. uulgariter dici tur tayssons. h. animal ut dicit cū magno la bore edificat sibi subterraneuz habitaculum. Vulpis aut uolens illud lucrari & dictuz aīal expellere. stercozizat intus. animal aut dedig nans mozar cum stercozibus recedit inde. Si militer deus dedignatur habitare in cozde in

quo dyabolus pct̄ā stercozizauit. Luc. ix. Vulpes foueas habet & uolucres celi nidos. filius autē hoīs non habet ī corde pct̄ōis ubi caput suū reclinet. Item deus est ut auis nobilis nidificans ī alta arboze asperū nidū habens exterius. mollē et suauē interius. Ec̄uerso dyabolus est ut vpupa que nidificat in stercozib⁹. De cimooctauo inducit amaritudinē. Iere. ii. Sc̄ito & uide q̄a malū & amarū est te dereliquisse dñm. Verūtamē nutriti in pct̄is sunt ut pisces maris. qui p̄pter nutrimentū reputāt mare dulce. Item aia peccatrix est ut pregnant q̄ postq̄z concepit dolozem & peperit iniquitatē amara uidentē ei dulcia. & dulcia amara. ysa. v. Ponentes amarū dulce. & dulce amarum. Glo. sup illud ps. Quā magna multitudo dulce. t. d. Hanc dulcedinē non sentiūt qui palatū habent infectū a febre. Item similis est peccator cuidā fatuo. qui cū audiret multū commendari in bonitate falconē dñi sui. comedit eū. & cū plangeretur & cōmendare de bonitate. & nesciret qd actū esset de eo. r̄ndit fatuus q̄ falsus dicebant. qz nunq̄z comederat ita amaras carnes. Similit̄ hoīes credentes inuēre in pct̄o multā dulcedinē inueniēt ibi in fine multam amaritudinē. ideo qd non licet. dulcius suspicatur. Itē dicit q̄ quedā uirgo q̄ diu continuerat audiens a lecatōzibus multū commendari delectationē luxurie. uoluit expiri. & expta quidē iam qd esset ad tantā deuenit amaritudinē q̄ uolebat se occidere. qz non inueniat qd crediderat inuenire. & qz perdidit qd non poterat recupare. Decimo no facit cordis inquietudinē. Aug. in li. de cōfes. Dñe fecisti nos ad te. & inquietū est cor n̄m donec requiescat in te. ysa. lvii. Cor impij quasi mare feruēs qd quiescere nō potest. Et post Non est pax impijs dicit dñs. Tre. i. Peccatū peccauit iherusalē p̄pterea instabilis facta est & caduca. Inde hii sunt nubes sine aqua. nebule turbinibus agitate. Itē ut nauicula ī mari. Itē ut gallus sup pinnaculū. Itē peluis sup aquā. Item ut pluma uel lanugo in uia q̄ omī uento circūferunt. Vicesimo facit anime corrosionē. ii. thy. Caeteriataz habētes consciētiā suā. Aug. Dixit deus & ita est. ut pena sibi sit inordinat⁹ animus. ysa. xxxiiii. Erit uibile draconus. &c. consciētia peccatrix sc̄z peccata in memoziā. cū de eis ut dicit Iero. habetur consciētia tozquet hominē & corrodūt. ut genimina uiparū matrē suam. Ideo sic uipera filiis in utero positis lacerata pimitur. & corrodit. ita nos cogitatōes n̄e intra nos nutrit. Item potest dicere pct̄ōz cū intrat consciētiā suam eā scrutādo qd dixit iulius cesar romanis rediens de obsidione cuiusdā ciuitatis rebellis. Inueni ait ollam plenā diris serpentibus. Item similis est pct̄ōz in consciētia templo pleno reptilibus. de quo. Eze. viii. Cū fossisset parietē inuenit reptilia. &c. Itē similis est uasi pleno exhibito petro ī quo erant quā drupedia & serpētia &c. Actū. x. Itē similis

est pct̄ōz mīmo q̄ qñ intrat domū suā inquitatur et corrodit a familia murmurāte. nec alibi peius est ei q̄z ī domo sua. Sic nec pct̄ōz peius est q̄z in consciētia p̄pria. Itē tullius ad catilinā. Iniquitates tue quasi quedam infernales furie occurrūt tibi. ysa. xxxiiii. Ibi occurrunt demonia. &c. Vicesimo primo adducit omnem languozē & egritudinē corpalem. naturalē. ut fomitis & difficultatis bñ agēdi. & spiritualem. culpe actualis. Ideo dicit dauid in. ps. Miserere mei dñe qm̄ infirm⁹ sum. extra. f. ī corpe. sana me dñe qm̄ cōturbata sunt omīa ossa mea. interius ī uirtute ex originalī corruptione. Et anima mea turbata est ualde de interiori ifirmitate actualis culpe. Grego. Omnes infirmi sumus. s; ille infirmior q̄ suam nescit infirmitatez. Magnitudo infirmitatis pct̄i patet ex magnitudine medici & medicie ad h̄ curandū necessarie. Bern. Ex magnitudine remedii. periculi mei estimo quantitatez. p̄pter hoc oportuit dei filiū sic pati. sic uulnerari. sic potionari. sic sudare sanguinem et gustare mortē. Itē ex diuersitate medicinarū. & multitudine quas statuit ad pct̄i curā. Vicesimo secūdo ducit ad oīmodā mortē sc̄z t̄palem siue corpalem. spirituale & eternā. & h̄ est pessima. ps. Mors pct̄ōz pessima. fatuus est miles qui non querit aliqd de stipendio seruitiū sui. Ro. v. stipendia pct̄i mors. fatuus est uiaoz q̄ non querit quo uia ducat euz. p̄. xiiii. Est uia que uideēt hoī iusta. et nouissima eius ducunt ad mortē. ps. Iter impiorū peribit. Et nota q̄ dicit pabolice. Duo pegrini uenientes ad locū biuii. quesierūt a quodā sapiēte de uia sua. Qui respōdit si iueritis ad sinistras. ibitis p̄ quandā ciuitatē ubi cōsuetudo est q̄ pegrini cū gaudio recipiunt. & p̄ tridū optata eis large exhibent. s; post uiliter eiiciunt spoliati omībus bonis suis suspendunt. & occidunt. Si ad dexterā. p̄ tridū inuenietis uiam difficilem. s; postea pulcherrimā ubi recipiēti cū gaudio. coronabimī & ditabimī. Peregrinatō uita p̄ns ē. Ciuitas p̄ria ē mūdus. ubi postq̄z p̄ tres dies. f. diuiciarū. delitiaz & honoz q̄ sola lucēt mūdānis. qui postq̄z ibi uoluptates suas cōpleuerit. ducunt hoīes rei nudi ad suspēdiū & mortē eternā. Via difficilis est penitentialis religio. Tridū est contritio. confessio. satisfactio. uel obedientia. cōtinentia. paupertas uoluntaria. In hīs autē p̄seuerantes coronantur ī celesti iherusalē. Ve illi qui elegit prioz uiam timēdo modicā uie asperitatē. Per. Via pct̄i ingredientes cōtaminat. p̄grediētes obstinat. egrediētes exterminat. **DE PECCATO VENIALI. DIST. .XXI.**

**Q**uia pct̄ā uenialia distinguūtur a mortalibus s̄m reatū. considerandū est de utrisq̄. Et primo de pct̄o ueniali p̄ comparisonē ad mortale. Sc̄do de ueniali s̄m se. Circa primū sex consideranda sunt. Primo utrū pct̄m ueniale cōuenienter diuidatur cōtra mortale. Sc̄do utrū

distinguantur ḡne. Tertio utrū ueniale sit di-  
sp̄sio ad mortale. Quarto utrū ueniale pec-  
catū possit fieri mortale. Quinto utrū circun-  
stantia aggrauans possit de ueniali p̄ctō face-  
re mortale. Sexto utrū p̄ctm̄ mortale possit fi-  
eri ueniale.

**A**d primū sc̄z utrū p̄ctm̄ ueniale cōuenien-  
ter distinguat̄ cōtra mortale. dicendū q̄  
aliqua s̄m qd̄ pp̄rie accipiunt̄ non uident̄ ei-  
se opposita. q̄ si methaphozice accipiuntur. op-  
posita inueniunt̄. sic ridere nō opponit̄ ei qd̄  
ē arefcere. s̄m q̄ ridere methaphozice de pra-  
ro dicit̄ p̄pter eius floritiōnē & uirozē. oppoi-  
tur ei qd̄ est arefcere. Similit̄ si mortale accipi-  
atur p̄t̄ refer̄ ad mortē corp̄alem. non uide-  
tur oppositionē habere cū ueniali. nec ad idēz  
genus p̄tinere. Sed si mortale accipiat̄ metha-  
phozice s̄m qd̄ dicit̄ i p̄ctis mortale opponitur  
ei qd̄ est ueniale. Cū enī p̄ctm̄ sit quedā infir-  
mitas anime. ut supra habitūz est. p̄ctm̄ aliqd̄  
mortale dicit̄ ad similitudinē morbi q̄ dicitur  
mortalis ex eo q̄ inducit defectū irrepabilem  
p̄ defitutiōnē alicuius principii. ut dictū est.  
principiū autē spiritūalis uite q̄ est s̄m uirtutē  
est ordo ad ultimū finē. ut dictū est. q̄ quidez  
si defitutus fuerit. repari non potest p̄ aliqd̄  
principiū inuirtutē. s̄m solū p̄ uirtutes diuinā.  
ut supra dictū est. qz̄ mortalia t̄dēs eoz̄ q̄ sūt  
ad finem repant̄ ex fine. sicut error qui accidit  
circa cōclusiones. p̄ ueritatē principioz̄. Defec-  
tus igit̄ ordinis ultimi finis non potest per  
aliqd̄ aliud repari qd̄ sit principali. sic nec er-  
roz qui est circa principia. & ideo h̄mōi pecca-  
ta mortalia dicunt̄ quasi irrepabilia. p̄ctā autē  
q̄ habent inordinatiōnez circa ea que sunt ad  
finē. conseruato ordine ad ultimū finē. repabi-  
lia sunt. et hec dicunt̄ uenialia. tunc enī p̄ctm̄  
habet qn̄ reatus pene tollitur qui cessat cessā-  
te p̄ctō. ut dictūz est. s̄m hoc ergo mortale &  
ueniale opponunt̄. sicut reparabile et irrepabi-  
le. & hoc dico p̄ principiiū interius. non autē p̄  
compationē ad uirtutē diuinā q̄ omnem moz-  
buz & corp̄alem & spiritūalē reparare potest. &  
p̄pter hoc ueniale p̄ctm̄ cōuenient̄ diuidit̄ cō-  
tra mortale. Hec autē diuisio p̄cti non est diui-  
sio ḡnis in species q̄ equaliter p̄cipit̄ ḡnis ra-  
tionē. s̄ analogi. qz̄ s̄m prius & posterius cō-  
uenit eis ratio ḡnis. Sc̄dm̄ p̄fectam rationez  
ḡnis diffinit̄ auḡ. p̄ctm̄. xxii. cōtra faustū di-  
cens. P̄ctm̄ est dictū. uel factū. uel concupitū  
contra legē diuinā. q̄ quidē diffinitio soluz cō-  
uenit p̄ctō mortali. P̄ctm̄ autē ueniale dicitur  
p̄ctm̄ s̄m rationē imp̄fectā & ad p̄ctm̄ morta-  
le sicut accidens dicit̄ ens in ordine ad substā-  
tiam s̄m rationē imp̄fectā entis. non enī ē cō-  
tra legē qz̄ uenialiter peccans non facit qd̄ p̄-  
hibet lex. nec pretermitit̄ id ad qd̄ lex p̄cep-  
tū obligat. s̄ facit p̄tē legem. qz̄ non obseruat  
medū rōnis quē lex intendit.

**A**d sc̄dm̄ sc̄z utrū p̄ctm̄ mortale & ueniale  
differant ḡne. ita sc̄z q̄ sit aliqd̄ p̄ctm̄ ex  
genere. & aliqd̄ ueniale ex genere. dicendū q̄

p̄ctm̄ ueniale a uenia dicit̄. Potest ergo aliqd̄  
p̄ctm̄ dici ueniale. Vno mō qz̄ est ueniam cō-  
secutus. & sic dicit̄ Ambro. qz̄ om̄e p̄ctm̄ p̄ pe-  
nitentiā fit ueniale. & hoc dicit̄ ueniale ex eue-  
tu. Alio mō dicit̄ ueniale qz̄ non habet i se un-  
de ueniā non consequat̄. uel totaliter. uel i p̄-  
te. In p̄te quidē sicut cū habet in se aliqd̄ dimi-  
nuens culpā. ut cū fit ex infirmitate uel igno-  
ratiā. & hoc dicit̄ ueniale ex causa. In toto au-  
tē ex eo q̄ non tollit ordinē ad ultimū finēz.  
Vñ non mereē penā eternā s̄ tp̄alem. & de h̄  
ueniali ad presens nō intendimus. De primis  
enī duobus constat q̄ non habent genus ali-  
quod determinatū. Sed ueniale tertio mō di-  
ctūz potest habere genus determinatū. ita q̄  
aliqd̄ p̄ctm̄ dicit̄ ueniale ex genere. & aliqd̄  
mortale ex genere. s̄m q̄ genus uel sp̄s act̄  
determinat̄ ex obiecto. cū enī uoluntas fertur i  
aliquid quod s̄m se repugnat caritati p̄ quaz̄  
homo ordinat̄ in ultimū finē. p̄ctm̄ ex suo ob-  
iecto habet q̄ sit mortale. Vñ est mortale ex  
genere siue sit cōtra dilectionez dei sicut blas-  
phemia piuriū & h̄mōi. siue cōtra dilectionez  
pximi. sicut homicidiū adulteriū & similia.  
Vñ h̄mōi sunt p̄ctā mortalia ex genere suo.  
Quqz̄ uero uolūtas peccatis fert̄ in id quod i  
se continet quandā inordinatiōnē. non tñ cō-  
trariā dilectioni dei & pximi. sicut uerbum  
ociosum. risus supfluus. & alia h̄mōi. & talia  
sūt p̄ctā uenialia ex suo genere. s̄ quia actus  
mozales recipiunt rationē boni & mali. nō for-  
lū ex obiecto. sed etiā ex aliq̄ dispositione agē-  
tis. ut sup̄ habitū est. contingit qn̄qz̄ quod est  
p̄ctm̄ ueniale ex genere rōne sui obiecti quod  
fit mortale ex p̄te agentis. uel qz̄ in eo consti-  
tuit finē ultimūz. uel qz̄ ordinat̄ ip̄m ad aliqd̄  
quod est p̄ctm̄ mortale ex genere. puta cū ali-  
qis ordiat̄ uerbū ociosuz ad adulteriū cōmittē-  
dum. Similit̄ & ex p̄te agentis cōtingit q̄ ali-  
quod p̄ctm̄ quod ex genere suo est mortale.  
fit ueniale. p̄pter hoc s̄m quod actus est imp̄-  
fectus. i. non deliberatus rōne q̄ est principii  
pp̄riū mali actus. sic sup̄dictum est de subitis  
motibus infidelitatis.

**A**d tertiuū sc̄z utrūz p̄ctm̄ ueniale disponat̄  
ad mortale. dicendū q̄ dispositiones sūt  
quodā mō causa. Vñ s̄m duplicē modū cause  
est duplex dispositionis modus. Est enī qd̄az  
causa mouens directe ad effectū. sic calidum  
calefacit. Est etiā causa indirecte mouēs remo-  
uendo p̄hibens. sicut remouēs colūnam dicit̄  
remouere lapidē suppositū. & s̄m h̄ actus pec-  
cati dupliciē ad aliqd̄ disponit. Vno quidem  
mō directe. & sic disponit ad actūz simile s̄m  
sp̄m. & hoc modo primo & p̄ se ueniale pec-  
catum ex genere. non disponit ad mortale ex  
genere. tñ differūt specie. Sed p̄ hunc modūz  
p̄ctm̄ ueniale potest disponere p̄ quandā cōse-  
quentiā ad p̄ctm̄ quod est mortale ex p̄te agē-  
tis. augmentata enī dispositione uel habitū p̄  
actū p̄ctōz̄ uenialiū in tñ potest libido peccā-  
di crescere. qz̄ ille qui peccat finē suūz cōstituit

in ueniali peccato. nam unicuique habenti habitum in quantum homo. finis est operatio secundum habitum. & sic multotiens peccando uenialiter. disponitur ad peccatum mortale. Alio modo actus humanus disponit ad aliquid remouendo prohibens. & hoc modo peccatum ueniale ex genere potest disponere ad peccatum mortale ex genere. quod enim peccat uenialiter ex genere. permittit aliquem ordinem. & ex hoc quod consuecit uoluntatem suam in minoribus debito ordini non subicere. disponit ad hoc quod etiam uoluntatem suam non subiiciat ordini ultimi finis eligendo id quod est peccatum mortale ex genere. Ex predictis apparet quod ualde timenda sunt & cauenda peccata uenialia nec debent quasi minima uispendi multiplici ratione. Primo quidem quia qui uispendit ea tanquam minima facilius labitur in maiora. secundum illud. *Eccl. xiiii. Qui spernit modica paulatim decidit. Gre. Si ista parua negligimus insensibiliter seducti audacter maiora peperamus.* Item sicut sunt aliqua uenialia grauiora quam non ita grauiora reputamus. ita sunt aliqua mortalia diuino iudicio quam uenialia iudicamus. Item & si quodlibet eorum in se leue censetur. tamen propter multitudinem innumerabilem sunt timenda. Quis enim posset numerare uenialia que quotidie immo continue committit. quia licet quolibet pro se uitare possumus. non tamen omnia. Sed dum unum uitare incipimus. in alia multa uolentes aut nolentes incidimus. sicut aliquis existens in medio mari. in nauis undique perforata. dum unum foramen obstruit. aqua per alia multa submerat. nos autem in medio mari sumus. in hoc mundo. de quo dicitur in psalms. *Hoc mare magnum. & undique fluctibus & percellis expositi. undique perforati. in maximam perniciatē habentes in omnibus sensibus nostris tam interioribus quam exterioribus ad peccandum.* secundum illud. *Gen. vi. Sensus & cogitatio cordis humani in malum prona sunt. propter hoc incessanter uenialia peperamus.* Ideo Augustinus. *Ista quasi leuia noli committere. Si contemnis. quando appendis quando numeras expauesce.* Item nemo debet leue reputare. quod propter uoluntatem dei committitur. uel potest displicentiam aliorum generare. Item nemo debet leue dicere. unde potest anima damnata incurrere ualde graue. Ex uenialibus autem anima multiplex damnata incurrit in presenti uita propter & futura. In presenti quidem tempus amittit. de cuius momento quolibet oportebit nos ualde districte reddere rationem. Item mens distrahitur a spiritualibus. & plus una hora euanesce. & a semetipsa longius euagatur. quam in multo tempore. etiam cum multo labore ad se & ad deuotionem perditam quam prius habebat reuerti possit. Item caritatis feruor minuitur. ita quod mens tepidius orat. & remissius operatur. Item uigor & robur mentis debilioz paulatim efficitur. sic quanto quis frequentius cadit in lutum. uel cespitat in uia. uel impingit in lapidem tantomagis debilitatur. quod in quolibet casu cespitatione. uel impactatione aliquo licet modicum diminuitur de uigore. & sic minus fortis fit anima ad grauiora deuitandum. uel temptacionibus resistendum. aut ad aliqua dura & aspera sustinendum.

Item perfectus in spiritualibus impeditur. quod quanto quis minus gratus & deuotus est deo. & non uult pro eo facere nisi quod ex salutis uel uoti necessitate tenetur. tanto minus meretur sibi dari gratiam uel augeri quam possit proficere uel merita cumulare. Item modicus pilus cadens in cibum uel musca insidens redit eum abhorribilem. sic et uenialia sacrificium nostrum minus gratum efficiunt puritatis actio. Item modicus puluis multum obnubilat oculum corporis. sic & uenialia oculum mentis. In futuro uero multum damnificat anima quod pro eis pena sensus et pena damni punitur. cuius utriusque grauitatem nullus homo in uita presenti sciret aut posset ueraciter estimare. De hoc. Regre super de purgatorio.

**A**d quartum scilicet uerum peccatum ueniale possit fieri mortale. dicendum quod peccatum ueniale fieri mortale tripliciter potest intelligi. Vno modo sic quod idem actus nunc primo sit peccatum ueniale. et postea mortale. Et hoc non potest esse. quod principaliter peccatum consistit in actu uoluntatis sicut & quilibet actus moralis. uel non dicitur unus actus moraliter si uoluntas mutetur. quamuis etiam actio secundum naturam sit continua. Si autem uoluntas non mutetur. non potest esse quod de ueniali fiat mortale. Alio modo potest intelligi ut illud quod est ueniale ex genere. fiat mortale. et hoc quidem possibile est in quantum constituitur in eo finis. uel in quantum fertur ad mortale peccatum sic ad finem ut dictum est. Tercio modo potest intelligi ita quod multa uenialia peccata constituent unum peccatum mortale. quod si sic intelligatur quod ex multis peccatis uenialibus integraliter constituatur unum peccatum mortale. falsum est. non enim omnia peccata uenialia de mundo possunt habere tantum de reatu quantum unum peccatum mortale. Quod patet & ex parte durationis. quod peccatum mortale habet reatum pene eterne. peccatum autem ueniale reatum pene temporalis. ut dictum est. Patet etiam ex parte pene damni. quod peccatum mortale meretur carentiam uisionis diuine. cui nulla alia pena comparari potest. ut *Criticus*. Patet etiam ex parte pene sensus quantum ad uermem conscientie. licet forte quantum ad penam ignis non sint improprietates pene. Si uero intelligatur quod multa peccata uenialia faciunt unum peccatum mortale dispositiue. sic uerum est. sicut super ostensum est secundum duos modos dispositionis quibus peccatum ueniale disponit ad mortale.

**A**d quintum scilicet uerum circumstantia aggrauans possit facere de peccato ueniali mortale. dicitur dum quod circumstantia in quantum homo est accidens actus moralis. contingit tamen circumstantiam accipi ut determinatam specificam actus moralis. & tunc amittit rationem circumstantie. & constituit speciem moralis actus. hoc autem contingit in peccatis quando circumstantia addit deformitatem alterius generis. sicut cum aliquis accedit ad non suam. est actus deformis deformitate opposita castitati. si accedit ad non suam que est alterius uxoris. addit deformitatem oppositam iustitie. Contra quam est ut aliquis usurpet rem alienam. & secundum hoc homo circumstantia constituit nouam speciem peccati que dicitur adulterium.

Impossibile est autē q̄ circūstantia de peccō ueniali faciat mortale nisi afferat deformitatez alterius ḡnis. Dicitur est enī q̄ peccm̄ ueniale habet deformitatē p̄ hoc q̄ impoztat deozdiationē circa ea que sunt ad finem. peccm̄ autem mortale habet deformitatē p̄ hoc q̄ impoztat deozdinationem quandā respectu ultimi finis. Vñ manifestus est q̄ circūstantia non potest de peccō ueniali facere mortale manens circūstantia. s̄ solum tūc q̄ transfert in aliam speciem. & sit quodā mō differētia specifica mortalis actus. Vnde cū dicit aug⁹ in sermone d purgatorio q̄ si diu teneat iracundia & ebrietas si sit assidua transeūt in nūm peccōz mortaliū. diurnitas ire non est circūstantia trahens in aliaz speciem. Similiē neqz frequentia uel assiduitas nisi forte p̄ accidēs ex aliquo supueniente. non enī aliqd̄ acquirat nouā speciē ex hoc q̄ multiplicat uel prelatur nisi forte ī actu prelato uel multiplicato supueniat aliqd̄ quod uariet speciē. puta inobedientia. uel contemptus. uel aliqd̄ hm̄ōi. Dicendū est ergo q̄ cum ira sit motus animi ad nocendū pximo si sit tale nocumētū in quod tendit mot⁹ ire quod ex ḡne suo sit mortale. sicut homicidiū uel furtū. talis ira ex ḡne suo est peccm̄ mortale. Sed q̄ sit peccm̄ ueniale habet ex imperfectōne actus inquantū est subitus motus sensuualitatis. Si uero sit diuturna redit ad naturā sui ḡnis p̄ consensū rōnis. Si uero nocumētū in quod tendit motus ire esset ueniale ex suo ḡne. puta cū aliquis in hoc irascit cōtra aliquē q̄ uult ei dicere aliqd̄ uerbuz leue & iocolum quod modicū ipm̄ coneristet. non est peccatū mortale q̄ntūcumqz sit diuturna. nisi forte p̄ accidens. puta si ex hoc graue scandalū oziat. uel p̄pter aliquod hm̄ōi. De ebrietate uero dicendū est q̄ hm̄ suaz rationē habet q̄ sit mortale. q̄ enim hō absqz necessitate reddat se im potentē ad utendū rōne p̄ quā homo in deuz ordinet. & multa peccā occurrētia uitat. ex sola uoluptate uini. expresse contrariat uirtuti. Sed q̄ sit peccm̄ ueniale contingit p̄pter ignorantia quandā uel infirmitatē. puta cū homo nescit uirtutē uini. aut ppriam debilitatē unō nō putat se inebriari. tūc enī non imputat ei ebrietas ad peccm̄. s̄ solū supabundātia potus. s̄ q̄ frequentē inebriatē non potest p̄ hāc ignorantia excusari quim̄ uideat uoluntas eius eligere magis pari ebrietatē q̄z abstinere a uino supfluo. unde redit peccm̄ ad suā naturā. Similiter cū dicit mgr̄ sentētia. xxii. di. sc̄di libri. q̄ si delectatio sit mozosa ē peccm̄ mortale. Si autē non sit mozosa. ueniale. delectatio mozosa non dicit esse peccm̄ mortale neqz ī hiis q̄ ex ḡne suo sunt mortalia peccā. in quibus si delectatio non mozosa sit peccm̄ ueniale est ex imperfectione actus. sicut & de ira dictū est. Dicit enī ira diuturna delectatio mozosa. p̄pter ap probationē rōnis deliberantis.

**A**d sextū sc̄z utrū peccm̄ mortale possit fieri ueniale. dicendū q̄ mortale et ueniale dif

ferunt hm̄ peccm̄ & imperfectū in ḡne peccō. ue dictū est. Imperfectū autē p̄ aliqz additionē pōt ad perfectionē uenire. vñ & ueniale p̄ hoc q̄ ad dicitur ei deformitas p̄tinens ad genus peccati mortalis. efficitur mortale. sicut cū quis dicit uerbum ociosum ut fornicet. Sed id qd̄ est peccm̄ non potest fieri imperfectū p̄ additionē. & ideo peccm̄ mortale non potest fieri ueniale p̄ hoc q̄ addit ei aliqz deformitas p̄tinēs ad genus peccō uenialis. non enī diminuit peccm̄ ei⁹ q̄ fornicat ut dicat uerbū ociosum. sed magis aggrauat p̄pter deformitatē adiunctā. potest tū id qd̄ ē ex ḡne mortale esse ueniale. p̄pter imperfectionē actus. qz non p̄fecte p̄tingit ad rationē actus mortalis. cū non sit deliberatus sed subitus. ut ex dictis patet. & hoc fit p̄ subtractionē quandā sc̄z deliberate rōnis. et qz a rōne deliberata habet speciē mortalis actus. mō est q̄ p̄ talē subtractionē soluitur species.

**DE PECCATO VENIALI SE CUNDVM SE. DIST. XXXII.**

**D**icendū est de peccō ueniali hm̄ se. Et circa hoc querunt sex. Primo utrū peccm̄ ueniale causet maculā in aīa. Sc̄do de diffinitione peccō uenialis put figurat p̄ lignū. fenū. & stipulā. i. Coz. iii. Tertio utrū homo in statu innocentie potuerit peccare uenialiter. Quarto utrū angelus bonus uel malus possit peccare uenialiter. Quinto utrū primi motus infidelium sint peccā uenialia. Sexto utrū peccm̄ ueniale possit esse in aliquo simul cum solo peccato mortali.

**A**d primū sc̄z utrū peccm̄ ueniale causet maculā ī aīa. dicendū q̄ sicut ex dictis patet macula impoztat detrimentū nitoris ex aliquo cōtactu. sicut in corp̄alibus patet. ex quibus p̄ similitudinē nomē macule ad aīam trāsfertur. Sicut autē in corp̄e ē duplex nitor. Vñ quidē ex intrinseca dispositione mēbroz et coloris. Alius ex interiozi claritate supueniente. ita etiā in anima est duplex nitor. Vñ unus quidē habitualis quasi intrinsecus. Alius autē actualis quasi exterior fulgor. Peccm̄ autē ueniale impedit quidē nitorē actualē. non tñ habitualē. qz nō excludit nec diminuit habitū caritatis & aliarū uirtutū. s̄ solū impedit eaz actū. macula autē impoztat aliqd̄ manens in re maculata. Vnde magis uideat p̄tinere ad detrimentū habitualis nitoris q̄z actualis. Vnde pprie loquendo peccm̄ ueniale non causet maculam ī anima. & si alicubi dicat maculā inducere. h̄ ē hm̄ quid. inquantū impedit nitorē qui est ex actibus uirtutū. Vnde illud uerbum aug⁹. libro. de penitentia q̄ peccā uenialia decozē mēnum exterminant. ita ut a sponsi celestis amplexibus nos separent. intelligendū est ī eo casu in quo multa uenialia dispositiue inducūt ad mortale. aliter enī non separent nos a sponsi celestis amplexibus.

**A**d sc̄dm sc̄z utrū peccā uenialia cōuenient p̄ lignū et fenū et stipulam designentur.

dicendū q̄ quidā intellexerūt fūdamētū esse fidē in formē supra quā aliqui edificant bona opa q̄ signantur p̄ aurum. argentū & lapides preciosos. quidā uero peccata etiā mortalia q̄ signant sc̄dm̄ eos p̄ lignū. fenū. et stipulā. Sed hanc expositionē improbat aug⁹. li. de fide & opibus q̄a ut apo⁹. dicit ad gal. v. qui opa carnis facit regnū dei non consequet̄. q̄d est saluū fieri. Ap̄tus autē dicit q̄ ille qui edificat lignū fenū & stipulā saluus erit sic tam̄ q̄si per ignē. Unde nō p̄t̄ intelligi q̄ per lignū. fenū & stipulā pct̄a mortalia designent̄. Dicunt uero quidā q̄ p̄ lignū. fenū. & stipulā signant̄ opa bona q̄ sup̄edificātur quidē spiritali edificatio. s̄ tñ commiscēt se eis pct̄a uenialia. sic cū aliquis habet curam rei familiaris q̄ bonū est cōmiscet se sup̄fluis amoz. uel uxoris uel filioz uel possessionū sub deo. cū ita h̄m q̄ p̄ hiis nihil homo uellet facere cōtra aīam suam. Sed hoc iterū non uideēt cōuenientē dici. Manifestū est enī q̄ om̄ia bona referunt̄ ad caritatem dei et pximi. Vñ p̄tinent ad aurū. argentū. & lapides preciosos. non ergo ad lignum. fenū. & stipulā. & ideo dicendū est q̄ ip̄a pct̄a uenialia que admiscēt se p̄curatibus terrena signant̄ p̄ lignū. fenū. & stipulā. Sicut enim h̄mōi cōgregant̄ in domo. et nō p̄tinet ad substantiā edificat̄. et possunt comburi edificatio remanente. ita etiā uenialia pct̄a multiplicant̄ in h̄mie. manente sp̄uali edificatio. & p̄ istis patitur ignē. uel t̄p̄alis tribulatiōis in hac uita. uel in purgatorio post hanc uitā. & tñ salutē cōsequēt̄ eternā. Nec dicunt̄ uenialia edificari sup̄ sp̄uali fundamētō quasi directē sup̄ ip̄m positā. s̄ q̄ ponunt̄ iuxta ip̄a sicut accipit̄ ibi. Super flumina babilonis. i. iuxta q̄ pct̄a uenialia non destruūt sp̄uale edificat̄. ut dictū est. Nec dicit̄ de quocūq̄ edificante lignū fenū & stipulam. q̄ saluus sit quasi p̄ ignē. s̄ solū de eo qui edificat sup̄ fundamētū. q̄d quidē nō ē fides in formis ut quidā estimabāt. s̄ fides formata caritate. h̄m illud. Eph. iii. In caritate radicati & fundati. Ille ergo q̄ decedit cū mortali & uenialibus habet quidē lignū. fenū & stipulā. s̄ non sup̄edificata sup̄ fundamētū sp̄uale. & ideo non erit saluus sic q̄si p̄ ignem. Illi uero q̄ sunt abstracti a cura t̄p̄aliū rerū. & si aliqui uenialiter peccant. tñ leuia pct̄a uenialia cōmittūt. & frequētissime p̄ feruorē caritatis purgant̄. Vñ tales non sup̄edificāt uenialia. q̄ in eis modicū manent. s̄ pct̄a uenialia ip̄oz qui circa terrena occupant̄ diutius manent. q̄ non ita frequēter recurrere possūt ad h̄mōi pct̄a delenda p̄ feruorē caritatis.

**A**d tertiū sc̄z utrū homo in statu innocētie potuit peccare uenialit̄. dicendū q̄ cōmuniter ponit̄ q̄ homo in statu innocētie non potuit uenialiter peccare. hoc autē nō est intelligendū sic q̄si id q̄d nobis est ueniale si ip̄se cōmitteret esset sibi mortale p̄pter altitudinē sui status. dignitas enī p̄sone est quedā circūstantia aggrauans pct̄m. non tñ transferē in aliā

speciem nisi forte sup̄ueniente deformitate in obedientie. uel uoti. uel alicuius h̄mōi. q̄d in p̄posito dici non potest. Vñ id q̄d de se est ueniale non potuit transferri in mortale p̄pter dignitatē primi status. Sic ergo intelligendū est q̄ non potuit peccare uenialit̄. q̄ non potuit esse q̄ cōmitteret aliqd q̄d de se ē ueniale aīa q̄ integritatē primi status amitteret peccando mortaliter. Cuius ratio est. q̄ pct̄m ueniale in nobis cōtingit. uel p̄pter imp̄fectionē actus. sicut subitū motus in ḡnie pct̄oz mortaliū. uel p̄pter inordinatiōez existēte circa ea que sunt ad finē. seruato ordine debito ad finem. Verūq̄ autē h̄oz cōtingit p̄pter quendam defectū ordinis. ex eo q̄ inferius non cōtinet̄ firmiter sub sup̄iori. Q̄ enī in nobis insurgat subitū motus sensualitatis. ex hoc cōtingit q̄ sensualitas non est oīno subdita rōni. q̄ uero insurgat subitū motus in rōne ip̄a. p̄ueit in nobis ex hoc q̄ ip̄a executio actus rōnis non subdit̄ deliberatōni q̄ est ex altiori bono. ut sup̄ dictū est. Q̄ uero h̄uanus animus inordinatur circa ea que sūt ad finē seruato debito ordine ad finē. p̄uenit ex eo q̄ ea q̄ sunt ad finē non ordinant̄ infallibiliter sub fine qui tenet summū locū quasi principiū in appetibilibus ut dictū est. In statu autē innocētie erat infallibilis ordinis firmitas. ut semp̄ inferius cōtineret̄ sub sup̄iori q̄z diu summū h̄ois cōtinere tur sub deo. ut etiā aug⁹ dicit. xiiii. de ci. dei. Et ideo oportebat q̄ inordinatio in h̄ois nō esset nisi inciperet ab h̄ q̄ summū h̄ois non subdere tur deo. q̄d fit p̄ pct̄m mortale. Ex quo patet q̄ homo in statu innocētie non potuit peccare uenialiter. anteq̄z peccaret mortaliter.

**A**d quartū sc̄z utrū angelus bonus uel malus potuit peccare uenialiter. dicendū q̄ intellectus angeli non est discursiuus. ut sc̄z p̄cedat a principiis ad cōclusiones. seorsū utrūq̄ intelligens. sicut in nobis cōtingit. Vñ oportet q̄ quocūq̄ cōsiderat cōclusiones. cōsideret eas p̄t̄ sunt in principiis. In appetibilib⁹ autē sicut multoties dictū est fines sunt sicut principia. ea uero que sunt ad fines sunt sicut conclusiones. vñ mens angeli non ferē in ea que sunt ad finē. nisi h̄m q̄ constant sub ordine finis. p̄pter hoc ex natura sua habent q̄ nō possūt in eis esse deordinatio circa ea q̄ sunt ad finem. nisi simnl sit deordinatio circa finem ip̄m. quod est p̄ pct̄m mortale. Sed angeli boni non mouent̄ in ea q̄ sunt ad finē. nisi in ordine ad finem debitū. q̄ est deus. & p̄pter hoc om̄es eoz actus sunt actus caritatis. & sic in eis non potest esse pct̄m ueniale. Angeli uero mali in nihil mouent̄ nisi in ordine ad finem pct̄i ip̄oz. & ideo in om̄ibus peccāt mortaliter quecūq̄ p̄pria uoluntate agunt. Secus autē ē de appetitu naturalis boni q̄ est in eis ut sup̄ dictū est.

**A**d quintū sc̄z utrū primi motus in infidelibus sint pct̄a mortalia. dicendū q̄ irrationabiliter dicit̄ q̄ primi motus infidelium sint

peccata mortalia. si eis non consentiat. Et hoc patet dupliciter. Primo quidem quia ipsa sensualitas non potest esse subiectus peccati mortalis ut supra habitum est. Est autem eadem natura sensualitatis in infidelibus & fidelibus. Unde non potest esse quod solus motus sensualitatis in infidelibus sit peccatum mortale. Alio modo ex statu ipsius peccatis. Namque enim dignitas persone diminuit peccatum. Sed magis auget. ut ex supradictis patet. Unde nec peccatum est minus in fideli quam in infideli. sed multo maius. Nam & infidelium peccata magis meretur ueniam propter ignorantiam. secundum illud. **Thy. i.** Misericordiam consequutus sum. quia ignorans feci in incredulitate mea. Et peccata fidelium aggrauantur propter gratiam sacramenta. secundum illud. **Heb. x.** Quanto magis putatis deteriora mereri supplicia quam sanguinem testamenti quo sanctificati estis pollutum duxerit. Unde cum dicat **Anb.** in libro de gratia & libero arbitrio. quod quod non sunt in christo ihesu sentientes carnem sequuntur damnationem & si non secundum carnem ambulant debet intelligi de damnatione debita peccato originali quod auferitur per gratiam ihesu christi in baptismo. quod quis maneat concupiscentie fomes. Unde hoc quod fideles concupiscunt non est in eis signum damnationis originalis peccati sicut est in infidelibus. Et hoc etiam modo loquitur apostolus. **Ro. viii.** Nihil damnationis est hiis qui sunt in christo ihesu. qui non secundum carnem ambulant. loquens ibi de concupiscentia sensualitatis. per hoc enim insinuat quod concupiscere non est damnabile hiis qui non secundum carnem ambulant. consentiendo scilicet concupiscentie quod sunt in christo ihesu. quod uidelicet huiusmodi damnatio debita originali peccato ablata est per gratiam ihesu christi in fidelibus. non autem in infidelibus.

**H**oc sextum scilicet uerbum peccatum ueniale possit esse in aliquo cum solo originali. dicendum quod impossibile est quod peccatum ueniale sit in aliis cum originali peccato. absque mortali. cuius ratio est. quod ante quod ad annos discretionis pueniat defectus etatis prohibens usum rationis excusat eum a peccato mortali. Unde multo magis excusat eum a peccato ueniali. si committat aliquid quod fit ex genere suo tale. Cum uero usum rationis habere cepit. non omnino excusatur a culpa uenialis & mortalis peccati. sed primum quod tunc homini cogitandum occurrit est deliberare de seipso. & siquidem seipsum ordinauerit ad debitum finem per gratiam consequetur remissionem originalis peccati. Si uero non ordinet seipsum ad debitum finem secundum quod in illa etate est capax discretionis peccabit mortaliter non faciens quod in se est & ex tunc non erit in se peccatum ueniale sine mortali. nisi postquam totum fuerit sibi per gratiam remissum.

**DE SUPERBIA. PARS TERTIA. DISTINCTIO. .I.**

**P**ost considerationem prehabitam de peccatis in generali. consequenter considerandum est de peccatis in speciali. Et quia a septem capitalibus uitiis omnia alia uicia uel peccata trahunt originem & reducuntur ad ea. ideo congruus erit ordo de septem uitiis considerare per ordinem. & sub quolibet eorum tractare

re de singulis peccatis specialibus quod sub illo capitali uicio continentur. Imprimis autem agendum est de superbia. de qua dicitur. **Ecc. x.** Initium omnis peccati superbia. Hec est regina omnium uiciorum. sicut dicitur. **Gre. xxxi. mo. ca. xxxi.** Est autem superbia inordinatus appetitus proprie excellentie. nam superbus appetit excellentiam ultra debitam rationem. Unde superbus dicitur est quod super uult uideri quod est. sicut dicitur. **ys. li. et. b.** & superbie dicitur quod superire. Ideo dicitur **Aug. xiiii. de ci. dei. q. sup. b.** est uerse celsitudinis appetitus. Ab huiusmodi appetitu debent nos retrahere. Uilitas humane conditionis. Fragilitas nostre corruptionis. Innumera peccata quod committimus. Et damna per maxima quod incurrimus. **¶** Primo quidem debet nos retrahere uilitas humane conditionis. Si consideret homo materiam prime formationis. quod primus homo formatus est non solum de terra quod inferius obscurior & uilius est aliis elementis. sed de limbo terre. **Gen. ii.** Formauit deus hominem de limbo terre. **Iob. x.** Memoro queso quod sicut lutus feceris me &c. **Et. xxx.** Compatus sum luto. affimulatus sum faulle & cineri. Uterius si consideret materiam proprie conceptionis quod multo uilius est quod de semine immundo. **Iob. xiiii.** Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine. Vere immundum. fetidum. & infectum est semen conceptionis humane. ex cuius contactu anima quod creatur munda & pulchra. contrahit fedicitatem. turpitudinem. & fetorem originalem peccati. & ex coniunctione sui cum leprosa carne contrahit lepra iniquitatis. Sicut enim ex uase corrupto liquor infusus corrumpitur. & pollutum tangens ipso contactu polluitur sic ex contactu pollutum seminis anima maculatur. & adeo rea efficitur ut gloriosa dei uisione pueretur perpetuo. nisi per sancte regenerationis lauacrum expietur. Uterius si consideret quo cibo nutritur in utero. uidebit quod uilissimo scilicet sanguine matris. de quo dicunt philosophi. quod ex eius contactu fruges non germinant. ardescunt arbuta. moriuntur herbe. amittunt arbores fructus. & animalia fetus suos. Si canes ex eo comederint. in rabie conuertuntur. Tandem si consideret quod & qualia sunt quod de corpore exeunt. puta quid per os. quod per nares ceterosque meatus corporis uilius sterquilinum nunc quod uidisti. Herbe quippe & arbores ex se producunt frondes flores & fructus. & tu de te lentes pediculos & lubricos emittis. Ille de se effundunt uinum oleum & balsamum. et tu de te spiritum & urinam & stercurum. Ille de se spirant suauitatem odoris. & tu de te abominationem fetoris. Hec omnia prebent homini necessitatem humilitatis. & propterea excludunt occasionem superbie. Unde bene ait quidam. Cum fex cum limus cum res uilissima simus. Unde superbum in terra redimus. Unde bernardus ait. De sordibus generamur. in tenebris confouemur. matres nostras grauidas oneramus. in partu doloribus angustiamur. & ad modum uipe in exitu laceramus. Quid est homo nisi sperma fetidum. uas stercore. cubus uermium. **¶** Secundo superbiā dissuadet fragilitas nostre corruptionis. De qua multa inuenies super